

GONAGASLAŠ GIELDA- JA
OĐASMAHTTINDEPARTEMEANTA

Died. St. 5

(2015–2016)

Diedáhus Stuorradiggái

Sámedikki doaimma birra 2014

Sisdoallu

1	Álggahus	5	2.6	Gielddareforbma ja sámi beroštumiid vuhtiiváldin	13
2	Ráddehusa bargu sámepolitiikkaš áššiiguin ja Sámedikki jahkedieđáhusa čuoovoleapmi	6	2.7 2.7.1 2.7.2	Ráddádallamat	14
2.1	Sámedikki rolla, váldi ja válljejuvvon áššesuorggit	6		Ráddádallanprosedyraid geavaheapmi	14
2.2	Sámi gielat	7		Dálá ja čađahuvvon ráddádallamat Sámedikkiin	15
2.3	Sámi kultuvra ja kulturmuittut	8			
2.4	Ealáhusovdánahttin, biras ja areála	9			
2.5	Bálvalusat ássiide	12			
				Mielddus	
			1	Sámedikki jahkedieđáhus 2014	18
			2	Sámedikki 2014 rehketdoallu	60
			3	Jahkereketdoallu 2014 bušeahta ektui	72

GONAGASLAŠ GIELDA- JA
ODASMAHTTINDEPARTEMEANTA

Died. St. 5

(2015–2016)

Diedáhus Stuorradiggái

Sámedikki doaimma birra 2014

*Giella- ja odasmahttindepartemeantta ráva golgotmánu 2.b. 2015,
dohkkehuvvon seamma beaivvi.
(Solberg ráddehus)*

1 Álggahus

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii Sámedikki jahkediđáhusa njukčamánu 5. beaivvi 2015. Jahkediđáhusas čielggada Sámediggi iežas politihkalaš barggu, daid doaimmaid maid Sámediggi hálddaša ja iešguđetgelágan ekonomalaš ja háldahuslaš hástalusaid. Jahkediđáhus lea mielddus 1. Sámedikki 2014 jahkerehketdoallu lea mielddus 2 ja Raporta rehketdoallu – reviderejuvvon bušeahhta 2014 lea mielddus 3.

Dán stuoradiggediđáhusas leat muhtin áššit Sámedikki jahkediđáhusas váldojuvvon ovdan ja departemeanta kommentere muhtin oasi dain. Dás čilgejuvvo maid makkár ráđđádallamat leat dahkkojuvvon Sámedikkiin 2014:s ja 2015 vuosttaš jahkebealis.

2 Ráđđehusa bargu sáme politihkalaš áššiiguin ja Sámedikki jahkedieđáhusa čuovvleapmi

Norggas leat mánggalágan dilit ja dat lea hui girjái. Dan girjái vuoda lea dehálaš vuhtii váldit ja ovdánahttit. Vuodđun min oktasaš buresbirgemii lea dat árvohákan mii dáhpáhuvá juohke sajies riikkas. Danne áigu ráđdehus hábmet dakkár politihka mii lea mielde huksemin nana ja girjás ealahusaid.

Maŋemus jagiid leat mii oaidnán ahte olbmot fárredallet eret smávva báikkiin gávpogiidda ja stuorát čoahkkebáikkiide. Dasa lassin de oaidnin ahte leat unnit ahte unnit olbmot vuodđoealahusain. Sámi kultuvrii lea dat dilli earenoamážit hástaleaddji, juste danne go giella ja ealahusat leat nannosit čadnojuvvon báikkálaš servodagaide ja vuodđoealahusaide.

Go eambo sápmelaččat färrejit muhtin báikkiide, de dalle bohcidit hástalusat, danne go gávpotsuohkanat ožžot eambo ovddasvástádusa vástidit sámi álbmoga dárbbuide. Sámediggi lea mánggaid jagiid bargat dihto mihtu guvlu, ja ásahan ovtasbargošiehtadusaid guovllu ja stáhta aktevrraiguin, ja maid gávpotsuohkaniiguin nu movt Romssa ja Báddáđjo suohkaniiguin. Sámi perspektiiva biddjojuvvo daid siehtadusaiguin hui čielgasit politihkalaš áššelistui. Dat lea mielde hábmeme positiiva servodatovdáneami ja dat mearkaša hui olu ovttaskas olbmo vásáhussii go lea sáhka sámi identitehtas.

2.1 Sámedikki rolla, váldi ja válljejuvvon áššesuorggit

2014:s lei 25 jagi áigi dan rájes go vuosttaš Sámediggi rahppojuvui. Sámediggi čalmustáhtii 25-jagi jubileuma Sámedikki dievasčoahkkima oktavuodas golggotmánu 2014:s.

Dan rájes go Sámediggi ásahuvui 1989:s, de lea leamaš olu ovdáneapmi go lea sáhka rápmavttuin Sámedikki sajádaga ja doaimanvejolašvuoda ektui. Sámediggi lea addojuvvon váldi mángga suorggis sierra lágaid ja -láhkaásahusaid bokte.

Hálddahušlaš barggut main fágadepartemeanttain lei ovddasvástádus leat sirdojuvvon Sámediggi. Sámediggi ii gula bruttobušeterenprinsihpii ja das lea stuora friddjavuohta beassat ieš vuoruhit. Ja leat ráhkaduvvon vuogit movt ráđđadallamat galget leat gaskal stáhta eiseváldiid ja Sámedikki, geahča čállosa kapihtal 2.6 vuolde.

Sámediggi oáččui 2014:s juolludemiin Dearvasvuoda- ja fuolladepartemeantta, Dálkkádat- ja birasdepartemeantta, Gelda- ja ođasmahttindepartemeantta, Kulturdepartemeantta, Máhtodepartemeantta, Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepartemeantta, Eanandoallo- ja biebmodepartemeantta, Oljo- ja energiijadepartemeantta ja Olgoriikkadepartemeantta bušehtaid bokte.

2014:s juolluduvvui Sámediggi 421,3 milj. ruvnno (oktii Sámeálbmot foanddain) fágadepartemeanttaid bušehtaid bokte. Sámediggi oáččui maid 5,7 milj. ruvnno. Riikkaantikváras, 158 908 ruvnno Tromssa fylkkasuohkanis ja 363 947 ruvnno Nordlándda fylkkasuohkanis. Oktiibuot hálddašii Sámediggi 427,8 milj. ruvnno 2014:s.

Dán stuoradiggedieđáhusas čállojuvvo movt Sámediggi lea atnán 2014 juolluduvvon bušehtarudain dihto surggiin.

Sámedikkis lea viiddis bargu ja Sámedikki doaimma sulastahtá daid bargguid mat leat Stuoradikkis, ráđdehusas, departemeanttas ja direktoráhtas. Sámedikki dievasčoahkkin bijai 2014:s oktiibuot 135,7 milj. ruvnno Sámedikki doaimmaheapmái. Golut Sámedikki politihkalaš doibmii dagahedje 33,1 milj. ruvnno, ja stuoramus poasttat ledje dievasčoahkkin, dievasčoahkkima jodiheadjit ja sámediggeráđdi. Sámedikki hálddahušas ledje 141 jahkedoaimma juovlamánu 31. beavvi 2014. Hálddahušlaš golut ledje 102,6 milj. ruvnno 2014:s.

Sámedikki 2013 rehketoalus lei negatiiva balánssa 6,97 milj. ruvnno. Sámedikki 2014 divoduvvon bušehtas de dássadahte negatiiva balánssa. Dan dahke dainna lágiin ahte unnidedje doarjjaortnegiid maid ohccit sáhttet ohcat ja unnidedje maid daid ortnegiid gos ledje eanemus

golut, iešálggahuvvon prošeavttaid mat eai lean vuos álggahuvvon, ja ovdánahttindoaimbajuid suohkaniidda mat leat sámi giellahálddašanguovluin. Go dollet čoahkkimiid oktanaga ja go bidje oktii komitea- ja dievasčoahkkinvahkuid skáb-mamánu/juovlamánu 2014:s, de Sámediggi maid dainna lágiin unnidii doaimmagoluid politi-hkalaš dásis.

Sámediggi lea ságastallan Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain dálá bušeahttaortnega birra, mas bohtet juolludeamit mángga departemeantta bušeahtaid bokte. Dat lea sihke byrákráhtalaš ja hástaleaddji politihkalaččat. Dan dihte lea ráđdehus mearridan ahte Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta, ovttrasáđiid eará departemeanttaiguin ja Sámedikkiin, galget geahčadit ovdamuniid ja heajut beliid mat boadáše das jus čohkke eanas, dahje buot juolludemiid Sámediggái, ovttá bušeahttakapihttalii ja ovttá bušeahttapostii. Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta áigot gárvet dan barggu 2015:s.

Ráđdehus áigu ain šiehtadallat Ruotain ja Suomain davvirikkalaš konvenšuvnna hárrái. Ráđdádallamiid bokte leat bohtán ovttáide Sámedikkiin makkár mandáhtta galgá dain šiehtadallamiin.

Sámedikki riikkaidgaskasaš bargu lei 2014:s proseassa man boadusin lei ONa álgoálbmogiid máilmmekonferánsa, mii dollojuvvui čakčamánu 22. ja 23. beaivvi 2014:s New Yorkas. Norgga eiseválddiin ja norgga sápmelaččaid ovddasteddjiin lei guovddáš doaimma sihke das ahte lágiddit dan konferánsa ja maid dain šiehtadallamiin main bodii loahppadokumeanta konferánsas. Loahppadokumeantas, maid mearridedje ovttájienalaččat, duodaštedje miellahttoštáhtat iežaset doarjaga ONa 2007 álgoálbmotjulggastussii ja sii geatnegahte čadahit iešgudetlágan doaimmaid vai dat ollašuvvá. Loahppadokumeanta addá stáhtaide vejolašvuoda iehčanassii bargat go lea sáhka čuovvolanbarggus. Go álgoálbmotjulggastus mearriduvvui, de Norga geahčai bearrái ahte julggastus čuovvu gustojeaddji politihka. Álgoálbmotkonferánsa loahppadokumeantta politihkalaš geatnegasvuodát eai mana Norgga dáfus dobbelii go ONa álgoálbmotjulggastus. Go Sámediggi lea čoahkkinastán Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain, de lea dat dovddahan ahte loahppadokumeantta čuovvoleapmi galggašii dáhpáhuvvat našunáladásis. Sámedikki máilmmekonferánsa čuovvoleapmi lea čielggaduvvon sierra čielggadusas mii lea solidaritehta ja riikkaidgaskasaš barggu birra. Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta ja Olgoriikkadepartemeanta vuordá čálalaš árvoštallama Sámedikkis dan birra makkár hástalusat sin mielas leat go lea sáhka das

ahte našunáladásis čadahit daid ulbmiliid mat leat ONs álgoálbmotjulggastusas, ja makkár mearrádusaide dat hástalusat leat čadnojuvvon.

2.2 Sámi gielat

Sámi gielat leat dehálaš kulturguoddit ja dat fuolahit ahte sámi árvvut ja máhttu dolvojuvvo viidáseappot boahtevaš buolvvaide. Gielat leat unnit ja hearckes dilis, earenoamážit oarjelsámegiella ja julevsámegiella. Ráđdehus áigu fievrridit dakkár politihka mii sihkarastá sámi gielaide boahteáiggi Norggas.

Sámi gielat váldojuvvojit vuhtii riikkaidgaskasaš šiehtadallamiid ja našunála riektenjuolggadusaide bokte. Mánggat almmolaš ášahusat barget aktiivvalaččat sámi gielaiguin, ja dat leat eambo oidnosis go goassege ovdal. Liikká lea sámi gielaide dilli duodalaš. Dain sámegiela mat leat dál ja mat lea leamaš anus Norggas, de lea UNESCO bidjan iežas «rukkes listui» nuortalaš giela, bihtánsámegiela ja ubmisámegiela, ja gohčoda daid jávkan giellan. Julev- ja oarjelsámegielaide gis lohket duodalaččat áitojuvvon, ja davvisámegiela gis atnet áitojuvvon giellan.

Sámedikki guokte váldoulbmila giellabargguid ektui lea dat ahte lasihit sámi gielaide geavaheami ja oččodit eambo olbmuid hupmat sámegiela. Oktii buot juolludii Sámediggi 75,8 milj. ruvno iešgudetlágan gielladoaimmaide 2014:s. Dan sumpis bijai Sámediggi 68,2 milj. ruvno iešgudetlágan doaimmaide mat sáhttet movttiidahttit olbmuid eambo atnet sámegiela, ja 44,9 milj. ruvno dat juogadii guovttegielatvuodadoarjjan daidda suohkaniidda ja fylkasuohkaniidda mat leat sámegielaide hálddašanguovllu siskkoabealde. Sámediggi juolluda guovttegielatvuodadoarjaga ovtasbargošiehtadusaide vuodul mat leat gaskal suohkaniid ja Sámedikki, ja maid sisasáddejuvvon aktivitehtaplánaide ja raporttaide vuodul. Dál leat guorahallame dan ovtasbargoortnega mii lea gaskal Sámedikki ja suohkaniid ja maid dan makkár eavttuid atnet vuodđun go juolludit guovttegielatvuodadoarjaga. Sámediggi vuordá dán guorahallama gárvejuvvot 2015:s.

Sámediggi áigu sihkarastit buriid rápmaveavttuid sámi giellaguovddážiidda. Giellaguovddážit leat dehálaš giella arenat ja dat leat mielde nannemin iežaset guovlluid sámi giella- ja kulturgelbbolašvuoda. 2014:s juolludii Sámediggi 13,9 milj. ruvno doarjjan giellaguovddážiidda.

Sámedikki iežas ohcciide vuodđuduvvon doarjjapoasttas, *Sámi giella*prošeavttat, lei 2014:s 7,6 milj. ruvno sturrosaš rámma.

Sámediggi bijai 7,6 milj. ruvnno iešguđetlágan doaimmaide mat sáhttet movttiidahttit eambo olbmuid giela geavahit, nu movt ovdamearkka dihte stipeanda ohppiide geain lea sámegiella fágan joatkkaskuvllas, hupmansyntesa ja Sámi Giellagáldu – Davviriikkalaš sámi fága- ja resursaguovddáš.

Sámi Giellagáldu – Davviriikkalaš sámi fága- ja resursaguovddáš, maid Norgga, Ruota ja Suoma sámedikkít ášahedje 2013:s, lea oktasaš davviriikkalaš giellaorgána mas lea guovddázis gielladikšun, giellaovdánahttin ja terminologija ovdánahttin. Ráđdehus sihkkarasttii norgga oasi dan ruhtadeamis go lasihii Sámedikki bušehta 2 milj. ruvnnuin 2015 stáhtabušehtas. Dasa lassin de ruhtaduvvo dat guovddáš Interreg-ruđaiguin.

Sámedikkis lea hui guovddáš rolla go lea sáhka das ahte sámi gielaiguin bargat. Seammás de lea norgga eiseválddiin bajit ovdasvástádus. Stáhtaid ovdasvástádussan boahká álo leat dat ahte fuolahit sámi gielaide gáhttema ja ovdáneami. Buot almmolaš doaimmain lea ovdasvástádus vuhtiiváldit sámi giellageavaheddjiid vuoigatvuodaid iežaset bargosuorggi siskkobealde. Kulturdepartemeanttas lea giellapolitiikkaččat ovdasvástideaddji fágadepartemeanta, ja das lea bajitdási ja sektorrastideaddji ovdasvástádus das ahte hábmet, dulkot ja ovddidit giellapolitiikkalaš mihtuid Norggas. Giella- ja odasmahttindepertemeanttas lea váldoovdasvástádus hálldašit giellanjuolggadusaid mat leat sámelágas ja das ahte ovttahttit dan barggu mii lea Eurohpá lihtus guovllu- ja minortehtagielaid ektui (minortehtagielaidlihttu).

Ráđdehus ášahii čakčamánu 19. beaivvi 2014:s lávdegotti mii galgá geahčadit lágaid, doaimmabijuid ja ortnegiid mat lea sámi gielaide váste Norggas. Mandáhtta dadjá ahte lávdegoddi earret eará galgá árvoštallat dálá ortnega, go mis lea hálldašanguovlu sámi gielaide várás, ja dat galgá árvoštallat vugiid das movt dasa fátmastuvvo, ja galget maid geahčadit lea go dárbu eambo soddjilis njuolggadusaide. Áigevuodilis čovdosat galget gehččojuvvot gielddareformma ektui. Sámedikkiin ráđđádalle mandáhta ektui. Sámediggi evttohii maid miellahtuid dan lávdegoddi. Lávdegoddi galgá geiget oasseraportta guovvamánu 2016:s struktuvrra birra ja giella geatnegasvuodaid birra mat leat čadnon sámelága giellanjuolggadusaide. Loahpalaš raporta almuhuvvo borgemánu 2016:s.

Sámegielaid doaimmaplána lea čalmmustahtán sámi gielaide iešguđet servodatsurggiin, earenoamážit oahpaheamis ja oahpuin, almmolaš bálvalus- ja fuolahusaddimis ja maid geavaheamis

ja oainnusin dahkamis sámi gielaide almmolaš oktavuodain. Doaimmaplána gustonáigi lea guhkiduvvon 2016 lohppii, ja galgá vel ráhkaduvvot loahpparaporta.

Sámediggi lea bidjan jearaldaga das man guhká dainna bargguin ádjánit ahte ášahit sámi bustávid almmolaš hállddahas. Elektrovnnalaš ovttasdoaimman siskkáldasat muhtin almmolaš ášahusas, ášahusaid gaskkas dahje ássiiguin ja ealahusaiguin, eaktuda ahte IKT-čovdosat sáhttet «humadit ovttas». Dasa dárbašit oktasaš standárddaid mat sihkkarastet ahte ráđjeosit vuogádagaid gaskkas doibmet nu movt galget. Ja lea dárbu iešguđetlágan standárddaide. Okta dain deháleamos bargguin mii lea dahkkojuvvon sihkkarastin dihte oktasaš standárddaid almmolaš sektoris lea go ráhkaduvvui lánkaásahus IT-standárddaid birra hállddahas.

Dat lánkaásahus gáibida earret eará ahte galgá oktasaš čállinmearkavuogádat iešguđetlágan ášahusaid gaskkas ja odđa čovdosiin. Okta boadus das lea ahte dalle dađistaga lassánit dat fágavuogádagat maidda dohkke sámi čállinmearkavuogádat.

2.3 Sámi kultuvra ja kulturmuittut

Norgii lea dehálaš ja riggodahkan váldit vára sámi gielain, kultuvrras ja árbevieruin. Dan sámpolitiikkas mii lea fievrriiduvvon maŋemus logenárjagiid, de leat Norgga eiseválddit cealkán ahte sápmelaččat ieža duodas galget sáhttit váikkuhit dakkár gažaldagain mat sidjiide gusket.

Sámediggi lea dehálaš eavttuid biddji sámi kultuvrra ovdánahttimis. Seammás lea maid našunála, guovllu ja báikkalaš eiseválddiin ovdasvástádus addit sámi kultuvrii buriid ovdánahttinvejolašvuodaid.

Kulturdepartemeantta juolludeamit sámi kulturulbmiliidda addojuvvojit ovddemustá stáhtabušehta kap. 320 bokte Almennet kulturdoaimmat, poasta 53 Sámediggi. Juolludeami ulbmilin lea váikkuhit dasa ahte Sámediggi bargguinis olahivččii iežas váldomihituid dáidda- ja kultursuorggis. 2014:s juolluduvvui bušehtapoastta bokte 77,2 milj. ruvnno. Sámediggi atná daid ruđaid iežas vuoruheami mielde.

Sámedikki jahkedieđáhus 2014 čájeha ahte Sámediggi vuoruha kulturulbmiliid hui bajás. 2014:s juolludii Sámediggi 104,1 milj. ruvnno iešguđetlágan kulturulbmiliidda. Dan ruđas Sámediggi attii 68,7 milj. ruvnno doarjjan iešguđetlágan sámi kulturásahusaide, nu movt kulturviesut, kulturgaskkustanasahusat, teáhterat, festiválat ja museat. Muđui de juolluduvvui 22,3 milj. ruvnno

dakkár doaimmaide mat leat veahkkinn dagaheame dáiddáriidda buriid rámmaeavttuid iežaset barggus, ja dan vuollái boahá sámi dáiddársiehtadus ja ohcciide vuodđuduvvon ortnegat. Go Norsk Tipping AS jugii dietnasis 2013:s, de Sámediggi oaččui 2014:s 750 000 ruvno doaimmaide mat bisuhit ja ovdánahttet earenoamáš sámi valáštalladoaimmaid. Sámediggi attii 2,7 milj. ruvno doarjjan dakkár doaimmaide mat movttiidahttet eambo girjás valáštallandoaimmaid ásahit. Sámediggái lea dehálaš sihkkarastit sámi álbmogii eambo iešguđetgelágan sámi mediaid mat bidjet oidnosii sámi gielaide, kultuvrra ja servodateallima. 2014:s bijai Sámediggi 3,8 milj. ruvno dan ulbmilii. Ja lassin dan ruhtii mii bidjojuvvui kulturdoaimmaide, de biddjojuvvon 8,7 milj. ruvno girjerájusulbmiliidda/sámi girjebussiide.

Stuoradiggi mearridii 2014:s juolludit ruđa dasa ahte ráhkadit ođđa, reduserejuvvon ovdaprošeavtta Saemien Sijte ektui 2015 stáhtabušeahat kap. 2445, poastta 31 vuolde. Stuoradikki mearrádusa vuodul ja daid árvvoštallamiid vuodul mat leat dahkkojuvvon ovttas geavahedjjiiguin ja Statsbyggain, de lea Kulturdepartemeanta 2015:s addán Statsbyggii bargun ráhkadit ovdaprošeavtta reduserejuvvon vistti várás.

Sámi kulturmuittut leat dehálaš gáldun sihke sámi servodahkii ja oppalaččat servodahkii go galgá oahppat sámi ovdahistorjjá ja historjjá. Dat leat birasressursan ja dat mearkkašit olu identitehta huksemis, servodat huksemis ja árvoháhkamis sámi báikkálaš servodagain. Danne atná Sámediggi dehálaš bargun gáhttet, hálddašit ja gaskkustit sámi kulturmuittuid. Kulturmuittut oainnusin dahket sámi kulturbirasiid ja sámi leahkima, ja dat gaskkustit máhtu eallineavttuid birra, birgenstrategiijaid, resursageavaheami, oskkuid ja heiveheami lundui, ja dat maid muitalit movt sápmelaččat ovttasdoibme ja lonohalle gálvvuid jna. iežaset ránnjá álbmogiiguin.

Sámedikkis lea hálddašanovddasvástádus sámi kulturmuittuin. Sámediggi oaččui Birasgáhtendepartemeantta 2014 bušeahat bokte 3,3 milj. ruvno sámi kulturmuittuid gáhttenbargui.

Riikkaantikvára lea álggahan prošeavtta mas lea ulbmilin identifiseret ja registreret buot automáhtalaččat ráfáidahttojuvvon sámi visttiid. Ulbmilin lea ahte bargu galgá leat válmmas ovdal jagi 2017. Sámediggi lea prošeaktajodiheaddji visttiid registreremis ja oaččui 2014:s dan bargui 4 milj. ruvno. Bargu galgá doaimmahuvvot ovttas muhtin prošeavttain mii lea juo álggahuvvon, namalassii Kulturmuittuid máhttolokten, mas lea ulbmilin

earret eará háhkat buoret bajilgova das man olu leat ja makkár dilis leat sámi ráfáidahttojuvvon kulturmuittut. 2014:s oaččui Sámediggi 2 milj. ruvno gáhtten ja sihkkarastin várás ráfáidahttojuvvon ja gáhttenveara kulturmuittuid ja kulturbirasiid. Dasa lassin de oaččui Sámediggi 250 000 ruvno árvoháhkaprošektii Soahtemuittut Davvi-Sálttus ja 820 000 ruvno seailuhanprográmmii seailuhan dihte arkeologalaš kulturmuittuid ja kulturbirasiid.

Dál leat dohkkehan dan ahte lihkaeaddji 100-jagi rádjii automáhtalaččat ráfáidahttit sámi kulturmuittuid sáhtta šaddat hástalussan oalle fargga. Danne leat álggahan barggu, ovttas Sámedikkiin, geahčadit eambo lea go dárbu lágaid rievdadit dálá hálddašeamis.

Pilot-prošeavtta Árbodiehtu (árbevirolaš máhttu) lea Sámi Allaskuvla álggahan 2008:s. Prošeaktaáigodat lea guhkiduvvon 2016 rádjái. Ulbmil Árbodiehtu prošeavttain lea háhkat, dokumenteret, systematiseret ja gaskkustit sámi árbevirolaš máhtu Norggas, earenoamážit go lea sáhka luondduipmárdusas ja luonddudoalus. Guhkitáigge mihttu lea ahte árbevirolaš máhttu galgá leat dokumenterejuvvon vai dat earret eará sáhtta leat vuodđun almmolaš mearridanproseasain. Okta mihttu 2015:s lea ovdánahttit Sámi allaskuvlla ovttasbarggu sihke báikkálaš aktevráiguin ja relevánta fágabirasiiguin. Dan prošeaktabarggus galget váldit vuhtii sámi árbevirolaš máhtu guddiid ja sámi báikkálašservodagain. Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta ovttasráđiid Sámedikkiin ruhtada dan prošeavtta.

Sámi allaskuvla lea álggahan fága Árbodiehtu. Go dan lohka, de oažžu 30 oahppočuoggá ja das oahppá dokumenteret ja gaskkustit árbevirolaš máhtu. Sámediggi lea ásahan doarjaortnega árbevirolaš máhtu ja sámi meahcásteami várás vuodđoskuvllas. Mihttun lea sihkkarastit ahte árbevirolaš máhttu ja sámi meahcásteapmi seailuhuvvo boahhtevas buolvvaide.

2.4 Ealáhusovdánahttin, biras ja areála

Norggas leat ollu variašuvnnat ja dat lea hui girjái. Iešguđet guovlluin riikkas leat iešguđetgelágan hástalusat ja vejolašvuodát. Olmmošlohku, fárredallamat, ealáhusstruktuvra ja ealáhusovdánahttin váikkuha guovllu ovdánahttima. Ráđđehus lea fuolas das ahte fievrridit dakkár politihka mii láchá dili árvoháhkami ja dakkárin ahte livčče eambo barggut buot beliin norgga ekonomijjas. Sundvol-

den-julggaštusas lea ráđdehus dadjan ahte dat áigu vuoruhit gaskaomiid mat sáhttet nannet innovašuvnna ja ođđaceggemiid buot osiin riikkas.

Sámediggi lea iežas gaskaoapmeortnegiid bokte mielde das ahte earret eará vuoddoealáhusat, kulturealáhusat ja sámi mátkeealáhus sáhttet ahtanuššat ja ovdánit. 2014:s juolludii Sámediggi oktiibuot 34,2 milj. ruvnno iešguđetgelágan ealáhusulbmiliidda.

Sámediggi lea bivdán Telemarksforskninga guorahallat dili, ja logut čájehit ahte bargit vuoddoealáhusain, industriijas ja teknihkalaš bálvalusain Norggas leat njedjan 17 proseanttain jagi 2000 rájes. Mearraealáhusat, boazodoallu ja eanandoallu leat dehálaš kulturguoddit ja dat leat guovddázis ealáhusaid gaskkas sámi guovlluin. Danne lea Sámediggi balus dainna go unnnot olbmot vuoddoealáhusain. 2014:s juolludii Sámediggi 10,8 milj. ruvnno dakkár doaimmaide mat leat mielde seailuheamis ja ovdánahttimis vuoddoealáhusaid.

Sámi kulturealáhusat leat, Sámedikki oainnu mielde, dakkárat main lea vejolašvuohta šaddat deháleamos ealáhussan boahhteáiggis. Danne lea Sámediggi ángiruššan earenoamážit gelbbolašvuodáloktemii, fierpmádathukseii ja dasa ahte dat galgá leat gánnáhahtti go lea sáhka kulturealáhusain. Ja lea maid álggahuvvon sierra fitnodatovdánahttinprográmma kulturealáhusuorgái. 2014:s juolludii Sámediggi 14,4 milj. ruvnno iešguđet doaimbajuiide mat sáhttet movttiidahttit ásaht eambo sámi dáiddár- ja kultuvrii vuodduvuvvon bargosajiid. Das Sámediggi juolludii oktiibuot 9,4 milj. ruvnno dakkár doaimmaide mat galget lasihit gánnáhahttivuođa, gálvvuid jodiheami ja rekrutterema duodjeealáhussii.

Sámediggi lea mánggaid jagiid bargan aktiivvalaččat háhkat buori ovttasbarggu báikkálaš ja guovllu eiseválddiiguin ja ovdánahttinaktevrraiguin. 2014:s juolludii Sámediggi 4,3 milj. ruvnno iešguđetlágan guovllu ovdánahttin doaimbajuiide.

Sámediggái lea plána- ja huksenlága § 5-4, goalmát laddasis, addojuvvon váldi buktit vuosteákkaid dakkár plánaevttohusain main lea olu dadjamuš sámi kultuvrii dahje ealáhusovdáneapmái. 2014:s anii Sámediggi iežas rievtti buktit vuosteákkaid earret eará Gielddaplána areáloasis Bådåddjo gielddaplána areáloasi 2014–2026 ektui ja Sortlándda (Blåbyen) Gielddaplána Gávpotplána 2014–2026 ektui. Sámediggi buvtii maid vuosteákkaid gielddaplánaide doppe gos ođđa geavahanvuogit áitet árbevirolaš guolástanbáikkiid ja goddosajiid dahje gos sáhttet dagahit bistevas vahága dahje gos billistit báikkálaš

guolásteami. Dasa lassin ledje Sámedikkis vuosteákkat dasa go bohte ohcamušat smávva fápmorusttegiid ráhkadit Fuossko-, Bådåddjo- ja Báhcavona gielddaide ja Oarje-Finnmárkui. Sámediggi oaiivildii ahte dain áššiin ii lean dahkkojuvvon oppalaš guorahallan das makkár váikkuhusat smávva fápmorusttegis livčče boazodoalloealáhusii.

Mineráalealáhus lea dehálaš nannensuorgi ráđdehussii. Sundvolden-julggaštusas čuožžu ahte ráđdehus áigu láchit dili nu ahte mineráalealáhus ovdánivččii, earret eará dainna lágiin ahte sihkkarastá čielga proseassaid mat leat máhttui vuodduvuvvon. Dan seammás daddojuvvo čielgasit Sundvolden-julggaštusas ahte ráđdehus áigu váldit vára sámi kultuvrras ja árbevirolaš sámi ealáhusain. Danne lea dárbu ságastallat sámi beroštumiiguin ja Sámedikkiin go lea sáhka mineráladuoaimmain sámi guovlluin. Ráđđádallanortnet gusto leažža dál sáhka konkrehta áššiin mineráladuoaimmain dahje jus árvoštallet rievdadit lágaid. Plánaproseassain mat leat plána- ja huksenlága mielde, de ollašuvvo ráđđádallangeatnegasvuohta Sámedikkiin, dakko bokte ahte Sámediggi lea mieldeváikkuehaddji ja das lea maid váldi buktit vuosteákkaid.

Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta dohkkehii 2014 njukčamánu regulerenplána Nussira ja Gumppenjuni várás Fálesnuori gielddas Finnmarkkus. Departemeantta mielas lea dehálaš atnit ávkki minerálain mat gávdnojit ja dat atná maid dehálažžan ahte báikkálaš servodagat, nu movt Fálesnuorri dainna lágiin stuorru ja ovdána. Departemeanta lohka ruvkefitnodaga ovttasráđiid boazodoaluin gávnnahtit doaimmaid mat dagahit ain vejolažžan dan guovllus doaimmahit boazodoalu. Dat ferte dahkkojuvvot ovdalgo ruvkedoaimmat álggahuvvojit. Sámediggi ja Birasdirektoráhtta leat álggahan ráđđádallamiid Nussir ASA ohcamuša ektui mas veaikeruvkket jerret lobi njoarrat bázahusaid merrii.

ON:a olmmošvuoigatvuođaráđi čállois Universal Periodic Review of Norway 2013:s oáččui Norga rávvaga: «*Sustain its dialogue with indigenous groups affected by the intensified state's mining activities in the North and to reach an agreement that is acceptable for both sides*». Norga lea Norgga geologalaš iskkademiid (NGI) bokte 2011 rájes čadahan viiddis geofysalaš kártema girdiiguin ja helikopteriiguin Davvi-Norggas. NGI lea ságastallan sámi beroštumiiguin maid dat guoská, sihkkarastin dihte ahte kárten dápáhuvvá dakkár vugiin ahte dat ii leat vahágin boazodollui. Norga dohkkehii dan ávžžuhusa dainna vuoduin ahte stáhta mineráladuoaimma dav-

viguovlluin – NGI kárten – lei čadahuvvon dakkár vugiin maid sámi beroštumit maid dohkkehít.

Sámediggi čállá jahkediedáhusastis ahte Sámediggi 2014:s sierra mearrádusaid bokte lea bivdán ráđdehusa johtilit bidjat johtui ráđđádallamiid dainna jurdagiin ahte minerálalága rievdadit. Jus galggaš árvoštallat minerálalága rievdadit, de dat dahkkojuvvo NAČ 2007:13 *Dat odđa sámeriekti* čuovvoleami oktavuodas.

Dan diedáhusas mii lea Stuoradiggái gonagasreabba hálddašeami birra, de mearkkašahtá Sámediggi ahte dollojuvvojedje mánggat ráđđádallamat sihke politihkalaš ja halddahuslaš dásis ja ahte ráđđádallamat eai duddjon ovttaoavilvuoda buot doaimmaid ektui diedáhusas. Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta čujuha ahte ráđđádallamiiguin jotke 2015:s, ja dalle lei boadus ovttaoavilvuodta eanas doaimmaid hárrái diedáhusas. Muhtin dehálaš čuoggáin anjke eai olahán ovttaoavilvuoda. Dan birra lea eambo čállojuvvon kapihttalis 6.4 Died. St. 17 (2014–2015) Gonagasreabba hálddašeami árvoštallan.

Sámediggi čujuha maid iežas jahkeraporttas ahte sii hálidedje ráđđádallat rievdadusaid birra oassálastinlágas, eai ge sii olahán dainna dobbeli. Sámediggi dovddahii dan oktavuodas balu dan ektui ahte rievdadusat oassálastinlágas addet priváhta aktevrraide vejolašvuoda soahpat priváhtarievttalaš šiehtadusaid das ahte vuovdit eriid, ja ahte dakkár struktureren dagaha vel ain eambo gávppašeami guolástanlobiiguin. Rievdadusat oassálastinlágas leat dušše álkidahttindoaimmat, ja rievdadusain lea dat váikkuhus ahte muhtin duohta dilis de ii dárbbáš eará go ovta ohcamuša čállit, ii ge golbma ohcamuša. Dat proseassat leat leamaš eanemus áieguovdilát lulli guovlluin Norggas ja stuora riddofatnasiid ektui, eaige nu olu daid smávit riddofatnasiid ektui mat mearrasámi guovlluin leat. Dat rievdadusat maid leat evttohan oassálastinlágas eai leat Ealáhus- ja guolástusdepartemeantta oainnu mielde dakkárat main leat váikkuhusat mearrasámi guovlluide. Danne departemeanta oaivvildii ahte sis ii lean ráđđádallangeatnegasvuodta dán áššis go geahččá ráđđádallansiehtadusa.

Norga bijai 2012:s johtui šiehtadallamiid vai šattašii odđa šiehtadus Suomain Deanu bivddu ektui. Mihttun lei oččodit dakkár šiehtadusa mii unnida badjelmeare luossabivddu jogas 2015 rájes. Mañnel mañemus šiehtadallančoahkkima skábmamánu 2014:s, de čielggai ahte odđa šiehtadus sáhtá gárvánit easka 2017:s. Dálkkádat- ja birasministtar čálii loahpageahčen 2015 geassemánu reivve Suoma eanan- ja meahcceministari. Das ávžžuhii johtilit fas šiehtadallagoahtit vai

boadusin livččii nana luossabivdu ja vai šattaše eambo luosat. Muđui de ávžžuhii reivves doallat čoahkkima politihkalaš dásis borgemánus, ja dat livččii dalle álgun dasa ahte fas álggahit šiehtadallamiid. Dakkár čoahkkin dollojuvvui borgemánu 27. beaivvi 2015. Váldokonklusuvdna čoahkkimis lei ahte šiehtadallansáttagottit galget buktit ovdan loahpalaš evttohusa ovdal go jahki nohká, vai odđa soahpamuš sáhtášii boahtit fápmui 2017:s.

Ráđdehus áigu sihkkarastit ceavzilis náli stuora boraspiriid boraspresoahpamuša ektui ja de dainna lágiin geahččalit unnidit riidduid. Danne geahččalit gávdnat dakkár hálddašeami maid eanemus lági mielde olbmot sáhttet dohkkehít. Ja vai olahivčče dan guovttebealat ulbmila, sihke dan ahte galget leat boraspiret ja guohtunellit Norggas, de galgá čielgaseappot hálddašit daid guovlluide mat mearriduvvojit galget leat vuoruhuvvon guohtun- ja boraspireguovlun. Boraspirehálddašeamis galgá leat jođanis gearggusvuodta vai sáhtá beaktilit báhčit boraspiriid mat dagahit vahágiid. Ja galgá sáhttit álkit oazžut lobi báhčit boraspiriid mat sáhttet dagahit vahágiid vuoruhuvvon guohtuneatnamiin, ii ge galgga leat nu álki báhčit boraspiriid daid boraspiriid guovlluin. Go lea sáhka vuoruhuvvon boraspireguovlluin mat dan seammás leat guottetbáikkít, de galgá leat álki oazžut lobi doppe báhčit boraspiriid go dan maid muđui livččii leamaš dakkár guovlluin, jus juo fal muhtin vuoddoeavttut leat devdojuvvon, ja ovddemustá dat ahte leat nu olu eallit go galget leat.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta lea álgán ráhkadit odđa diedáhusa Stuoradiggái boazodoallopolutihka birra. Dál lea badjel 23 jagi áigi go mañemus ráhkaduvvui dakkár diedáhus. Duodašusain váldet vuhtii ealáhusaid ja dat galgá maid guorahallat ja árvoštallat ealáhusa hástalusaid ja politihka dan suorggis.

Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta áigu ovddidit diedáhusa Stuoradiggái jahkemolsumis 2016/2017.

Eanandoallo- ja biebmodepartementii čájehedje borgemánus Finnmárkku boazologuid. Dat čájehit ahte boazolohku lea unniduvvon mearriduvvon dássái. Boazolohku cuoñománu 1. beaivvi 2015 čájeha ahte measta buot siidaossosat leat čuvvon unnidanmearrádusaid. Dat dagaha ahte Finnmárkku boazolohku oppalaččat lea dál vuollel dan lohkomeari mii lea mearriduvvon. Departemeantta oainnu mielde lea áibbas mearrideaddjin boazodoalu boahpteáigái ahte boazolohku dollojuvvo stabiila nana bistevaš dásis. Boazologu proseassa birra čuožžu dárkileappot Prop. 68 S (2014–2015) ja boazodoallošiehtadusas 2015–2016.

2014 njukčamánu geigii muhtin bargojoavku iežas norgga-ruoŧa bozoguhtunkonvenšuvnna raportta Norgga eanandoallo- ja biebmoministarii ja Ruoŧa giliidministarii. Eanandoallo- ja biebmopartemeanttas lea dál čadat oktavuohŧa ruoŧa eiseválddiiguin go lea sáhka das ahte dohkkehŧ ja bidjat fápmui ođđá konvenšuvnna.

Ráđđehusa davviguovlluidstrategiijas lea maid sámi beroštumiin dehálaš sadji. Ráđđehus atná dehálažžan unnidit riidduid, ja láhčŧ dili nu ahte šaddá buorre gulahallan gaskal industriella ealáhusaktevrraiguin, boazodoalloberoštumiiguin ja eiseválddiiguin. Danne lea ráđđehus reviderejuvovon stáhtabušeahas bidjan 1 milj. ruvnnu doarjjaruđá ášahusaide ja organisašuvnnaide mat galget nannet ságastallama ja leat veahkkŧn sámi beroštumiide dakkár áššiin mas lea sáhka luonduresurssaid ávkkestallamis ja eará duohtademiin sámi árbevirolaš guovlluin. Ja lea Sámedikki duohtken movt sii juhket daid juolludemiid.

2.5 Bálvalusat ássiide

Min buresbirgenservodagas lea vuodđun dat ahte olmmoš lea oadjebas dan ala ahte oažžu veahki ja ovddasmorraša go dan dárbbáša. Ja lea almmolaš ovddasvástáduš sihkkarastŧt buriid bálvalusaid buohkaide. Ráđđehus áigu sihkkarastŧt dáseárvosaš bálvalusaid olles álbmogii, gos dal de orošežžet ja makkár giella ja kultuvrralaš duogáš dal de leažžá.

Sámediggi lea guovddáš ságastallanbealli stáhta, guovllu ja báikkálaš eiseválddiiguin geain lea ovddasvástáduš bálvalusaid fállat sámi álbmogii.

Sámedikki dearvvašvuoda- ja sosiálapolitihka ulbmil lea sihkkarastŧt ahte maidai sámi álbmot oažžu daid bálvalusaid mat leat heivehuvvovon sin dárbbuide ja vuoigatvuodaide. Go juohká doarjjaruđaid iešguđetge dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide, de lea Sámediggi mielde fuolaheame buriid dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalusaid sámi álbmogii.

Sámediggi oáčču 2014:s juolluduvvot 5,4 milj. ruvnnu Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeantta bušeahas bokte. Sámediggi anii oasi dan juolludeamis gokčat hálddahaslaš goluid mat lea Sámedikki dearvvašvuoda- ja sosiálaossodagas. Sámediggi jugii maid 2,8 milj. ruvnnu oktiibuot 19 dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide. Eanas prošeavttain lei, Sámedikki dearvvašvuoda- ja sosiálapolitihka váldomihtuid mielde, ulbmilin ovddidit máhtu sámi giellaid ja kultuvrra birra dálá dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusain. Dasa lassin

oačču Várdobáiki sámi guovddáš juolludeami doaibmabidjui mii lea sámi boarrásiid váste, ja mii lea jurddašuvvovon geavaheddjiid dárbbuid ektui. Sámi doavttersearvi maid oáčču ruđa earret eará diehtujuohkŧndoibmii ja dasa ahte rekrutteret sámegeilat dearvvašvuoda bargiid.

Ja prinsihpaid leat rievadan go lea sáhka das ahte rievdadit stivraovddasteddjiid guovllu dearvvašvuoda fitnodagaide ja dearvvašvuoda fitnodagaide. Ođđá ortnet deattuha dan ahte stivra ášahuvvo dainna lágiin ahte das oktiibuot lea gelbbolašvuohŧa mii gáibiduvvo daidda bargguide mat stivrras leat ja daidda hástalusaid mat das leat. Ovttaskas stivralahttu ii galgga dego stivralahttuvon ovddastit geográfalaš guovlluid, politihkalaš organisašuvnnaid dahje eará beroštupmejoavkkuid. Prinsihpalaččat de lea Sámedikki jahkásaš ráđđádallan Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanttain dan hárrái ahte ráhkadit evttohusaid Bargodokumentii deháleabbu arena go stivrra hápmi, go lea sáhka das ahte sihkkarastŧt kvalitehta sámi dearvvašvuoda bálvalusain.

Dulkalávdegoddi geigii Mánáid- dáseárvo- ja searvadahttinministarii čakčamánu 24. beaivvi 2014:s NAČa 2014:8 Dulkon almmolaš sektoris – riektesihkarvuoda ja dáseárvvu gažaldat. Čielggadeapmi lea dan mañnel leamaš almmolaš gulas-kuddamis. Ráđđehus áigu čuovvolit mañga dain evttohuvvovon doaibmabidju lea bidjat johtui barggu ráhkadit ođđá dulkonlága ja dalle lea almmolaš hálddahas geatnegasvuohŧa atnit oahppan dulkka dakkár áššiin earenoamážŧt mat gusket riektesihkarvuhtii. Ráđđehus áigu maid álggahit iešguđetlágan doaimmaid dan dihte vai almmolaš sektor očoši doarvai dohkálaš dulkkaide iešguđet giellaide. Dasa lassin áigu ráđđehus bargat dan ala ahte almmolaš etáhtat bidjet njuolggadusaid mat adnojit go diñjojŧt dulkonbálvalusaid dalle go dat lea relevánta, ja dat á maid álggahit dan vuogi ahte ID-koarta galgá daidda dulkkaide geat leat čállojuvovon Nášunála dulkaregistarii. Okta lávdegotti lahttuin nammaduvvui Sámedikki evttohusa mielde ja Sámediggi lea maid buktán evttohusaid čielggadeapmái gulas-kuddanáigodagas.

Bures heivehuvvovon oahpahusfálaldat sámi ohppiide lea mearrideaddjin sámi giella boahŧteáiggis. Dat go ohppiin lea riekti oažžut oahpahasu sámegeilas ja sámegeillii lea dehálaš eaktun das go sámegeilla galgá ovdánit ja ealáskahttojuvovot hupmangiellan ja čállingiellan. Dasa lassin de vuodđoohpahasu sámi álbmogii dagaha dan ahte lea álkit válljet alit oahpu iežas giellii.

Sámedikkis lea váldi oahpahussuorggis ja dat boahtá ovdan ovddemustá oahpahuslágas § 6-4. Sámedikkis lea earret eará ovddasvástádus hábmet oahppoplánaid vuoddoskuvlla ja joatkkaohpu sámegeiela oahpahusa várás.

Ráđdehus vuohtta Sámedikki válđoáigumuššan bajásšaddan- ja oahpahuspolitihkas dan ahte sámi álbmot galgá oažžut dakkár máhtu, gelbbolašvuoda ja gálggaid mat gáibiduvvojit go galgá aktiivvalaččat searvat sámi, našunála ja riikkaidgaskasaš servodahkii. Sámediggi oaččui 2014:s 39 milj. ruvno doarjjan sámi vuodđoahpahussii ja 15,1 milj. ruvno doarjjan mánáidgárdefálaldahkii Máhttodepartemeanta bušehta bokte. Sámediggi jugii 23,5 milj. ruvno iešgudetlágan vuodđoahpu doaimmaide, nu movt ovdamearkka dihte dasa ahte buvttadit sámi oahpahanresursaid. Ja Sámediggi juolludii oktiibuot 10,3 milj. ruvno dakkár doaimmaide mat sáhttet leat veahkin dasa ahte sámi mánáidgárddiin lea alla kvalitehta. Sámediggi juolludii alit oahpu- ja dutkan doaimmaide oktiibuot 3,7 milj. ruvno.

Djupedal-lávdegoddi geigii NÁČ 2015:2 *Gullat muhtin oktavuhtii*. Čielggadusas leat mánga evttohusa doaibmabijuide vai sáhtášii ráhkadit buori psykososiála skuvlabirrasa ohppiide, ja bargat givssideami vuostá skuvllas ja gieđahallat dan. Muhtin evttohusat leat earenoamážit sámi diliid birra ja dakkár doaimmaid birra mat fáttmastit Sámedikki. Čielggadus lea leamaš gulaskuddamis ja departemeanta árvvoštallá dál iešgudetlágan doaibmaevttohusaid.

NÁČ 2015: 8 *Boahtteáiggi skuvla*, čielggadeapmi Ludvigsen-lávdegottis lea sáddejuvnon gulaskuddamii ja áigemearri lea golggotmánu 15. beavvi 2015. Go gulaskuddan loahpahuvo, de máhttodepartemeanta áigu dárkilit guorahallat gulaskuddancealkámušaid ja árvvoštallat NÁČa evttohusaid.

Máhttodepartemeanta diehtá Sámedikki háliidusa go guoská dasa ahte rievdadit oahpahuslága ja friddjaskuvllalága. Rievdadusat maid leat bivdán, leat stuorrát ja dat leat bušehtaid duohken. Go lea sáhka oahpahas sámegeielas ja sámegillii jna. dohkkehuvvon friddjaskuvllain, de lea dan birra čállojuvnon earenoamážit Prop. 84 L (2014–2015), čuoggás 8.4.2.

2.6 Gielddareformma ja sámi beroštumiid vuhtiváldin

Stáhtas lea ovddasvástádus sihkkarastit ahte sápmelaččat álgoálbmogin ja minoritehtan válđojuvvojit vuhtii. Dan seammás, de atná stáhta vuodđun

dan ahte suohkanat ja fylkasuohkanat ieža čuovvolit áigejuvnilis geatnegasvuodaid sámi álbmoga ektui.

Mihttun gielddareformmain leat buorit ja seammadássásaš bálvalusat ássiide, oppalaš ja ovtastuvvon servodatovdáneapmi, nana bistevaš ja ekonomalaš gievrras gielddat ja nannejuvvon báikkálašdemokratiija. Ráđdehus áigu ahte stáhta ii galgga jur bienasta bitnii stivret gielddaid. Gielddareformma galgá addit gielldastivrraide eambo dadjamuša dain diliin mat leat dehálaččat ássiide. Stuorát gielddat sáhttet oažžut eambo doaimmaid ja válđit eambo ovddasvástádusa go dálá gielddat, ja dat sáhtta gis dalle dagahit ahte sámevuolta eambo dahkkojuvvo oainnusin ja nannejuvvo.

Ráđdehus háliida válđit vára sámi gielain. Ja lea dehálaš sámi giellageavaheddjiid ektui ahte sidjiide ii šatta heajut dili danne go gielddaid eará ládje juhket. Sámediggi lea gielddareformmas ožžon 600 000 ruvno vai sáhtta veahkehit gielddaid mat leat olggobealde ja siskkoibealde sámi gielaid hálddašanguovllus.

Ráđdehus lea ovttasrádiid Sámedikkiin ásahan muhtin lávdegotti mii galgá geahčadit lágaid, doaimmabijuid ja ortnegiid mat lea sámi gielaid váste Norggas (geahča čállosa kapihtal 2.2 Sámi gielat). Lávdegoddi galgá earret eará árvvoštallat dálá ortnega mas lea sámi gielaid hálddašanguovlu, ja dat galgá árvvoštallat vugiid das movt dasa fáttmastuvvo, ja galget maid geahčadit lea go dárbu eambo soddjilis njuolggadusaide. Áigejuvnilis čovdosat galget gehččojuvvot gielddareformma ektui. Ráđdehus áigu buktit oaviliid dain áššiin mat gusket njuolggadusaide ja sámi gielaid hálddašanguvlui mañnel go lávdegoddi lea bidjan ovdan iežas čielggadeami. Sámedikkiin galget ráddádallat áigejuvnilis čovdosiid ektui.

Bargu giellalávdegottiin dahkkojuvvo oktanaga ráđdehusa gielddareformma bargguin. Danne departemeanta maid lea ráhkadan evttohusa gaskaboddosaš čovdosiidda, ahte movt odđa stuoragielddat galget čuovvut daid njuolggadusaide mat gullet giellahálddašanguvlui go das leat sihke dakkár gielddat mat gullet dan guvlui ja maid dakkárat mat eai gula sámi gielaid hálddašanguvlui, Evttohus lea ovddemustá dálá lágaid mielde, ja dasto šaddá muhtin áiggi nu ahte leat iešgudetlágan mearrádušat dan ovdeš giellahálddašan gielddas ja eará osiin mat dalle gullet dan stuoragildii. Gaskaboddosaš čovdosat leat jurddašuvvon dakkárin mat biddjojuvvojit vuodđun jus šaddá áigejuvnilin laktit oktii gielddaid sámi gielaid hálddašanguovllus ovdal go leat buktán cealkámuša giellalávdegotti evttohussii. Departe-

meanta ráđđádallá dal Sámedikkiin dien evttohusa hárrái.

Ráđdehus lea fuolas das ahte láhčit dili dakkárin ahte šaddet buorit gielddalaš proseassat, danne vai sápmelaččat besset leat mielde, ja vai ožžot duohta váikkuhanvejolašvuoda go gielddain dahkkojuvvojit mearrádusat. Sámi vuoigatvuodálávdegoddi ráhkadii NÁČ 2007:13 ja čuovvolettiin dan de árvvoštallá dál departemeanta movt sápmelaččaid beroštumiid sáhtta buoremus lági mielde vuhtiiváldit gielddain. Bargu dahkkojuvvo ovttrasáidit Sámedikkiin ja KS:in. Dás geahčadit earret eará dan movt ráđđádallamat galget čadahuvvot gielddalaš dásis, ja man muddui dálá ortnegat vuhtiiváldet sápmelaččaid rievtti váikkuhit mearridanproseassain, omd. dat mii čuožžu plána- ja huksenlágas miel demearrideami gáibádusas ja Sámedikki vuosteákkaid cealkinválddi birra.

2.7 Ráđđádallamat

Prosedyrat das movt ráđđádallamat gaskal eiseválddiid ja Sámedikki galget leat, lea okta dain deháleamos rámmain vai sápmelaččaide sihkkarastojuvvo álbmotrievttalaš riekti oassálastit dain áššiin mat sidjiide gullet.

Giella- ja ođasmahttindepartemeanta juogada Sámedikki oainnu das ahte ráđđádallanprosedyrat leat nannen ovttaoaimmama ja ovttasbarggu gaskal stáhta eiseválddiid ja Sámedikki.

2.7.1 Ráđđádallanprosedyraid geavaheapmi

Šiehtadus prosedyraid birra go lea sáhka ráđđádallamiin gaskal eiseválddiid ja Sámedikki dahkkojuvvui 2005 miessemánu. Ráđdehus lea iežas politihkalaš vuodus «Sundvolden-julggastusas» cealkán ahte ráđđádallanortnet Sámedikkiin galgá bissut. Ráđđádallamat galget leat duohta ráđđádallamat ja dat galget čadahuvvot dainna mihtuin ahte olahit ovttaoaimvuoda. Ja ráđđádallamat orrot aive buorebun šaddame. Sihke Sámediggái ja eiseválddiide lea buorre go mii geahčalit ovtta olahit ovttaoaimvuoda dakkár áššiin mat gusket sápmelaččaid beroštumiide. Ráđdehus vásiha dan ahte ráđđádallanortnet lea duddjon olbmuide eambbo ipmárdusa sámi servodaga dillái ja dárbbuide.

Eiseválddit galget ráđđádallat Sámedikkiin go lea sáhka ráhkadit lágaid dahje hálldahuslaš doaimbajuid mat njuolggá sáhttet váikkuhit sámi

beroštumiide. Go galgá čilget movt sámiid beroštumiide váikkuha, de lea dehálaš ahte lea buorre ságastallan guoski eiseválddiid ja Sámedikki gaskkas. Eiseválddit deattuhit Sámedikki árvvoštallamiid go lea sáhka das ahte váikkuhit go muhtin áššit sápmelaččaide ja sápmelaččaid beroštumiide njuolggá, nu ahte sáhtta šaddat ráđđádallangeatnegasvuoha.

Sámediggi ieš definere iežas barggu, ja sáhtta váldit ovdan áššiid stáhta eiseválddiiguin ieš. Jus eiseválddit iešguđet ákkaid dihte eai áiggo viidáseappot bargat Sámedikki evttohusaiguin, de ii leat ráđđádallangeatnegasvuoha. Muhto dalle čuožžila ráđđádallangeatnegasvuoha go eiseválddit bargagohtet viidáseappot Sámedikki evttohusaiguin.

Lea dehálaš doalahit buori ságastallame Sámedikkiin maid dakkár áššiin gos ii leat ráđđádallangeatnegasvuoha. Mánngat departemeanttat leat ásahan čoahkkináiggiid Sámedikkiin. Dakkár fásta čoahkkimat addet sihke Sámediggái ja departemeanttaide dehálaš evttohusaid ja dat leat mielde nannemin ovttasbarggu gaskal departemeanttaid ja Sámedikki.

Giella- ja ođasmahttindepartemeanttas lea buorre ságastallan eará departemeanttaiguin go lea sáhka das ahte čadahit ráđđádallanprosedyraid. 2015 cuonomanu lágidii Giella- ja ođasmahttindepartemeanta ovttrasáidit Sámedikkiin seminára ráđđádallanprosedyraid birra mat leat departemeanttaid ja direktoráhtaid bargiide.

Sámivuoigatvuodálávdegoddi lea NÁČ:s 2007:13 evttohan ođđa ráđđádallannjuolggadusaid. Giella- ja ođasmahttindepartemeanta lea dál álgán ráđđádallat Sámedikkiin lávdegotti evttohusaid ektui dain osiin mas lea sáhka ráđđádallannjuolggadusain. Departemeanta lea álgán ráđđádallat Sámedikkiin dan evttohusa ektui.

Sámediggi lea váldán ovdan dan ášši ahte galgá go ráđđádallamiid oktavuodas leat eambbo rabasvuoha. Spiehkastanmearrádus almmolašvuodálágas § 19, mii guoská spiehkasteapmáid dokumeanttaid ektui maid lonohallet ráđđádalladettiin Sámedikkiin jna., lea dakkár maid leat atnán dárbblašlázžan go galggaš sáhttit ráđđádallat rahpasit ja juogadit gaskaboddosaš oaviliid. Eiseválddiin ja Sámedikkis lea geatnegasvuoha árvvoštallat eambbo almmolašvuoda. Ja lea lundolaš eambbo guorahallat rabasvuoda ášši go dál galget čuovvolit Sámivuoigatvuodálávdegotti evttohusa ođđa ráđđádallannjuolggadusaid ektui.

2.7.2 Dálá ja čadahuvvon ráđđádallamat Sámedikkiin

Tabealla 2.1

Dep./ direktoráhtta	Temá	Áigi	Gárvvis/ ii gárvvis	Ovttaoaivilvuolta/ ii ovttaoaivilvuolta
GOD	Juohke jahkebeale politihkalaš čoa- hkkín.	Geassemánu 25.b. 2014, juovlamánu 8. b. 2014 ja geassemánu 23. b. 2015	Fásta čoa- hkimat	Fásta čoa- hkimat
GOD	Bušeterema ođasmahttin Sámedikki ektui.	Cuoŋománu 2015	Ii gárvvis	Ii loahpahu- vuvon
GOD	Sámivuoigatvuodálávdegotti NÁČ:s 2007: 13 <i>Dat ođđa sámeriekti.</i>	Geassemánu 2015	Ii gárvvis	Ii loahpahu- vuvon
Stáhta geaid- nod-oaimma- hat	Ráhkadit E10, rv. 85 ja rv. 83 Håloga- landsvegen. Regulerenplána. Okta- vuolta boazodoaluin ja kulturmuittui- guin.	Čákča 2014 – gidđa 2015	Ii gárvvis	Ii loahpahu- vuvon
DFD	Bargodokumeanta guovllu dear- vvašvuoda fitnodagaide 2015 várás.	Golggotmánu 22. b. 2014 ja skábmamánu 13. b. 2014	Gárvvis	Ovttaoaivil- vuolta
DFD	Čoa- hkkín čálalaš evttohusaid birra Died. St. 19 (2014-2015) Álbmot- dearvvašvuodadieđáhus.	Ođđaja- gimánu 19. b. 2014	Gárvvis	Ovttaoaivil- vuolta
MD	Viđajagi sámi vuodđoskuvlla oahpaheaddjeoahppu.	Geassemánu 19. b. 2015 ja borgemánu 19. b. 2015	Gárvvis	Ovttaoaivil- vuolta
MD	Válljenrieki Guovdageainnu ja Karášjoga Sámi joatkkaskuvllaid stivrii	Skábmamánu 2014	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuolta
EBD	EBD lea čadahuvvon ráđđádallamiid Sáme- dikkiin ja NBR:in dan birra ahte lága sáhttet rievdatit go lea sáhka das ahte boazodoallu oázžu lága bokte lobi mearridit boazologu siidaoasus dásis.	Ráđđádalla- mat álge guov- vamánu 9. b. 2015	Ii gárvvis	Ii loahpahu- vuvon
EGD	Strukturearreortnet	Njukčamánu 14. b. 2014	Gárvvis	Ovttaoaivil- vuolta
EGD	Jahkásaš gonagasreabbá reguleren.	Suoidnemánu 25. b. 2014	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuolta. Dán čuovvoledje maŋnel ráđđa- dallamiin

Tabealla 2.1

Dep./ direktoráhtta	Temá	Áigi	Gárvvis/ ii gárvvis	Ovttaoaivilvuolta/ ii ovttaoaivilvuolta
EGD	Čoahkkimat doaimmai birra dieđáhusas Stuoradiggái go galgá árvvoštallat gonagasreabbá hálddašemi.	Skábmamánu 21. b. 2014, guovvamánu 6. b. 2014 ja guovvamánu 16. b. 2015	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta vuolit ráji ektui fanasguhkkodagasja earrejuohkinta-beallas. Muđui ovttaoaivilvuolta eanas doaimmaid ektui dieđáhusas.
EGD	Jahkásaš politihkalaš čoahkkin.	Juovlamánu 12. b. 2014	Fásta čoahkkin	Fásta čoahkkin
Guolástus- direktoráhtta	Reguleret njuorjobivddu norgga rittuin.	13.11.2014	Gárvvis	Ovttaoaivilvuolta
Guolástus- direktoráhtta	Bivddu reguleret go bivdá dorski, divssu ja sáiddi davvelis go 62° D 2015:s.	Juovlamánu 2. b. 2014	Gárvvis	Ii Ovttaoaivilvuolta
OD	Juohke jahkebeale politihkalaš čoahkkin.	Borgemánu 13. b. 2014	Fásta čoahkkin	Fásta čoahkkin
OED	Falesrášša ja Hámárfeastta bieggafápmorusttet	Guovvamánu 2015	Gárvvis	
OED	Čáhcefápmu Moskauonas	Geassemánu 2015	Gárvvis	
NVE	Laksága fápmorusttet (1)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Tverrámo fápmorusttet (1)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Kvannelva ja Litj-Tverrága fápmorusttet (1)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Galbmejohka fápmorusttet (1)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Valffarjohka fápmorusttet (1)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Oterelva fápmorusttet (1)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Rognlia fápmorusttet(2)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Skredelva fápmorusttet(2)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Øvre Mønelva fápmorusttet(2)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Leirelva fápmorusttet (3)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta
NVE	Markenesdalen fápmorusttet (3)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivilvuolta

Tabealla 2.1

Dep./ direktoráhtta	Temá	Áigi	Gárvvis/ ii gárvvis	Ovttaoaivilvuhta/ ii ovttaoaivilvuhta
NVE	Indre Erdal kraftver (4)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Stjernevatn fápmorusttet (4)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Hamnaelva fápmorusttet (4)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Tverrfjordelva fápmorusttet (4)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Korselva fápmorusttet (4)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Kjerringelva fápmorusttet (4)	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Stikkelvika fápmorusttet	Juovlamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Kopperaa bieggafápmorusttet	Čakčamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Hyllfjellet, Sognavola ja Markavola bieggafápmorusttet	Čakčamánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Mosjøen ja Øyfjellet bieggafápmorusttet	Geassemánu 2014 (5)	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta
NVE	Krutåga fápmorusttet	Borgemánu 2014	Gárvvis	Ii ovttaoaivil- vuhta

(1) Smávva fápmopahkka Fuosko, (2) Smávva fápmopahkka Báddádjo, (3) Smávva fápmopahkka Báhcavuotna, (4) Smávva fápmopahkka Finnmárku, (5) oktanagas vuosteággačoahkkín

Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta

r á v v e :

Ráva Gielda- ja ođasmahttindepartemeantas
golgotmánu 2. b. 2015:s Sámedikki doaimma
birra 2014:s sáddejuvvo Stuoradiggái.

Miellodus 1**Sámedikki jahkedieđáhus 2014****1 Álggahus**

Jahki 2014 lea leamaš dáhpáhusrikkis jahki. Mii leat ávvudan Sámedikki 25-jagi doaluiguin ja mii leat searvan Vuoddolága 200-jagi ávvudoaluide.

Čakčamánuš ledjen mun okta sáhkavuoruid doliid gaskkas ON válđočoahkkima máilmmikonferánssa rahpamis álgoálbmogiid vuoigatvuodaid birra. Máilmmikonferánssa mearridii loahppadokumeantta mas stáhtat váfistit dáhtu ja háliidusa heivehit ON álgoálbmotvuoigatvuodaid julggaštusa sihke riikkaidgaskasaš ja nátionála dásis. Dát lea buorre vuodđu viidáseappot bargui álgoálbmogiid vuoigatvuodaiguin.

Miessemánuš deaivvadiin mun Dalai Lamain Oslos. Tibehtalaččain ja sámiin lea oktasaš ášši nannet dan, ahte álbmogiin ja olbmui lea vuoigatvuohta friijavuhtii ja vuoigatvuohta suodjalit sin kultuvrra ja servodateallima. Dat lei maiddái válđofáddán ságastallamis Dalai Lamain.

Sámegiela leat sámi servodagas deataleamos vuodđogaskaomiid gaskkas. 2014:s nammaduvvui almmolaš lávdegoddi mii galgá geahčadit gustovaš ortnegiid, doaibmajuid ja njuolggadusaid mat leat sámegielaid várás Norggas. Mis leat stuorra vuordámušat dán lávdegoddái.

Sámi kulturmuittuid suodjaleapmi ja hálldašeapmi lea stuorra oassi min doaimmas. Min fágaolbmot suorggis čadahit jahkásaččat geahčademiid ja registreremiid guovllus masa gullet badjel 134 suohkana Hedmárkku rájes lullin gitta Finn-márkku rádjai davvin. Vistesuodjalanprošeakta lea mielde dán barggus. Ovttasbargguin Riikaantikvárain registreret mii sámi visttiid mat leat huksejuvvon ovdal jagi 1925. Dát lea áidnalunddot prošeakta mas mii oázžut deatalaš máhtu.

Dát leat dušše oasážat Sámedikki viiddis doaimmas. Dán jahkedieđáhusas mitalit mii min doaimma birra 2014:s. Dás gávnnat movt ovttaskas fágasurggiid válđomihttomearit ja oassemihttomearit čuovvovuvvojit ja movt váikkuhangaskaoamit geavahuvvojedje jagi 2014 bušeahtas.

Aili Keskitalo
Sámedikki presideanta

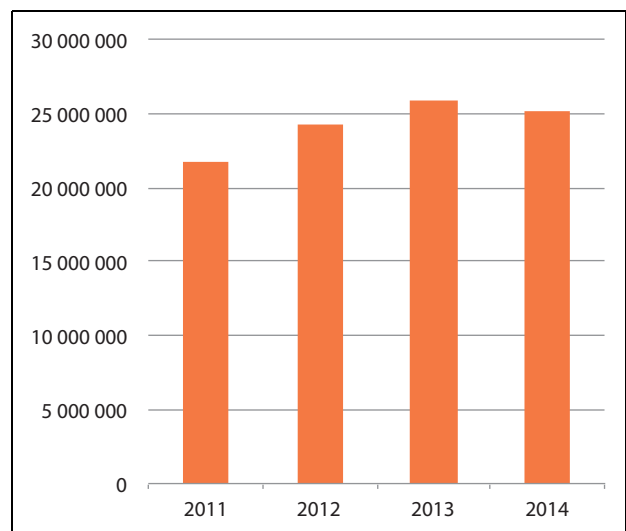
2 Sámedikki rámmaeavttut

Sámedikki reviderii 2014 bušeahta, ja oktiibuot válđojuvvui 6 969 773 ru sisa.

- Dán oktavuodas vuoruhii Sámediggi unnidit
- Stuorámuš ohcanvuđot doarjjaortnegiid.
- Daid ortnegiid main lei stuorámuš liigegeavaheapmi 2013:s.
- Iežas prošeavttaid mat eai lean álggahuvvon.
- Ovddidandoarjaga gielddaide sámegiela hálldašanguovllus.

Politiikkaš dásis válljii Sámediggi bidjat oktii lávdegodde- ja dievasčoahkkinvahkuid skáb-mamánuš ja juovlamánuš seamma vahkkui, ii ge nugo lei plánejuvvon guovtti vahku badjel. Dasto bissehuvvojedje ruđat lávdegottiid mátkkiide ja semináraide ja konferánssaide searvamii fágálávdegottiin. Čájeha ahte oktiibuot doaibmagolut politiikkaš dásis 2014:s unniduvvojedje sullii 700 000 ruvnnuin jagi 2013 ektui.

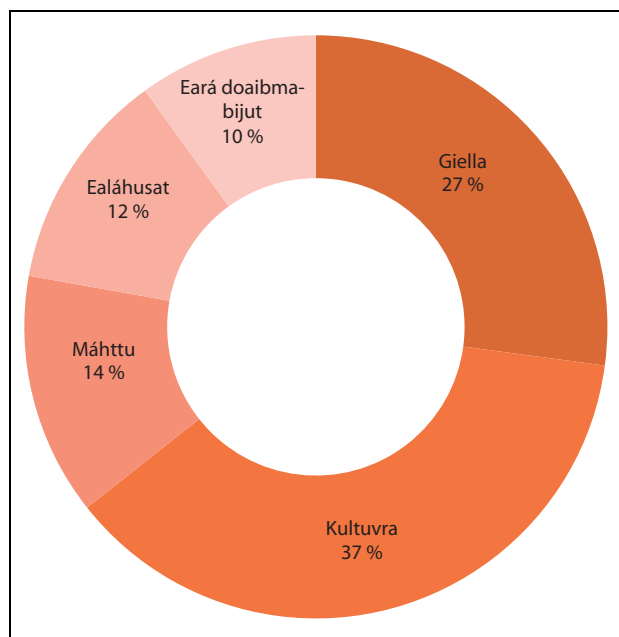
Hálldahusdási doaibmagolut unniduvvojedje 1 000 000 ruvnnuin reviderejuvvon 2014 bušeahtas.

Govus 1.1 Politiikkaš jodihangotti doaibmagolut

	2013	2014	Erohus	%
Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodepartemeanta	260 560 000	266 540 000	5 980 000	2,3 %
Máhttodepartemeanta	38 723 000	39 043 000	320 000	0,8 %
Máhttodepartemeanta	14 647 000	15 160 000	513 000	3,5 %
Birasgáhttendepartemeanta	3 195 000	3 307 000	112 000	3,5 %
Kulturdepartemeanta	73 402 000	77 952 000	4 550 000	6,2 %
Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta	6 036 000	5 247 000	-789 000	-13,1 %
Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindepertemeanta	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Eanandoallo- ja biebmodepartemeanta	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Oljo- ja energiijadepartemeanta	331 000	1 019 000	688 000	207,9 %
Olgoriikadepartemeanta	6 000 000	1 000 000	-5 000 000	-83,3 %
Submi	409 894 000	416 268 000	6 374 000	1,6 %
Sámeálbmotfoanda	0	5 000 000	-5 000 000	-
Submi	409 894 000	421 268 000	11 374 000	2,8 %

	2013	2014	Erohus	%
Kultuvra	94 370 852	104 115 013	9 744 161	10,3 %
Giella	73 326 708	75 823 916	2 497 207	3,4 %
Máhttu	45 509 304	37 603 803	-7 905 501	-17,4 %
Ealáhusat	35 663 118	34 194 270	-1 468 849	-4,1 %
Eará doaibmajijut	45 959 946	27 867 863	-18 092 083	-39,4 %
	294 829 929	279 604 864	-15 225 064	-5,2 %

Govus 1.2 Geavaheapmi – 2014 váikkuhangaskaomiid juogadeapmi

Hálldahus vállji vuoruhit čuovvovaš doaibmajijuid goluid unnideami:

- 2014:s ii lágiduvvon bargiidseminára.
- Mii unnideimmet dulkon/jorgalangoluid.
- Unnit investeremat.

Sámedikkis ledje 2014:s girjejuvnon juolludusat 421 268 000 ru. Ovddit jagi ollislaš juolludeami ektui lea lassáneapmi 11 374 000 ru dahje 2,8 %. Juolludusat juohkásit sierra departemeanttaid gaskka čuovvovaččat:

Váikkuhangaskaomiid golaheapmi juohkásii ná:

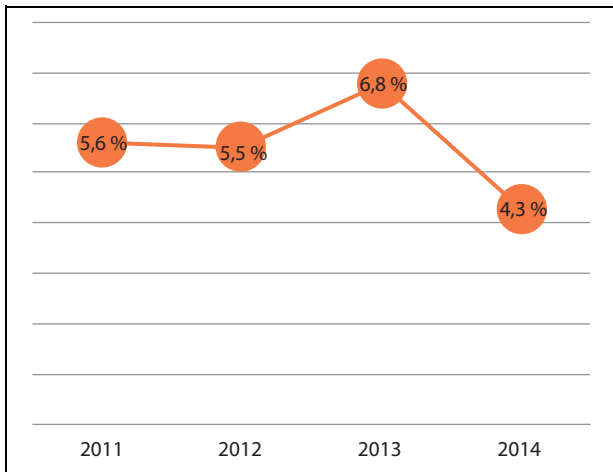
Váikkuhangaskaomit juolluduvvojedje 2014:s 279 604 864 ru ovddas. Ovddit jagi ollislaš juolludeami ektui departemeanttain lea lassáneapmi Sámediggái 421 268 000 ru ja lea Sámedikki váikkuhangaskaomiid juolludusas 64 %.

2.1 Sámediggi bargoaddi

31.12.2014 muttus ledje Sámedikki hálddahusas 141 jahkedoaimma. Tabeallas vuolábealde oidno bargiidlogu juohkáseapmi nisssonolbmuid ja almmáolbmuid gaskka.

Sámediggi čadahii bargobirasiskkadeami jagi 2013 loahpas. Iskkadeamis konkluderejuvvo ahte Sámedikkis bargit leat hui duhtavaččat bargguin. Sámedikkis leat eanet bargit geat leat rámis, geain lea ambassadevradáhttu ja lojalitehta go buhtastahtta sullasaš organisašuvnnaiguin. Iskkadeamis oaidnit maiddái makkár surggiid galgat bisuhit ja maid fas buoridit. Iskkadeami bohtosiid čuovvolemá leat ráhkaduvvon doaibmaplánat.

Bealit Sámedikkis, bargoaddi ja bargiidorganisašuvnnaat leat ovttas ráhkadan Sámedikki bajimuš bargiid- ja bálkápoltihka dokumeantta, mii lea ođasmahttojuvvon. Dás mearrida Sámediggi daid

Govus 1.3 Doaktára dieđihan buozalmasvuoda geažil jávkán %.

mihttomeriid, prinsihpaid ja árvvuid mat galget gustot bargiid ja doaimma gaskasaš oktavuodas.

Sámedikki bargiidnjuolggadusat ođasmahttojuvvojedje 2014:s. Dát ođasmahttojuvvon veršuvdna lea veaháš muddejuvvon guovddáš njuolggadusaid ektui. Sámediggi lea maiddái rievadan čoaškinortnega 2014:s, man oktavuodas váldi virgáibidjat direktorra sirdojuvvui eret Sámedikki dievasčoaškinimis viđa olbmo lávdegoddá, mii válljejuvvo Sámedikki áirasiid gaskkas. Dasto sirdojuvvui bargiidnjuolggadusaid mearridanváldi dievasčoaškinimis Sámediggeráddái. Dát rievdadusat leat dál mielde bargiidnjuolggadusain.

Doaktára dieđihan buozalmasvuoda geažil jávkán 2014:s lei 4,3 % ja Sámedikki ulbmilin lea ahte dat ii galgga leat badjel 5,6 %. Vuolábealde sáhtát geahččat man ollu doaktára dieđihan buozalmasvuoda geažil jávkán lei jagiin 2011–2014.

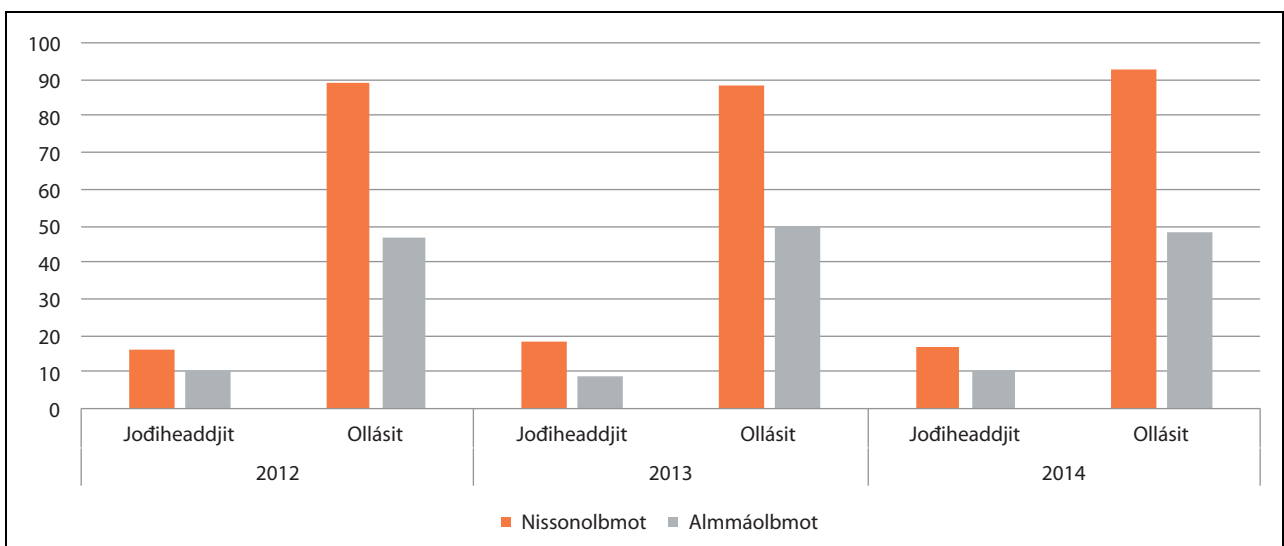
2.2 Dokumeantalogut

Govvosis 1.5 sáhtát oaidnit man ollu dokumeanttat leat boahtán ja mannán Sámedikki arkiivavuogadaga bokte. Jagit 2001, 2005, 2009 ja 2013 leat válgajagit, dasa lea čilgehus manne dáin jagiin leat ollu lassánan dokumeanttat.

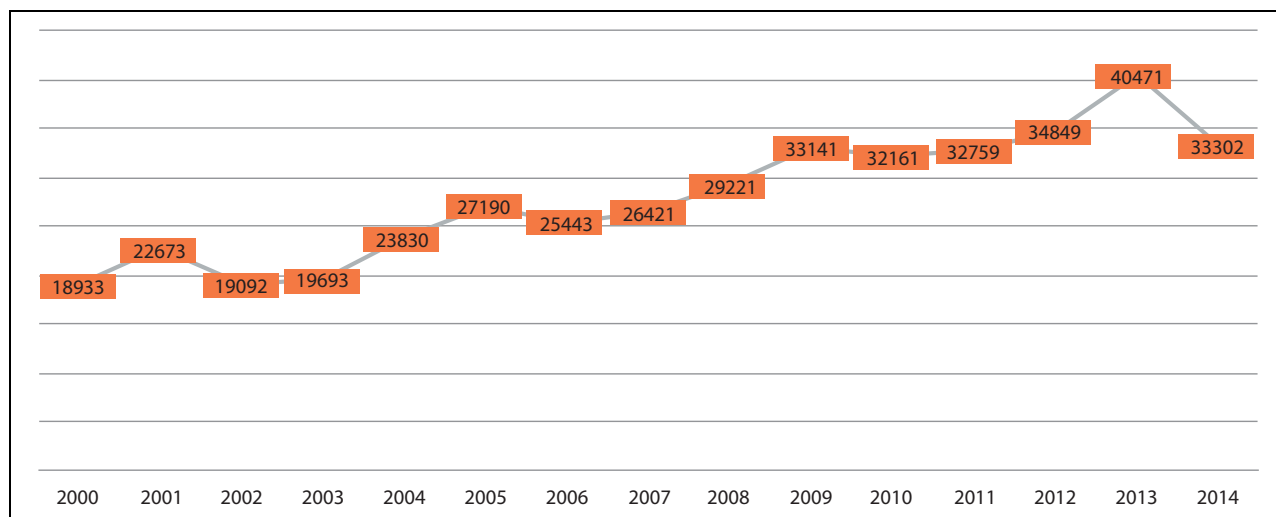
Sámedikkis dokumeanttat leat manimus 15 jagis gaskamearálaččat lassánan gaskal 5 ja 10 proseantta. Dát addá gova Sámediggái lassánan vuordámušain. Dárbu ja beroštupmi Sámedikki bálvalusaide ja bargui lea dađistaga lassánan.

2.3 Sámedikki guossit

Sámedikkis ledje ollu guossit Vuodđolága 200-jagi čálmusteami ja Sámedikki 25-jagi ávvudeami

Govus 1.4 Samisk tekst

Govus 1.5 Samisk tekst

oktavuodas. Sin gaskkas lei Stuorradiggepresidentanta Olemic Thommessen.

Čuovvovaš stáhtarádit fitne Sámedikki guossis:

- Gielda- ja ovttaštáhttinministtar Jan Tore Sanner,
- Eanadoalloministtar Sylvi Listhaug
- Guolástusministtar Elisabeth Aspaker.
- Oljo- ja energiijaministtar Tord Lien.

Ođđajagimánus 2014 finai Stuorradikki bearaš- ja kulturlávdegoddi Sámedikki guossis.

Sámediggi institušuvdnan oažžu ollu fuomášumi guhkás olggobeallái Norgga rájaid. Ollu sierra stáhtaid almmolašvuoda ja riikkaidgaskasaš organisašuvnnaid ovddasteaddjit fitnet Sámedikki guossis.

Máŋggat ambassadevrrat, main lea erenoamáš beroštupmi álgoálbmogiid ja árktalaš politihkas, sáddejit iežasat ambassadevrraid Sámediggái. Norgga Austráalia ambassadevra finai guossis 2014:s. Ruonáeatnama parlameantta sáttagoddi galledii Kárášjogas čakčamánu 2014. Dasa lassin lei okta Perua álgoálbmotdelegašuvdna Sámedikki guossis ja UNPFII-lahttu Oliver Loode.

Vuollet 5 000 olbmo gallededje Sámedikki 2014:s, ollugat sis ledje turisttat.

2.4 Stáhta eiseválddiid ja Sámedikki gaskasaš konsultašuvdnašiehtadus

SSámediggi lea oaidnán ahte konsultašuvdnaprošedyrat leat nannen ráđdehusa ja Sámedikki gaskasaš oktavuoda ja ovttasbarggu sámepolitihkas. Sámediggi lea oaidnán ahte buorit konsultašuvnnaid unnidit giččuid ja váikkuhit buoret legitimehta sámi servodagas stáhta eiseválddiid

dahkan mearrádusaide. Sámediggi lea movtta go ráđdehus iežas politihkalaš vuodđogaskaoamis nu čielgasit lea dovddahan ahte konsultašuvdnaortnet galgá bisuhuvvot. Dattetge lea deatalaš ahte goappašagat bealit dohttalit konsultašuvdnašiehtadusa, ja ahte beliin lea oktasaš áddejupmi das movt konsultašuvdnašiehtadus geavahas galgá doaimmat. Mii oaidnit ahte dán oktavuodas leat stuorámuš hástalusat Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskasaš ovttasdoaimmamis.

Konsultašuvnnaid leat buorit ja deatalaš gaskaoamit main Norgga eiseválddit leat beaggán riikkaidgaskasaččat. Deatalaš lea deattuhit ahte ieš konsulterengeatnegasvuolta lea leamaš Norggas dan rájes go Norga 1990:s vuosttaš stáhtan dohkkehii ILO konvenšuvnna 169.

Maŋŋá álgoáigodaga vuosttaš jagiin eat álohii lean ovttamielalaččat das movt konsultašuvdnaprošedyraid galggai dulkot, muhto dađistaga lea ásaidevvan geavahus eanaš departemeanttain. Mis leat dál ollu ovdamearkkat buriin ja konstruktiivva konsultašuvnnaid ráđdehusapparáhta sierra osiiguin, man oktavuodas Gielda- ja ođasmahtindepartemeanttas lea deatalaš rolla oktiiovdameanttan.

Čujuhettiin Sámedikki maŋimus raportii ILO áššedovdilávdegoddi, eat leat dattetge lihkestuvvan gávdnat doarvái buriid konsultašuvdnaprošedyraid Eanadoallo- ja biebmodepartemeantta ovdasvástadussuorggis ja Norgga Čáhce- ja Energiijadoaimmahagain. Dát lea ain váttisvuolta.

Eanaš surggiin lea ásaidevvan geavahus ja goappašiid guvlui áddejupmi das ahte Sámedikki áddejupmi dat galgá biddjojuvvot vuodđun dalle go galgá konsulterevuvvot. Ollu áššit maŋimus áigis leat dattetge buktán fuola Sámediggái, go sierra departemeanttat ja stáhtarádit ieža okto leat

biehttan Sámedikkiin konsultašuvnnaid áššiin mat áibbas čielgasit guoskkahit sámi beroštumiid. Dát rihkku čielgasit sihke konsultašuvdnašiehtadusa ja geatnegasvuodaid mat Norggas leat álbmotrievtti mielde.

Dasto lea maiddái dáhpáhuvvon nu ahte Sámedikki politihkalaš jodiheddjiide dahje hálddahussii lea njálmmálaččat válđojuvvon oktavuoha doaibmabijuid birra maid ráđdehusapparáhta lea juo álggahan dalle go dát doaibmajut leat šaddan almmolaččat, mii lea čielgasit vuostá konsultašuvdnašiehtadusa čuoggá ollislaš diehtujuhkima birra ášši buot muttuin. Dán lágan geavahus rihkku sihke konsultašuvdnašiehtadusa ja álbmotrievtti. Sámediggi deattuha ahte konsultašuvdnašiehtadusas deattuhuvvo beliid gaskasaš perspektiiva ja dan vuodul ii sáhte ráđdehus ieš okto dahkat disposišuvnnaid.

Sámediggi lea oaidnán ahte áššiin main ii soabaduvvo dahje addojuvvo ovdagihtii friija dieđihuvvon miehtan Sámedikki beales, lea konsultašuvnaproseassas leamaš váilevaš diehtujuhkin ja Sámediggi lea maŋjit searvvahuvvon. Dán áššiin lávejit eiseválddit juo dahkan mearradusa, dahje váldán almmolaš oainnu, ovdal go konsultašuvnnat álggahuvvojit dahje dan botta go leat konsultašuvnnat. Sámediggi oaivvilda ahte dát rihkku duodalaččat daid geatnegasvuodaid mat čuvvot ILO-169 gudát ja čihččet artihkkaliid.

Konsultašuvdnageatnegasvuoha álbmotrievtti mielde guoská maiddái Stuorradiggái. Stuorradiggi lea ovdal unnán geavahan dan. Sámedikki árvvoštallama mielde fertešii geavatlaš ovttagu barggu Stuorradikki ja Sámedikki gaskka viidáseappot ovddidit gozihan dihte álbmotrievtti konsultašuvdnageatnegasvuoda áššiid meannudeamis mat gusket sámiide njuolga.

Sámediggi doaivu ahte mii soabadivččiimet áiggis ovddas guvlui buori konsultašuvdnageavahusa Sámedikki ja stáhta eiseválddiid gaskka buot surggiin mat gusket sámiide njuolga.

2.5 Bušeahhtaprocedyrat

Sámediggi lea čoahkkimis finánsaministariin ja gielda- ja ođasmahttinministariin guovvamánus 2014 evttohan ahte buot stáhta juolludusat Sámediggái sirdojuvvošedje dálá sierra fágadepartemeanttain, ovtta bušeahhtapostii Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas. Gulahallan ja proseassa Sámedikki bušeahhta oktavuodas unnošii dalle prosessii Sámedikki ja ovddasvástideaddji departemeantta gaskka.

Sámediggi válddii ášši fas ovdan čoahkkimis, mii dollojuvvo juohke jagi, stáhtaráđiin Jan Tore Sanneriin juovlamánus 2014.

Gielda- ja hálddašanlávdegotti árvalusas Sámedikki 2013 doaimma birra bohtá ovdan ahte Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta árvvoštallá ášši ovtta Sámedikkiin ja guoskevaš fágadepartemeanttaiguin. Lávdegotti eanetlohku, buohkat earret Olgešbellodaga ja Ovddádusbellodaga lahtut, bivdá ahte dán barggu čuovvoleapmi válddahuvvo stuorradiggedieđáhusas Sámedikki doaimma birra dán jagi.

3 Giella

Váldomihttomearri:

- Eanet giellageavaheaddjit ja eambo giellageavaheapmi

3.1 Ovddasvástáduš ja rámmaeavttut

3.1.1 Sámedikkis lea ovddasvástáduš sámegielaide ovdánahttimis

3.1.1.1 Guorahallat sámegielaide dili

Demográfalaš rievdadusat, almmolaš eiseválddiid organisašuvdnarievdadusat, ja riikkaidgaskasaš vuoigatvuodaovdáneapmi leat dagahan ođđa dárbbuid ja dát gáibidit ahte rámmaeavttuid ferte rievdat. Sámedikki mielas lei danne dárbbu guorahallat lágaid, doaimmaid, ja ortnegiid mat gusket sámegielaide. Sámediggi lea digaštallan dán ráđdehusain, ja dás lei boadusin ahte ráđdehus lea ásahan almmolaš lávdegotti mii galgá guorahallat daid áššiid. Sámediggi ja ráđdehus leat konsultašuvnnain soahpan lávdegotti mandáhta. Sámediggi lea maid árvalan lahtuid lávdegoddi. Lávdegotti ásahii ráđdehus čakčamánu 2014:s ja raporta galgá gárvvus guovvamánu 15. b. 2016:s.

3.1.1.2 Giellasoahpamuš

Ráđdehus lea sádden 6. raportta Eurohpáráđái mas čilgejit sámegielaide stáhtusa eurohpálaš minritehtaid- ja regiovdnagielaide giellasoahpamuša vuodul. Dán oktavuodas lea Sámediggi sádden suoivvaraporta. Sámediggi lea vuosttaš gearddi sádden dákkár raportta. Suoivvaraporttastis čállá Sámediggi ahte julev- ja máttasámegiela stáhtus ii leat áibbas čielggas giellasoahpamušas. Dáid gielaide eai leat čilgen dan láhkai ahte dain lea seamma stáhtus go davvisámegiela. Ii nuortalašgielage leat namuhuvvon. Sámediggi maid ávžžuhii ahte giellasoahpamuš guoskkašii kvenagilliige.

3.2 Giellageavaheaddjit

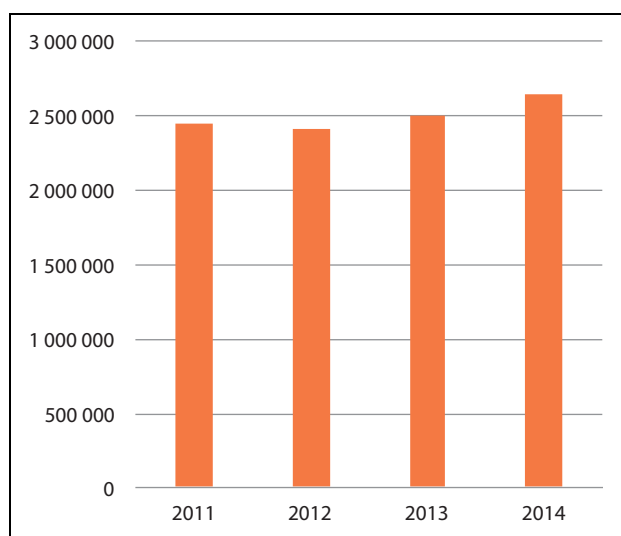
3.2.1 Joatkkaskuvlaohppiid stipeanda

Vátnon leat oahppit, guhte leat ohcan stipeandda oahppat sámegeiela vuosttaš- ja amasgiellan. Seamás lea lassánan ohccit geain lea sámegeiella nubbingiellan.

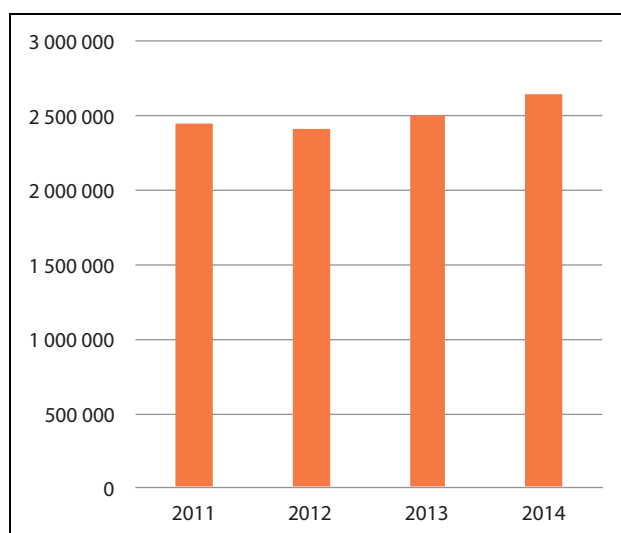
3.2.2 Giellafágalaš ovdáneapmi

3.2.2.1 Davviriikkalaš giellaovttasbargu

Sámi Giellagáldu máttasámegeiela giellajuogus lea 2014:s dohkkehan logi ođđa tearbmalistu, oktiibuot 899 tearpma ja 144 ođđa riikkanama leat

Govus 1.6 Geavaheapmi – stipeanda ohppiide geain lea sámegeiella fágan joatkkaskuvllas

Govus 1.7 Ohcciidlohku skuvlajagi 2012/2013 rájes 2013/2014 rádjai

dohkkehuvvon. Julevsámi giellajuogus lea ges dohkkehan 392 ođđa tearpma. Sámi Giellagáldu lea oktan gielladutkiin kárten ja guorahallan mo heivehit julevsámegillii, erenoamážit vokálaid, ruota- ja dárogeiela loatnasániid. Sámi Giellagáldu lea maid lágidan giellaseminára mas fáddán leat loatnasánit, goallošánit ja báikenamat.

Davvisámegeiela giellajuogus lea 2014:s dohkkehan 29 tearpma ja normeren 193 stáhta nama. Nuortalašgeiela giellajuogus lea normeren 229 suoma loatnasáni čállinvuogi ja 107 oanádusa.

Anárašsámegeiela juogus lea dohkkehan 221 tearpma, normeren suomageiela namaid sojahanhámiid, ođasmahtánanárašsámegeiela alfabehtalaš ortnega ja muhtin sojahemiid main lea -is/-es geažus.

Sámi Giellagáldu lea maid ráhkadan ođđa neahtasiidduid, giella.org. Fálloteavsttat leat mátta-, julev-, davvi-, anáraš-, ja nuortalašgillii, ja dasa lassin vel dáro-, ruota-, ja suomagillii. Buot ođđa tearpmat, normeremat ja čoahkkingirjijt leat almmuhuvvon dáin neahtasiidduin. Sámi Giellagáldu lea maid aktiivvalaččat bargan geiela gáhttet ja fállan giellabálvalusa sosiála mediain. www.facebook.com/SamiGiellagaldu. Dán siiddus ledje 1190 čuovvut 2014 loahpas.

Sámi Giellagáldu prošeaktaigodat nogai 30.6.2014, muhto Sámi Parlamentáralaš ráđdi lea mearridan guhkidit barggu 2014 lohppii.

SPR lea maid mearridan sihkkarastit bistevas ruhtadeami, nu ahte Sámi Giellagáldus šattašii bistevas doaimma. Ruhtadeapmi ii leat vel čielgan, muhto dáinna leat bargamin.

3.2.2.2 Sámi terminologija- ja giellaovdánahttinbargu

Sámediggi lea oktan Divvumiin ja Sámi Giellateknoin Romssa Universitehtas almmuhan ođđa digitála sátnegirjii sátni.org – báhko.org – baakoe.org. Dát girji lea bohtán risten.no sadjái.

Sámediggi lea ođasmahttimin girjii Čállinrávagirji. Dát girji lea veahkkeneavvun sidjiide geat čállet davvisámegillii. Galget almmuhit golbma gihppaga, čállinrávagihppaga, giellagáhttengihppaga ja sámi báikenammagihppaga.

Sámediggi maid joatká bargat davvisámegeiela hállansyntesain, dán barggu álggahii 2013:s ja lea dál loahpahan muttos. Gárvvis buvttá galgá almmuhuvvot 2015 álggus. Dát lea giellateknologalaš reaidu buohkaide geain lea lohkan- ja čállinváttisvuodát, ja daidda geat man nu sivas rahčēt lohkat.

3.2.2.3 Sámi báikenamat

Sámediggi lea oktan Sámi Giellagálduin nevvon áššis mii guoská Skoltebyen nuortalašgielat namii. Máttá-Várjjat gieldda lea mearridan geavahit nuortalašgillii Säämsijdd dán gili namman. Dasa lassin lea Sámediggi árvalan čállinvugiid almmolaš geaidno- ja guovllučuhusaide Omasvuona, Kárášjoga, Deanu ja Málatsuomi gielddain. Dasa lassin lea Sámediggi nevvon áššiin mat gusket luonddunamaide ja gilinaamaide Gáivuonas ja Fuoskkus. Sámediggi lea álggahan báikenammaáššiid Alttá suohkanis, dáid gaskkas namat mat lea báikenammaproševttaid bokte čohkkejuvvon. Fuoskku gieldda lea maid mearridan geavahit julevsámi paralleallanama Fauske – Fuossko.

Sámediggi lea oasálastán jahkásaš, oktasaš ráddádallančoahkkimis Stáhta Kártadoaimmahagain, ja eará báikenammakonsuleanttaiguin mat bohtet miehtá Norgga. Čoahkkima fáddán lei báikenammalága rievdadeapmi. Sámediggi lohtii ášši mii guoská nuortalašgielat báikenamaide, ja Sámediggi dáhtošii ahte nuortalašgiella maid galggašii namuhuvvot ja suodjaluvvot báikenamalága bokte.

Sámediggi lea maid oasálastán 28. UNGEGN (United Nations Group of Experts on Geographical Names) sešuvnnas. Sámediggi lea rapporteren sámi báikenamaid dilis ja muitalan váilevaš báikenammalága implementeremis mii guoská sámi báikenamaide.

3.3 Sámegiela geavaheapmi

3.3.1 Dihtomielalaš jurddašeapmi sámegiela birra

Giellakampánnja, «Sámás muinna» lea baktán stuorra beroštumi, ii dušše Norggabeale, muhto maid Suoma- ja Ruotabeale. Ollugat jearahit kampánjabuktagiid ja miehtá Sámi leat olbmot gallestallan ruovttusiiddu.

Kampánnja lea sosiála mediain ovddiduvvon, ja gávdno sihke facebookas ja Instagrammas. Lea maid ráhkaduvvon sierra kámpánjablogga, mas nuorat ieža besset almmuhit teavsttaid. 24 giellaambassadevrra, maid Sámediggi nammadii 2013:s, leat leamaš kampánnja ovdavázzit. Sii leat ovddidan ja juohkán dieđuid kampánnjias. Ambassadevrrat leat eaktodáhtolaččat ja áŋgirit bargan olles áigodaga.

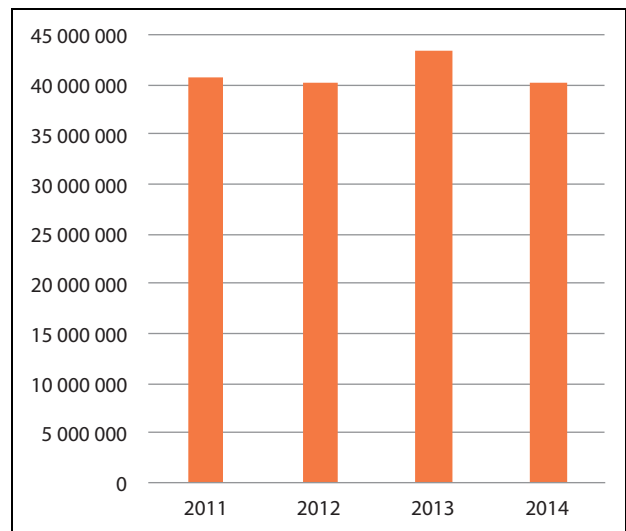
Statistihkka čájeha ahte kampánnja lea olahan eanemus olbmuid 18–44 jagi gaskka, ja eanemusat nissoniid.

3.3.2 Sámegiela hálddašanguovlu

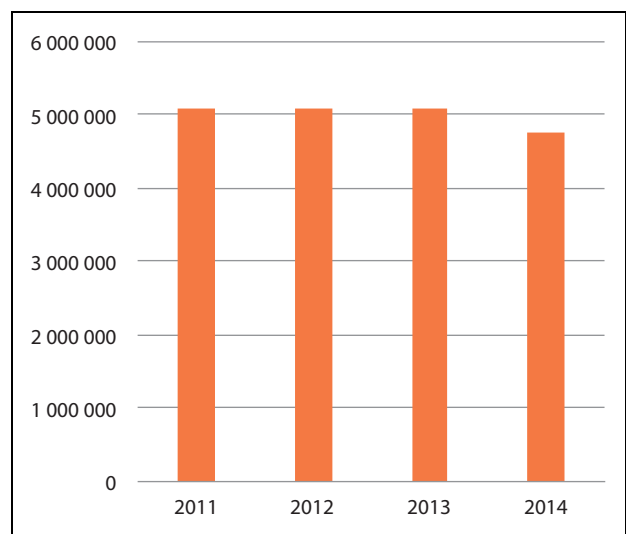
3.3.2.1 Guovttegielatdoarjja sámi hálddašanguovllu gielddaide

2014:s ožžo 10 gieldda ja njeallje fylkkagieldda guovttegielatdoarjaga Sámedikkis, oktiibuot 48 429 000 ruvnu. Dán doarjaga lea máksán ovttagošiehtadusaid vuodul maid vuolláičálle 2012:s, ja sáddejuvvon aktivitehtaplánaid rapporterejuvvon bohtosiid vuodul mat sáddejuvvojedje 2013:s.

Ovdánahttinruđa juohkin čájeha ahte gielddat ja fylkkagielddat, mat aktiivvalaččat ovddidit sámegiela, ožžot stuorát oasi ovdánahttinjoarjagis. Dát soahpá sámedikki áigumušain čalmmustahttit ja lasihit giellageavaheami sámi hálddašanguovllus.

Govus 1.8 Geavaheapmi – gielddaid guovttegielatvuoda doarjjar

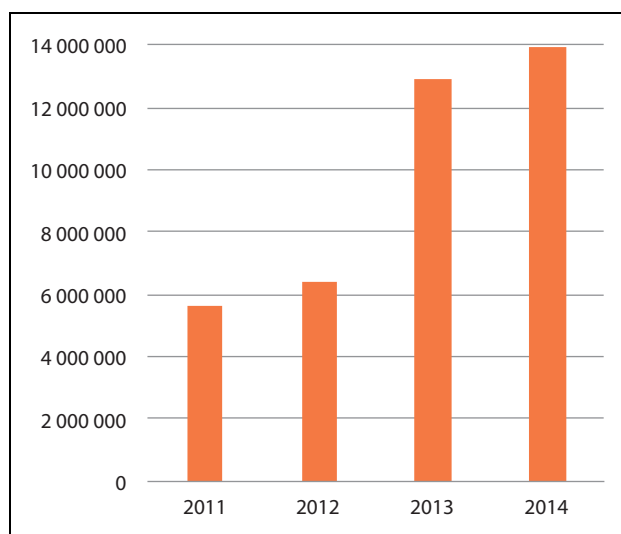
Govus 1.9 Geavaheapmi – Fylkkagielddaid guovttegielatvuoda doarjjar

Ovttasbargošiehtadusat gielddaiguin ja fylkka-gielddaiguin biste 2014 lohppii. Sámediggi lea čielggadan gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin ja guhkidan šiehtadusaid 2015 lohppii. Seammás galget ovttasbargošiehtadus ja rehkkenuštinjuolggadusat árvvoštallot 2015:s.

3.3.2.2 Čállin- ja lohkanveahkki vuorasiidda

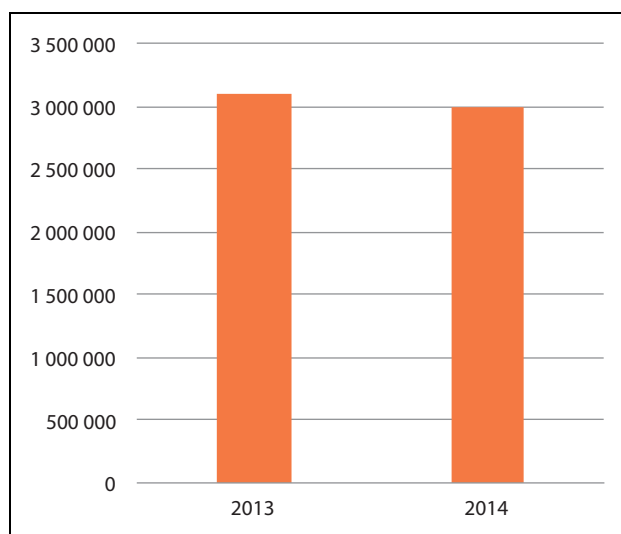
Sámediggi ja Guovdageainnu suohkan leat evaluateren 3-jagi ovddasmanniprošeavtta «Lohkan- ja čállinveahkki vuorasiidda».

Dás lea boadusin ahte gielddat sáhttet ohcat ruđa giellaprošeavttaid doarjagis.

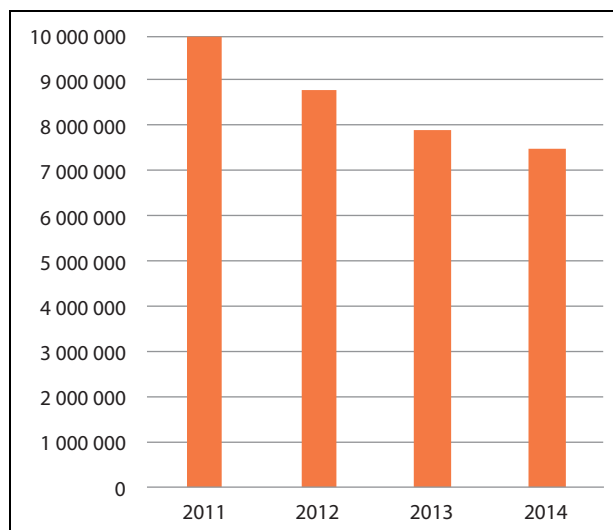

Govus 1.10 Geavaheapmi – doarjja sámi giellaguovddážiidda

Sivvan stuorámus lassáneapmái 2012 rájes 2013 rádjai leat ovdidoarjagat

Govus 1.11 Geavaheapmi – ovdánahttin doarjja sámi giellaguovddážiidda

Govus 1.12 Geavaheapmi – doarjja sámi giellaprošeavttaide

3.3.3 Sámi giellaguovddázat

Maŋnil go giellaguovddázat evaluerejuvvojedje 2012:s, de leat giellaguovddázat cealkán ahte háliidit eanet einnostahtti rámmaeavttuid. Sámediggi lea lasihan njuolggodoarjaga 100.000 ruvnnuin juohke guovddáži, nu ahte juohke guovddáš oažžu dál 825 000 ruvna. Dasa lassin lea Sámediggi várren 3 miljovna giellaguovddážiidda aktivitehtaplánaid vuodul maid giellaguovddázat leat sádden sisa.

Oktiibuot ledje 13 giellaguovddáža mat ožžo njuolggadoarjaga Sámedikkis. Giellaguovddážiid doaimmat; giellakurssat, giellaarenat, ávdnasat ja buktagat čájehit ahte dát barget ánggirit giellaovddidemiin iežaset doaibmaguovlluin.

3.3.4 Sámi giellaprošeavttat

Sámediggi lei 2014:s várren 7,9 miljovna ruvnu doarjjan giellaprošeavttaide. Doarjagat galge veahkin nu ahte sámegiela geavahuvvo eanet, eanet olbmot ohppet sámegiela ja ahte huksejuvvojit eanet arenat gos geavaha sámegiela.

2014:s bohte 80 ohcamuša miehtá riikka. Odđa trendan lei ahte bohte ollu ohcamušat doarjagaga oažžut ráhkadit odđa applikašuvnnaid fiehttotelefuovvnaide ja dihtordulbosiidda. Sámedikki ii nago dan buot dáid doarjut vátna veahkkeváriid geažil. Sámediggi lea maid juolludan doarjaga nannet giela sihke gávpogiin ja čoahkkebáikkiin. Dasa lassin doarjui sámediggi ruđain giellaleairraid ja giellaarenaid miehtá riikka. Dán lea Sámediggi jo dahkan mánga jagi.

4 Kultuvra

Váldomihttomearri:

- Ealli ja girjás sámi dáiddár- ja kulturbiras mas lea buorre dássi ja mii lea oľahanmuttus buohkaide.

4.1 Čielgaseappo ovddasvástádus sámi kultuvrras

4.1.1 Sámi kultuvrras lea lunddolaš ja deatalaš sadii ráđđehusa oppalaš ja bajimus kulturpolitihkas

Sámedikkis leat hálldahuslaš oktavuohka čoahkkimat Kulturdepartemeanttain oktii juohke jahkebealis, gos juohkit dieđuid ja ságaškuššat áigeguovdilis áššiid birra. Go Sámediggi lei bivdán, de dollojuvvui čoahkkin kulturministariin Thorhild Widvey i 2014. Soabaimet das ahte ásahuvvo fásta ortnet čoahkkimiid várás politihkalaš dásis Kulturdepartemeanttain.

Gulahallamis guovddáš eiseválddiiguin kulturáššiid birra lea Sámediggi váldán ovdan Sæmien Sijte huksema, Beaivváš Sámi Našunála teáhtera ovddidanplánaid, sámi museaid rámmaeavttuid muđui norgga museaid ektui ja Bååstede máhchanprošeavtta.

Sámediggi lea čielgasit dadjan ahte kulturáŋgeruššamis lea áigumuš addit:

- sámi dáiddáriidda ovddidanvejolašvuodaid dáiddáršiehtadusa bokte
- sámi kulturásahusaid ohcanvuđot ortnegiid bokte buriid rámmaeavttuid.

4.1.1.1 Sámi álbmoga ávvudeapmi 2017:s

Guovvamánu 6. b. 2017 lea 100 jagi áigi das go sámi álbmoga vuosttaš riikkačoahkkin dollojuvvui Troanddimis. Dat lea deatalaš dáhpáhus, maid Sámediggi áigu čalmmustahttit, sihke oktasaš sámi ávvudemiin ja nationála ávvudemiin. Ávvudeami ulbmilin lea gaskkustit máhtu sámi kultuvrra ja historjjá birra, ja čájehit historjjálaš ovdneami mearkkašumi sámiide go lea álgoálbmot.

Sámediggi lea ovdanbuktán ávvudanplánaid Stuorradikki presideantagoddái ja Gielda- ja ođasmahttindepartementii. Dáid ovdanbuktimiid vuodul lea Sámediggi ohcan ruđaid Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas jagiide 2015–17 hálldahussii ja čalmmusteami plánemii.

Lea ásahuvvon stivrenjoavku mas oasseváldin leat Troanddima suohkan, Máttá-Trøndelága fylkaskasuohkan ja Sámediggi, ja dasto prošeakta Sámi

Latnja. Sámediggái lea leamaš deatalaš sihkkarastit báikkálaš ja regionála fakki prošeavttas.

4.1.2 Regionála ja báikkálaš eiseválddit ovttas váikkuhit sámi dáidaga, kultureallima ja sámi kulturásahusaid ovddideami

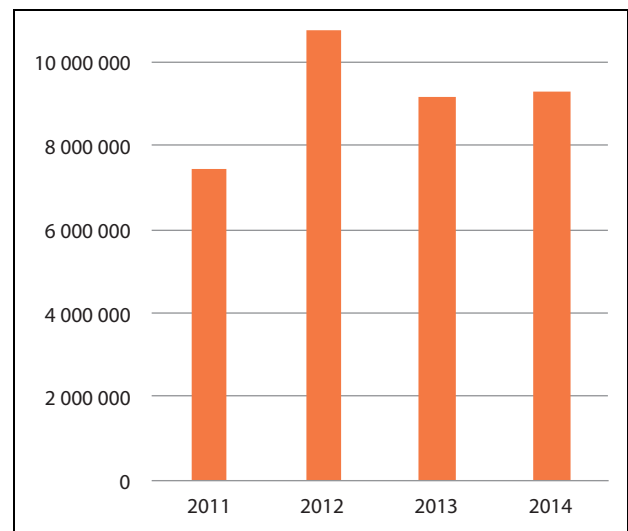
Sámedikkis lea maiddái 2014:s leamaš buorre ovttasbargu Norgga kulturráđiin, mii lea váikkuhan sámi kultuvrra nannema, maiddái ávnnaskeahkes sámi kulturárbbi.

4.2 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

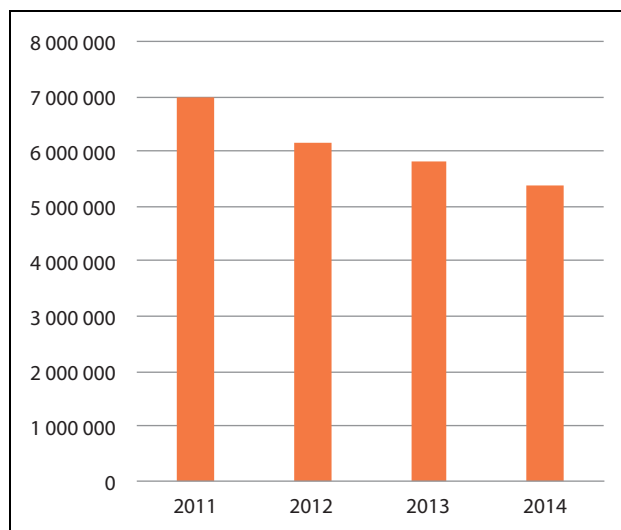
4.2.1 Nana ja árjjalaš sámi kulturorganisašuvnnat

Sámediggi lea ollu jagiid bargan vuogádatlaččat ovttasbarggu nannemiin Sámi dáiddárráđiin (SDR) ja lámčán diliid nu ahte SDR ja dan vuollásaš ráđit sáhttet ovddidit iežaset. Dáiddáršiehtadus lea leamaš guovddáš gaskaoapmi dán barggus ja maiddái 2014:s ledje buorit šiehtadallamat maid boadus lei buorre ja mainna bealit ledje duhtavaččat.

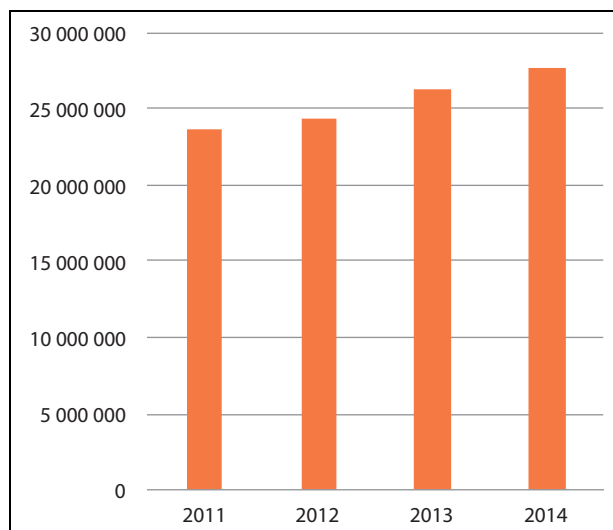
Sámi dáiddárráđdi ja Sámediggi lágideat oktasaš dáiddárkonferánssa juohke nuppi jagi. Jagi 2014 dáiddárkonferánssa dollojuvvui Guovdageainnus, gosa ledje bohtán sámi dáiddárat viidát. Konferánssa fáddán ledje luohiti, visuála dáidda ja sámi filmmat. Sámi dáiddáriid mielas lei deatalaš gozihit sin vuoigatvuodaid dáid dáiddasurggiid siskko-bealde, sihke nationála ja riikkaidgaskasaš rievtti ektui ja sámi riekteáddejumi ektui

Govus 1.13 Geavaheapmi – musihka ja girjjálašvuohka

Govus 1.14 Geavaheapmi – kulturdoaimbajut

Govus 1.15 Geavaheapmi – sámi museat

4.2.2 Ovdánahttit kvalitehta dáfus buori girjjálašvuoda mii lea olámuttus sámegillii

Sámediggi lea 2014:s álggahan plánet girječál-liprošeavtta. Prošeavtta ulbmilin lea movttiidahttit eanet almmuhit čáppagirjjálašvuoda dan bokte ahte rekruttere girječálliid geat čállet sámegillii. Prošeavtta bokte galggašedje nuorat girječállit oažžut duohta vejolašvuoda mánusa čállimii bagadeami, gelbbolašvuoda ovddideami ja fierpmádatčoahkkanemiid bokte. Sámedikkis lea ovttasbargu Sámi dáiddárrádiin prošeavtta čadaheamis ja administreremis.

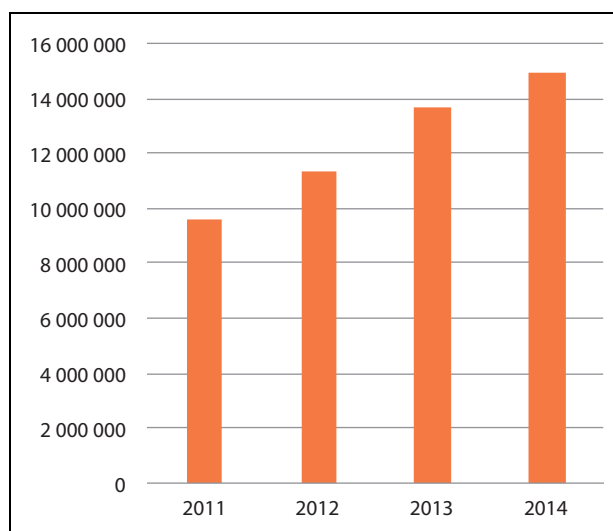
4.3 Sámi kulturásahusat sámi kulturgaskkustan- ja vásihanarenan

Mii leat joatkán ovttasbarggu ja gulahallama sámi kulturásahusaiguin 2014:s, ja Sámedikkis leat leamaš gulahallančoahkkimat ollu áhahusaiguin. Sámediggi lea ráhkadišgohtán sámediggediedáhusa sámi kulturásahusaid birra, mii galgá gárvistuvvot 2015:s. Dan oktavuodas lea Sámedikki dievasčoahkkin geassemánus meannudan čilgehusa sámi kulturásahusaid birra, ja Sámediggi lea doallan rávačoahkkimiid sámi kulturásahusaiguin.

4.3.1 Fágalaččat nana sámi kulturásahusat Faglig sterke samiske kulturinstitusjoner

4.3.1.1 Saemien sijte

Saemien Sijte Snoasas dárbbasa divdna ođđa vistti, gos lea vejolašvuhta gaskkustit máttasámi kultuvrra ja historjjá, muhto maiddái eanet áŋgi-

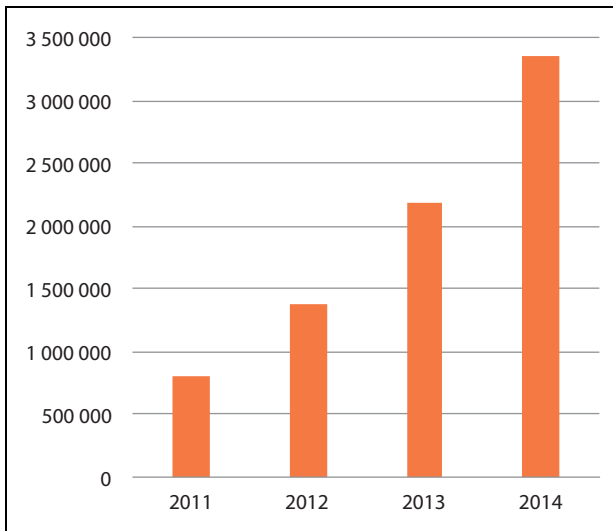
Govus 1.16 Geavaheapmi- kulturviesut ja kulturgaskkustanarenan

ruššat mátkeealáhusaiguin ja barggolašvuodain guovllus.

Ođđa vistti ruhtadeapmi viessoláigoortnega bokte ii vuoruhuvvon jagi 2015 stáhtabušehtas. Sámediggi lea bivdán Stuorradikki oažžut Ráddehusa čielggadit ođđa Saemien Sijte stáhtusa ja ahte čilgejuvošii ovdánanplána birra dálá huksenplána ođđa molssaeaktun jagi 2015 áigge.

4.3.1.2 RiddoDuottarMuseat

Sámediggi lea maiddái 2014:s bargan árrjalaččat buoridan dihte ovttasbargodiliid RiddoDuottarMuseas. Dan vuodul lea Sámediggi ráhkadan raportta RiddoDuottarMusea birra 2014:s. Raporttas rávvejuvvo earret eará ahte

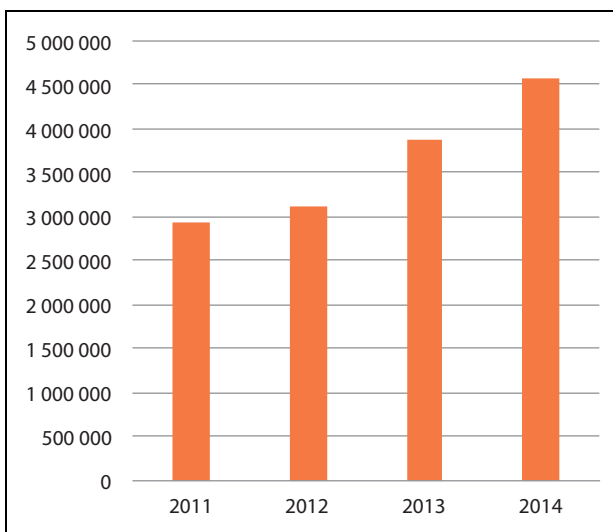

Govus 1.17 Geavaheapmi – festiválat

- vuodđudusas áсахuvvo ráđđi
- stivra viiddiduvvo nu ahte buot eaiggádiin lea ovddasteaddji
- museaid báikkálaš faggi nannejuvvo
- fuolahuvvo buresdoaimbi stivrenorgána

Odđa stivra lea välljejuvvo. Sii barget dál dáid rávagiid čadahemiin, ja buoret ovttasbargodiliid lähčimiin RDM:s ja og fokusere musea ovddideami.

RDM hálldaša Sámedikki dáiddaoastinortnega ja sisaoastinlávogoddi lea maidái 2014:s oastán árvvolaš dáidaga čoahkkádussii. Hástalus lea dat go árvvolaš dáiddačoahkkádussii eai leat dál doarvái buorit dahje stuorra rájadanvejolašvuodat Sámi Vuorkádáviriin Kárášjogas. Sámediggi ja RDM álggahedje 2014:s proseassa

Govus 1.18 Geavaheapmi – dáidda- ja kulturgaskkkustanarenat

dainna áigumušain ahte láigohit eará lokálaid dáiddačoahkkádussii. Álgá leat hoahppu bargagoahtit fas proševttain Sámi dáiddamusea.

4.3.1.3 Nuortasámi musea

Sámedikkis lea buorre ja lávga gulahallan Deanu ja Várjjat musea siiddain (DVMS) man oassi Nuortasámi musea lea. DVMS lea maidái 2014:s bidjan ollu resurssaid Nuortasámi musea gárvvisteapmái. Odđa teknihkalaš hástalusat museas leat dađistaga manjahttan gárvvisteami. Sámediggi ja DVMS leat mitalan čielgasit Stáhta huksenfitnodahkii, mas lea ovddasvástádus vistti gárvvisteamis, ahte mii eat leat duhtavaččat ovdánemiin. Jagi 2014 loahpas dagai Stáhta huksenfitnodat juoga dan oktavuodas mainna Sámediggi ja DVMS leat duhtavaččat.

4.3.1.4 Båástede – sámi kulturárbbi máhcaheapmi

Sámediggi lea dahkan šiehtadusa das ahte sámi dávvirat mat leat Norgga álbmotmuseas ja Kulturhistorijálaš museas máhcahuvvojit sámi museaide. Mii leat bálkahan bargi ráhkkanit dán bargui, muhto konserveren ja magasineren goluid ruhtaheapmi ii leat čovdojuvvo. Sámediggi ii nagot dán okto čoavdit ja lea bivdán guovddáš eiseválddiid gávdnat čovdosa.

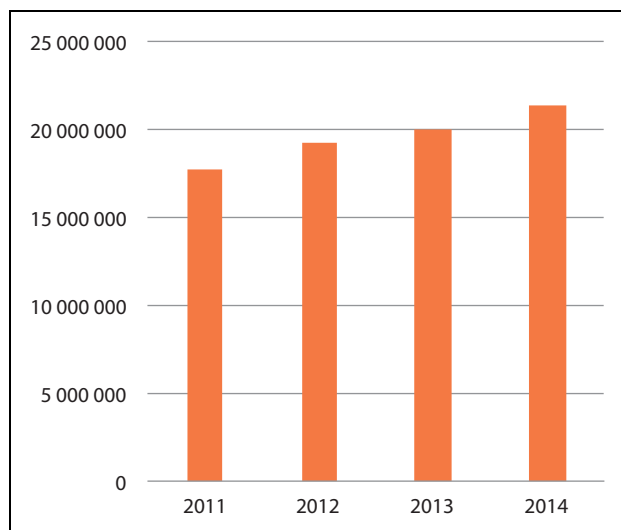
4.3.1.5 Prosjekteren Beivváš Sámi Našunálateáhter

Sámedikki dievasčoahkkin lea meannudan Beivváš Sámi Našunálateáhtera odđa teáhtervistti huksenprográmmaproševtta. Sámediggi doarjjui ahte huksenproševttain jotkojuvvo ovdaprošektan, 25.10.11 huksenprográmma rámmaid siskko-bealde.

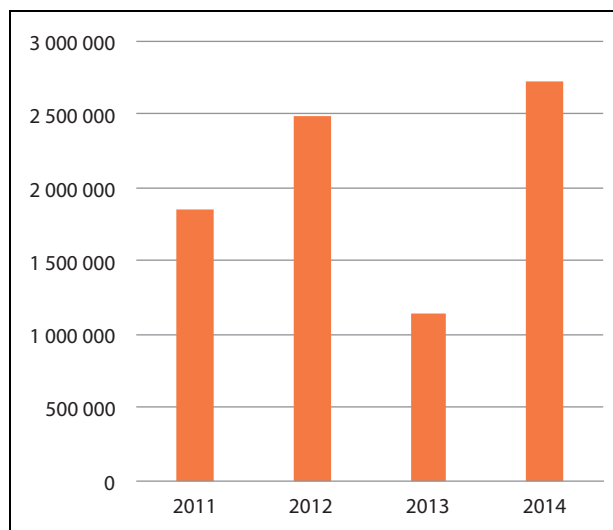
Sámediggi lea gearggus váldit hálldašanovddasvástádusa Beivváš Sámi Našunálateáhteris dan bokte ahte geatnegahtta iežas nannet ja ovddidit doaimmabušehta dalle go teáhtervisti duohtan dahkkojuvvo. Mihttomearrin lea oazžut várrejuvot ruđaid stáhtabušehtas ovdaprošekterema álggaheapmái, ohcama vuodul mii lea sáddejuvvo Kulturdepartementii.

4.3.1.6 Várdobáiki Sámi guovddáš

Várdobáiki Sámi guovddáš márkasámi guovllus lea dán jagi čadahán odđasis organiseren- ja ovddidanproseassa dainna ulbmilin ahte ráhkkanahhtit

Govus 1.19 Geavaheapmi – teáhterat

Govus 1.20 Geavaheapmi – sámi valáštallan

guovddáža huksema. Oddásis organiseren Oasus-searvin lea čadahuvvon Sámedikki ruhtademiin.

4.3.2 Sámi ášahusat leat sámi dáidaga ja kultuvrra deatalaš gaskkusteaddjit

4.3.2.1 Sámi teáhterat

Sámedikkis lea oktasaš álgga Davvi-Trøndelága Allaskuvllain ja Beaivváš Sámi Našunálateáhteriin ja leat ovttas mearridan álggahit proševtta sáme-gielat neavttároahpu ektui. Proševtta mihttomearrin lea oážžut neavttáriid geaid bargogiella lea sáme-giella, go dakkár olbmot váilot sakka.

4.3.2.2 Sámi filmmat

Sámi filmmain lea buorre ovdáneapmi ja dain leat buorit buvttadeamit 2014:s ja maid ollu nuorra sámi buvttadeaddjit leat dahkan. Sámediggi doarju barggu davviriikkalaš sámi filmbuvvttadeami ovddidemiin nu ahte mis leat eaggátoasit odđa Riikkaidgaskasaš sámi filmbainstituhtas.

4.4 Sámi valáštallan

4.4.1 Viiddes ja buorre valáštallanfálaldat sámi álbmoga várás

2014:s ledje ollu buorit ohccit Sámedikki kultur- ja valáštallanstitendii. Sin gaskkas válljiimet vihtta dáiddára ja valáštalli oážžut stipeandda, 25 000 ru juohkehažžii.

4.4.1.1 Arctic Winter Games

Arctic Winter Games (AWG) lágiduvvui njukčamánu 2014 Fairbanks nammasaš báikkis Alaskas. Sámiid valáštallanlihttu searvvai ja mielde ledje čuoigit, spábbačiekčit ja dáiddárat sihke Norgga, Ruota ja Suoma beale Sámis. Sámi oassálastit ožžo ollu medáljaid ja ovddastedje sámi álbmoga goargadis vuogi mielde.

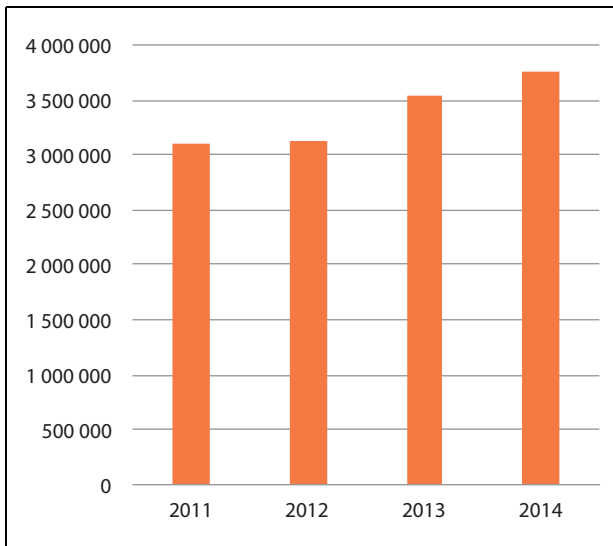
Sámedikki presideanta lei mielde doaluin ja beasai deavvadiit lágideddjiid ovddasteddjiiguin ja oasseváldi surggiid ovddasteddjiiguin.

4.4.1.2 Spábbačiekčan

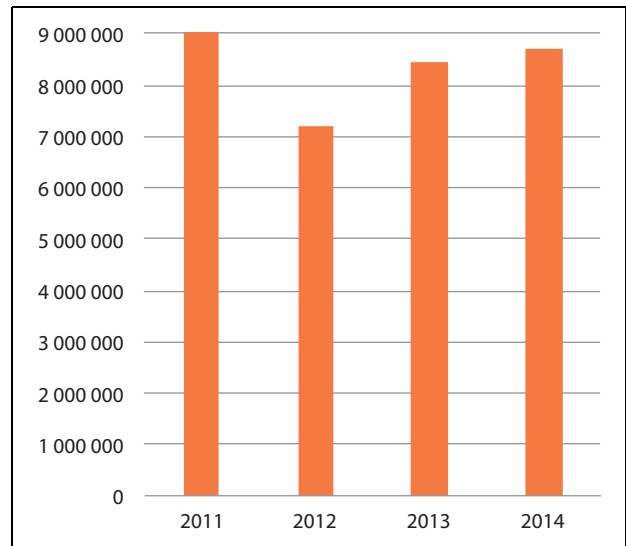
2014:s ášahuvvui odđa sámi spábbačiekčansearvi, FA Sápmi. Dát searvi organisere sámi spábbačiekčandoaimmaid govdotat- ja njunušdásis. FA Sápmi lea CONIFA lahttu mii organisere spábbačiekčama daid riikkaid ja guovlluid várás mat eai leat UEFA/FIFA lahtut. 2014:s lágiduvvui Conifa World cup Staares Ruota bealde, ja FA Sápmi searvvai dáid čiekčamiidda ovttain dievdojoavkuin.

4.5 Sámi mediat

Sámediggi lea 2014:s joatkán eanaš ánggiruššamiiguin sámi mediaid ektui ja lea dasa lassin addán proševttadoarjaga earret eará Guovdageainnu lagaš radioi ja Siellaga oddásiidda. Goappašagat dain mat leat namuhuvvon leat buorit ovdamearkkat deatalaš oalgebuktagiidda sámi mediamáilmmis.

Govus 1.21 Geavaheapmi – sámi mediafálaldat

Govus 1.22 Geavaheapmi – sámi girjebusset

4.5.1 Hukset ja ovddidit sámi mediaid servodatáŋgirusšama oassin

4.5.1.1 Gulaskuddanvástádus NRK-plakáhtii

Sámediggi lea addán gulaskuddanvástádusa Kulturdepartementii NRK-plakáhta birra. Sámediggi deattuhit erenoamážit plakáhta sisdoalu gulaskuddanvástádusas. Dasto deattuhii Sámediggi daid prinshpalaš vuoigatvuodaid ja gáibádusaid mat sámi álbmogis leat go guoská ollislaš mediafálaldahkii.

5 Bibliotekha

Váldomihttomearri:

- Buorre sámi bibliotekhafálaldat.

5.1 Gaskkustandoaibma

5.1.1 Girjebusset

Sámediggi lea addán njuolggadoarjaga gávccii sámi girjebussii 2014:s. Oktiibuot dát doarjja lei 8 711 000 ru.

Sámedikkis lea 2014:s leamaš okta oktavuohtačoahkkin busiid bargiiguin. Muhtun busset doibmet kulturbussen, main lea stuorát fokus čájehusaide ja sierra doaluide buses luoikkaheami lassin. Árbevirolaš girjebusset leat gáržžit čájehusaide ja doaluide, ja daid váldodoaibman lea luokan. Eanaš busiin lea bargiin sámi gelbbolašvuohta, dahje lea ovtasbargu sámi ásašusain gos vižžet dárbbalaš sámi gelbbolašvuohta.

Sámediggi lea rievadan girjebussedoarjaga juolludaneavttuid 2012:s. Ođđa eavttuid mielde

galget girjebusset buktit statistihka man ollu dain leat sámi mediat ja man ollu leat daid luokan. Čájeha ahte girjebussii lea váttis buktit statistihka sámi ávdnasiid oastimiin ja luokamiin, danne go bibliotekavuogádat ii sirre dan. Sámediggi áigu ain bargat dan ala ahte šattašii vejolaš oazžut statistihka sámi girjjálašvuodas ja eará mediain.

5.1.2 Sámedikki bibliotekha

Sámedikki girjeráđu galgá nannet ja ovddidit bibliotekafálaldaga sámi álbmoga várás. Girjeráđu lea sámi girjjálašvuođa ja sámi bibliotekabálvalusa máhttoovddáš, ja lea Sámedikki polihtikkariid ja bargiid hálldašanbibliotekha.

Čoahkkádusas leat eanemusat girjjálašvuohta, musihka, jietnagirjjit ja filmmat sámegillii ja sámi diliid birra guđe gillii ihkinassii.

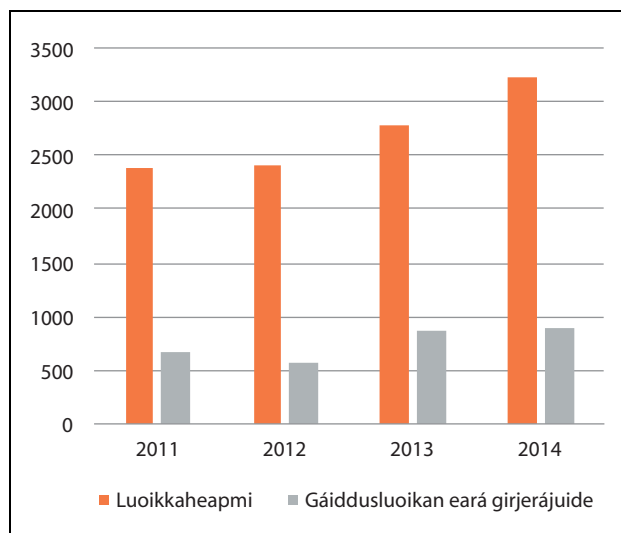
Oassi luoikkaheamis diŋgojuvvojit eará fága- ja álbmotbibliotekaid bokte. Sámedikki girjeráđu luoiká girjebáhkaid girjebussuide ja eará bibliotekhaide.

Ovtas Deichmann mánggagielat bibliotekain Oslos sádde Sámedikki bibliotekha sámi girjjálašvuođa girjebáhkaid miehtá riikka čalmmustahttin dihtii eatnigiela beaivvi guovvamánus 2015.

Bibliotekha lea 2014:s geargan registreremiin boarráset, árvvolaš girjjit mat gullet spesiálačokkáldahkii. Dáid sáhtá ocat girjeráđjovuogádagas.

5.2 Bibliotekhaovddideapmi

Sámediggi lágiidii Sámi girjjálašvuođabeivviid čakčamánu Sámedikki bibliotekhas. Sámediggái lea deatalaš ahte bibliotekhat ieža váldet ovd-

Govus 1.23 Luoikkaheapmi Sámedikki girjerádjosis

dasvástádusa sámi girjjálašvuoda ovddideamis ja gaskkusteamis. Sámedikki bibliotekha váikkuha dasa dakko bokte ahte lágida fágalaš semináraid lokten dihtii bibliotekáraid ja earáid gelbbolašvuoda sámi girjjálašvuodas ja kultuvrras.

Ollu min sámi girječállin, geat leat leamaš nominerejuvnon Davviriikkalaš rádi girjjálašvuodabálkkašupmái, ledje bovdejuvnon seminárii. Sii ledje hui giitevaččat go besse bidjat ovdan girjiideaset, ja oassálastit ledje hui duhtavaččat prográmmain.

Sámedikki bibliotekha lei ovddidan ceal-kámušaid ja evttohusaid Finnmárkku riikkaidgaskasaš girjjálašvuodafestivála sámi ovdanbuktimiidda. Festivála lágiduvvui Álttás skábmamánus, ja doppe lei buorre ja mánggabealat prográmma ja girječállit miehtá Davviriikkaid oassálaste.

6 Máhttu

Váldomihttomeari:

- Sámi álbmogis leat máhttu, gelbbolašvuolta ja gálggat mat gáibiduvvojit jus galgá sáhttit gáhttet ja ovddidit sámi servodaga, ja vai sáhttá aktiivvalaččat oassálastit sámi, našunála ja riikkaidgaskasaš servodagas.

6.1 Mánáidgárdi

Doarjjaortnegiid bokte mat mis leat, lea mánáidgárddiin main lea sámegeielfálaldat, vejolašvuolta ohcat doarjaga. Vásihusat mánáidgárddiin mitalit ahte doarjjaortnegat leat stuora ávkin mánáidgárddiide vai sáhttet čalmmustahttit sámi perspektiivva mánáidgárddis. Doarjjaortnegat leat dál

árvoštallama vuolde, ja Nordlandsforskning čadaha dán barggu.

Sámediggedieđahusa čuovvoleapmái sámi mánáidgárdefálaldaga birra, lea Sámedikkis dál juđus proseassa hábmet doaibmaplána. Doaibmaplána lea fokus dihto doaimmaide mat galget biddjot johtui boahte njeallje jagi. Jus galgá nagođit olahit mihttomeari ahte ásahit buriid bajásšaddaneavttuid sámi mánáidgárdefálaldaga bokte, de lea guovddáš ášši ahte sáhttá bargat struktuvrralaččat nu ahte doaimmat biddjojot johtui.

6.1.1 Mánáidgárddi sisdoallu

Deháleamos váikkuhangaskaomiin mánáidgárdesuorggis leat doarjjaortnegat sámi mánáidgárddiide ja mánáidgárddiide main lea sámegeiellossodat. Rapportaid bokte maid mánáidgárddit addet midjiide, diehtit mii ahte ruđat geavahuvvojit bálkáhít kulturguđiid geat sáhttet gaskkustit sámi kultuvrra, muhto maiddái čalmmustahttit sámi kultuvrra oinnolaš ádaid ja dovdomearkkaid bokte.

Sámedikki diehtjuohkingihpa sámi mánáidgárdefálaldaga birra lea ođasmahttojuvnon, ja gihpa lea ávkkálaš go galgá juohkit dieđuid sámi mánáid vuoigatvuodaid birra oážžut sámegeielfálaldaga mánáidgárddis. Sámedikkis lea ovttasbargu fylkkamánniguin Trøndelágas, Nordlánddas, Romssas ja Finnmárkku viidáset kártema birra buot suohkaniin gos leat sámi mánát geat háliidit sámegeielfálaldaga.

Sámedikki neahttasiiddut mánáidgárddiid birra lea ođasmahttojuvnon ja addet dehálaš dieđuid áigejuovdilis bealálaččaide. Mánáidgárdečálus «stullan» lea dakko bokte lotnahuvvan eret digitála neahttasiidduiguin.

Sámediggi lea 2014:s lágidan guokte mánáidgárdeseminára mánáidgárdebargiid várás. Mii leat lágidan lullisámi seminára ovttasbarggus Davvi- ja lulli-Trøndelága ja Nordlándda fylkkamánniguin, gosa čoahkkanedje sullii 30 oasseváldi. Seminára fáddán lei kulturdiehtu, -máhttu ja -ipmárdus ja gielladikšun mánáidgárddis. Lullisámi giellaambassadevrrat ovdanbukte Sámedikki giellakampánja «Sámás muinna» semináras.

Nubbi mánáidgárdeseminára lágiduvvui Álttás ja doppe ledje sullii 100 oasseváldi. Fáddán ledje giella, kulturipmárdus mánggakultuvrralaš servodagas ja digitála oahppanressat. Eai goasse ovdal leat leamaš ná ollu oasseváldit ovta mánáidgárdesemináras. Dát čájeha ahte mánáidgárdebargiin geat barget sámi mánáidgárdefálaldagain, lea dárbu oktasaš arenai gos deaivvadit. Goappašiid semináraid mañnil muitaledje oasseváldit ahte ledje duhtavaččat semináraid sisdo-

aluin ja ahte seammás lei ávkkálaš deaivvadanbáiki vásihuslonohallamii, gelbbolašvuoda loktemii ja kvalitehtaovddideapmái.

6.1.2 Giellamovttiideapmi mánáidgárddis

Sámediggi lea lágidan giellamovttiidanseminára Romssas skábmamánu, ovttasbarggus Finnmárkku ja Romssa fylkkamánniiguin ja Lohkanguovddážiin. Seminára fáddán ledje giellabargu mánáidgárddis ja geahčadeapmi muhtin mánáidgárddiid giellabargguin. Seminárii oassálaste sullii 40 olbmo.

Okta deháleamos váikkuhangaskaomiin dasa ahte mánát ožžot nannejuvvot giellamovtta davvi-, lulli- ja julevsámegielas lea doarjjaortnet sámi giellaoahpahussii. 2014:s ledje 127 máná geat ožžo sámegeielloahpahušfálaldaga dáža mánáidgárddiin. 106:s sis ožžo davvisámegielloahpu, ovccis ožžo julevsámegielloahpu ja 12 ožžo fálaldaga lullisámegiellohppui. Mánáidgárddiid lohku gos fáallet sámegeielloahpahuša rievddada jagis jahkái.

2013 ja 2014 loguin oaidná Sámediggi ahte mánáidgárddiid lohku lea veahá njedjan Finnmárkkus, muhto lea lassánan Romssas, Nordlándas ja Lulli- Trøndelágas. Oktiibuot ožžo 26 mánáidgárddi doarjaga sámegeielloahpahušii 2014:s, ja 22 mánáidgárddi ožžo 2013:s.

Mánáidgárddiid raporttaid vuodul oaidnit mii ahte ruđat geavahuvvojit vuosttažettiin giellaovttasbargiid báikágoaluide.

6.1.3 Giellalávgunmodeallat

Sámediggi lea bargame ovddidit buriid ovddidanmodeallaid giellaoahppamii mánáidgárddiide gos lea sámegeielfálaldat. Dáid galgá sáhttit geavahit ovttaskas olbmo gielladili mielde ja báikkálaš diliid ektui.

2014:s juolluduvvo giellaprošeaktaruđat báikkálaš ovdánahttinprošeavttaide oktiibuot lahka 1 000 000,- ruvnno ovddas. Dát muitala ahte mánáidgárddiin main lea sámegeielfálaldat lea dárba ovdánahttinprošeavttaide main sáhttet atnit vuodđun daid eavttuid mat mánáidgárddis leat. Oktasaš ášši dáin prošeavttain lea ahte biddjojit searat sámi giellaoahpahušii.

6.1.4 Pedagogalaš reaidut ja duhkorasat

Sámediggi lea 2014:s kárten pedagogalaš reaiduid, duhkorasaid ja oahppanresurssaid oavvilduvvon mánáidgárddiide. Dán kártemis leat sullii 350 nama. Namat leat kategoriserejuvvon fágasurggiid mielde mánáidgárddi rámmaplána mielde. Kárten

čájeha ahte gávdnojit sullii 150 fáddághppaga, sullii 140 mánnasgirjji, sullii 20 doasa main leat koarttat/ ságastallankoarttat, unnit go logi spealu ja jietnagirjjet ja sullii 10 cuoigungirjji.

1 289 000 ruvnno doarjja juolluduvvui pedagogalaš reaiduide ja duhkorasaide, golmma prošeaktii. Dát ledje konkretiserenreaidut ja applikašuvnnat main lea fokus sámi gillii. Sisa bohte ohcamat 1,5 ja 1,7 miljovvna ruvnno ovddas doarjjaohcamiin jorgaleapmái ja heiveheapmái digitála reaiduin sámegillii, dáidda ii lean Sámedikkis ruhta.

6.1.5 Ovttasbargu ja oktavuoha gaskal ruovttu, mánáidgárddi ja skuvlla

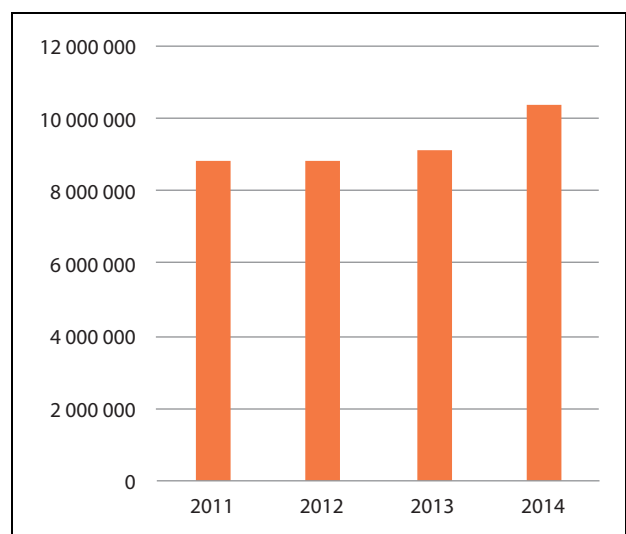
Sámediggi áigu sihkkarastit oktavuoda ja ovdáneami oahpposisdoalus mánáidgárddis skuvllii, nu ahte lea kontinuehta sámi giela ja kultuvrra barggus. Sámediggi áigu eanet konkrehta searvat prosessii ja lea dan oktavuodas gulahallan earret eará Romssa ja Finnmárkku fylkkamánniiguin. Viidáset lea Sámedikkis leamaš áirras mánáidgárddiid váhnenlávdegottis našunála dásis. Sámediggái lea dehálaš sihkkarastit «sámi váhnenjiena» áigejuovdilis mánáidgárdepolitihkalaš áššiin.

6.2 Vuoddoahpahuš

6.2.1 Sámi skuvlla sisdoallu ja árvovuođđu

6.2.1.1 Doarjja sámi oahppanresurssaide

Válđoángeruššan dábálaš oahpponeavvuin vuoddoahpahušii lea ollásit gokči oahpponeavvut sámegeielas nubbigiellan, go dát fága lea mas oahppoplána lea eanemusat rievdan maŋŋil

Govus 1.24 Geavaheapmi – sámi mánáidgárdefálaldat

oahppoplánaodasteami 2012:s ja 2013:s. Proseantaid mielde lea maid ohppiid lohku njedjan sin gaskkas geain lea sámegeilla nubbigiellan manjil Máhttoloktema doaimmama.

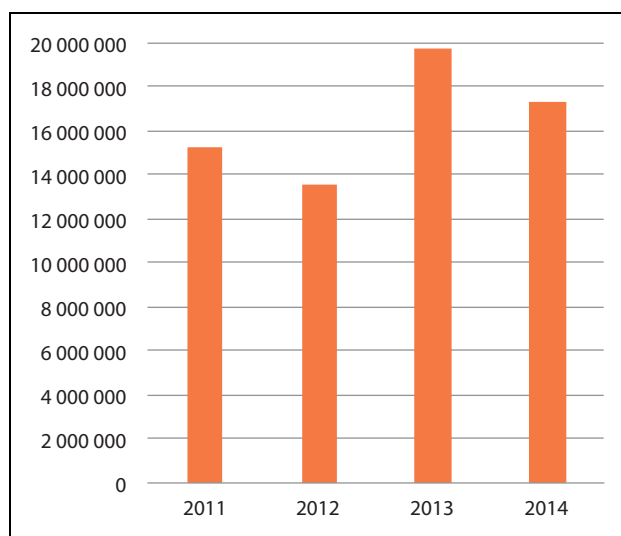
Erenoamážit heivehuvvon oahpponeavvuid gaskkas lea Sámediggi vuoruhan oahppanresursaid raporterejuvvon dárbbuid mielde molssaevttolaš ja lasiheaddji gulahallama várás. Doarjja lea juolluduvvon ollásin oažžut kártenreaidduid giellaovddideami várás ja ollásin oažžut ráiddu mas leat girjjit maid lea geahas lohkat. Dasa lassin lea juolluduvvon doarjja digitála oahpponeavuide lohkan/čállinváttisvuodaid suorggis ja matematihkas.

3 323 000 ruvdno lei várrejuvvon viidásetfievrideapmái matematihkkagirjiid Multi jorgaleamis vuoddoskuvlla várás. 2014:s leat Multi-girjjit 1.-7. jahkecehkiide válbmejuvvon davvisámegilli.

Matematihkkagirjiid Sirkel, 8.-10 jahkecehkiid várás, leat dál jorgaluvvon. Dál leat vel báhcán jorgalit Multi-girjiid 1.-7. jahkecehkiid várás julev- ja lullisámegilli. Dát bargu lea váldán guhkit áiggi go plánejuvvon, go fágas lea váilon terminologiija.

6.2.1.2 Oahpponeavvuid buvttadeami doaimmaplána 2015–2018

Sámedikki dievasčoahkkin mearridii golgotmánu 2014 Sámedikki doaimmaplána oahpponeavvo buvttadeami várás 2015–2018. Doaimmaplána leat višuvnnat, doaimmabijut ja fokus-suorggit sámi oahpponeavvuid buvttadeamis gustovaš plánabuktosa ektui vuoddoahpahussii ja láidesta danin Sámedikki barggu odđa sámi oahpponeavvuid buvttadeamis.

Govus 1.25 Geavaheapmi – oahpporesursaid ráhkadeapmi

Sámediggi lea 2014:s deattuhan váilivuoda sámi oahpponeavvuin ruhtadanministarii, máhtto-ministarii, gieldda- ja odasmahttinministarii ja Stuuradikki gieldda- ja hálddašanlávdegodái, muhto eat ožžon eanet ruđaid oahpponeavvuid buvttadeapmái.

Dasa lassin lea dat váldon bajás čoahkkimiin bearaš- ja kulturlávdegottiin.

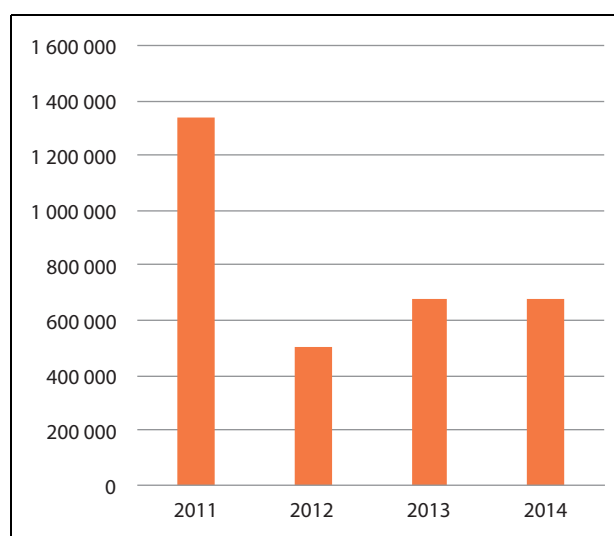
6.2.1.3 Sámi oahpponeavvoportála – Ovttas-Aktan-Aktesne

Sámedikkis lei maid 2014:s ovttasbargu Sámi allaskuvllain oahpponeavvoportála birra. Oahpponeavvuid mat gávdnojit portálas sáhtta oažžut luoikkas, dat gávdnojit Sámedikki oahpponeavvo- hagas, gos buot luoikkaheapmi hálddašuvvo.

6.2.1.4 Árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuoddoskuvllas

- Sámediggi lea 2014:s juolludan ruđa:
- Billávuona mearrasámi bajásšaddanguovddáži
- Deanu sámeskuvlii
- Guovdageainnu mánáidskuvlii
- Tárnet skuvlii
- Máze lagasbirasguovddáži

Earret eará lea Billávuona mearrasámi bajásšaddanguovddáš ožžon doarjaga prošehtii mii galgá lasihit skuvlla, oahppi ja oahpaheaddji gelbbo- lašvuoda ávkkástallat biebmoresurssain lagasbiras. Buot dát galgá addit skuvlii stuorát vejo- lašvuoda ávkkástallat báikkálaš resurssain ja báikkálaš máhtus, mat leat oassin mihtuin Máhtto- lokten – sámis.

Govus 1.26 Geavaheapmi – árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuoddoskuvllas

6.2.1.5 *Lullisámi tearbma- ja oahpponeavvobuvttadeapmi*

Sámediggi lea šiehtadusáigodagas juolludan 2 miljovna ruvno dán ovttasbargui. Šiehtadusa doaimmaáigodat lea 2013–2015. Sámedikkis lea mihttomearri váikkuhit dasa ahte šiehtadus ođastuvvo 2015:s.

6.2.1.6 *Sámi lohkanguovddáš*

Sámediggi lea čoahkkimis gieldda- ja ođasmahttindepartemeanttain ovddidan min oainnu Sámi lohkanguovddáša rolla ja stáhtusa birra. Go geahččá guovddáša viiddis mandáhta ja dili mas sámi gielat leat, de lea váttis ipmirdit manin vuodđojuolludus guovddášii lea ollu badjel 4 miljovna unnit go eará našunála guovddášiid.

Sámediggi lea danin bivdan ahte guovddáš galgá oažžut seamma stáhtusa ja rámmaid go muđui našunála guovddášat.

6.2.1.7 *Gáiddusoahpahus*

Fylkkamánneámmáhat Nordlánddas ja Finnmárkus leat bargame sámi gáiddusoahpahasáššiin. Sámediggi lea bivdan oažžut dieđuid barggu birra ja áigu bivdit konsultašuvna sámi gáiddusoahpahasu rámmabuktosa birra, ovdal go dat loahpaláčat mearriduvvo.

6.2.2 *Sámi oahppi vuoigatvuodát ja oahppanbiras*

Sámediggi lea 2014:s bargan dan nala ahte buot mánáin ja nuorain galgá leat riekti bajásšaddan- ja oahppanbirasii gos ii gávdno givssideapmi dahje vealaheapmi.

6.2.2.1 *Sámedikki doaimmat buori ja oadjebas oahppanbirrasa ektui*

Sámediggi lea 2014:s čadahan gilvvo, gos skuvllat ja skuvlaluohkát hástaluvo ráhkadit plakáhta givssideami vuostá barggu birra. Vuoitit šadde 2A luohkká Kárášjoga mánáidskuvllas ja 6A luohkká Gyllenborg skuvllas Romssa suohkanis ja sii juogadeđe voittu mii lei 10 000 ruvno. Vuoitoplakáhtat bohtet geavahuvvot Sámedikki barggus givssideami vuostá sihke báikkálaččat ja našunála dásis.

Sámedikkis lea leamaš čoahkkin Djupedal- lándegottiin. Lándegoddi galgá geahčadit movt sáhtta buoridit skuvlabirrasa ja unnidit givssideami. Čoahkkima fáddán lei ohppiid psykososiála biras ja digitála givssideapmi. Sámediggi buvttii ceal-

kámuša lándegoddi hástalusaid birra givssideamis sámi skuvlaárgabeaivvis, ja buvttii evttohusa movt sáhtta eastadit ja garvit givssideami. Sámediggi searvvai maid dalle go Djupedal- lándegoddi lei rabas digaštallan fáttá birra Litteraturviesus Oslos.

Sámediggi lea buktán čálalaš cealkámuša Ludvigsen- lándegoddi bargui, ja lea leamaš mielde gulahallankonferánsas man lándegoddi lágidii. Ludvigsen- lándegoddi galgá árvvoštallat vuodđoahpahasu fágaid gelbbolašvuoda gáibadusaid ektui servodat- ja bargoeallimii boahpteáiggis. Sámediggái lea dehálaš ahte gávdno skuvlastruktuvra mii vuhttiiváldá sámi ohppiid rievtti oahpahussii gielas ja kulturárvvuin, sámi ovttasbarggus riikarájaid rastá, dálkkádaga ja birrasa birra, árbevirolaš máhtu birra, areála- ja kulturgaskkusteami birra, iešmearrideami birra, álgoálbmotpolitihka birra ja diđolaš giellaoahpahasu ja -hálddašeami birra.

6.2.2.2 *Sámegielloahpahasu fierpmádat, NetSam*

Sámegielloahpahasu fierpmádat, NetSam, mii vuodđuduvvui 2013:s, lea riikaviidosaš ja galgá leat ávkin oahpaheddjiide ja earáide geat barget oahpahasain sámegielas ja sámegillii. Lea leamaš stuora beroštupmi fierpmádahkii, ja dál leat badjel 80 oahpaheadji ja earát geat barget sámegielloahpahasain, searvan miellahttun.

Sámi lohkanguovddáš Sámi allaskuvllas lea čállingoddi ja oktiiveiveha fierpmádaga. Sámediggi juolludii 300 000 ruvno 2014:s fierpmádahkii. Sámi allaskuvllain lea čállojuvnon šiehtadus dan birra movt ruđat galget geavahuvvot.

6.2.3 *Oahpahasu lágalaš ja struktuvrralaš rámmat*

6.2.3.1 *Lágaid ja lánkaásahusaid ođasmahttin*

Sámediggi lea buktán gulaskuddancealkámušaid ja gulahallan ráđđehusain go lágat ja lánkaásahusat rivdet oahpahasu suorggis.

Sámedikki dievasčoahkkimis miessemánu 2014 meannuduvvui ášši oahpahasláhka ja priváhtaskuvlalahka – sámi ohppiid vuoigatvuodát. Mearrádusas lohka Sámediggi ahte sámi mánáid ja nuoraid vuoigatvuodát mat leat vuodđuduvvon vuodđolágas ja riikkaidgaskasaškonvenšuvnnain ja julggaštusain, eai boade doarvái bures ovdan dálá oahpahas- ja priváhtaskuvlalahkas. Sámediggi gáibida ollislaš geahčadeami ja ođasmahttima oahpahaslágas ja priváhtaskuvlalahkas, man ulbmil lea sihkkarastit ja nannet sámi ohppiid rievtti

oahpahussii sámegeiلاس ja sámegeilli, ja sámi kulturárvvuid vuodul.

Vai dievasčoahkkinmearrádus doaibmagoahtá, de lea Sámedikkis leamaš čoahkkin máhttomnistariin 2014:s, gos dát ášši ovdanbuktojuvvui ja gos ministtar bivdojuvvui ođasmahtit oahpahuslága ja priváhtaskuvlallága sámi mánáid vuogatvuodaid ektui. Sámediggi áigu čuovvolit ášši 2015:s

6.2.3.2 Oahppoplánaid ulbmilolahusa dovdomearkkat

Sámediggi lea hábmen ulbmilolahusaid dovdomearkkaid maŋŋil 10- luohká sámegeiلاس vuosttašgiellan, ja maŋŋil 3. ja 6. dási sámegeiلاس nubbigiellan. Dovdomearkkat mitalit kvalitehta das maid oahppi hálddaša go geahččá obbalaččat gelbbolašvuodamihtuid ja dát galget leat veahkkin oahpaheaddjái árvoštallanbarggus.

6.2.4 Sámedikki rolla ja váldi

6.2.4.1 Sámi joatkkaskuvllaid stivrra bagadus

Sámediggi ja máhttodepartemeantta leat 2014:s konsulteren « Sámi joatkkaskuvllaid stivrra bagadusa» birra. Sámediggái lea dehálaš ahte Sámediggi nammada lahtuid stivrii.

6.3 Alit oahpahus ja dutkan

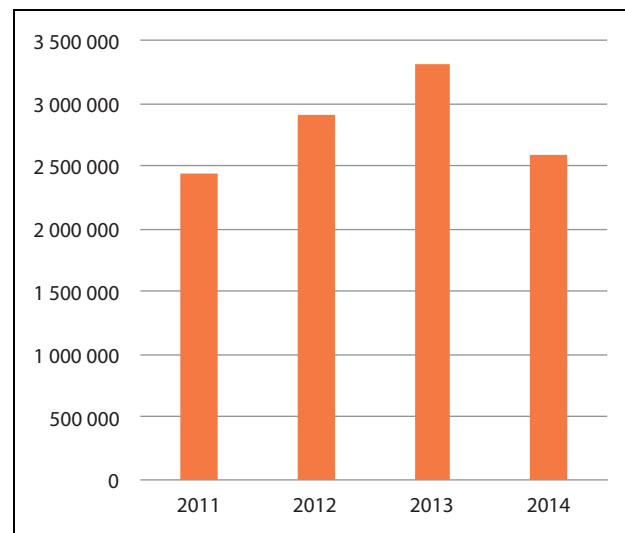
Sámediggi lea 2014:s lágidan álggahanseminára Sámediggediedáhusa hábmema oktavuodas alit oahpu ja dutkama várás.

6.3.1 Rekruteren alit ohppui ja dutkamii

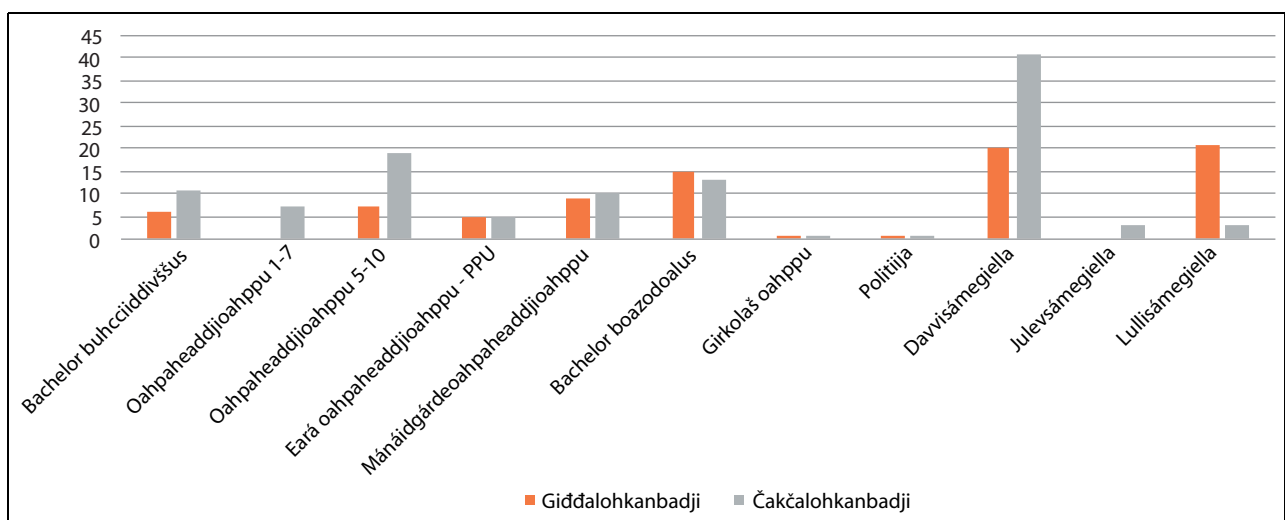
Sámediggi lea áici Ovttasbargoorgánas sámi oahpaheaddjioahpporegiovnas, SAK 7 – sihke rekruterebargojoavkkus ja stivrenjoavkkus mas lea bajimus ovddasvástádus. SAK 7s lea leamaš ovddasvástádus «Našunála rekruterenstrategiija sámi alit ohppui 2011–2014». SAK s lea 2014:s lágidan árvoštallankonferánsa rekruterenstrategiija birra, gos Sámediggi bivddii ain ovttasbarggu vai olaha mihttomeari oažžut eanet studenttaid sámi alit ohppui.

6.3.1.1 Stipeanda alit ohppui

Govus 1.27 ja 1.28 čájeha guđe ohppui lea addon stipeanda, ja man olu stipeanda lea addon.

Govus 1.27 Geavaheapmi – stipenda alit ohppui

Govus 1.28 Oahpput masa lea addon stipeanda

6.3.2 *Sámi alit oahppu*

6.3.2.1 *Ovttasbargu oahpahusásahusaiguin*

Sámedikkis lea leamaš čoaččkin rektoriiguin Sámi allaskuvllas ja UiT, Norgga ártkalaš universitehtas, ja maid Nordlándda universitehta rektoriin. Fáddán čoaččkimiin lea leamaš earret eará ásaheamis ángiruššan sámi gielas ja fáttáin, vejolašvuohta eanalonuhanduopmáriid oahpus, sámi oahpaheaddjioahppu ja odđa rámmaplána sámi sisdoalu čuovvoleapmi oahpaheaddjioahpus ja mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus. Sámediggi lea maid gaskkustan vuordamušaid dan birra ahte álgoálbmotperspektiivva oidnošii ásaheamis fágaš ángiruššamis.

6.3.2.2 *Čuovvunjoavku odđa mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus*

Sámedikkis lea okta áirras čuovvunjoavkkus odđa mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus (FG-BLU).

Čuovvunjoavkkus lea lágidan konferánssa buot oahpahusásahusaide Norggas, gos maŋimus raportta geigejuvvui. Konferánssas lei Sámedikkis sáhkavuorru sámi perspektiivva birra mánáidgárdeoahpaheaddjioahpus.

6.3.2.3 *Oahpaheaddjioahpu riikkaráđđi (NRLU)*

Sámediggi lea searvan dárkojeaddjin NRLUs.

Čoaččkima guovddáš fáddá lei goappaš 4-jahkasaš vuoddoskuvlaoahpaheaddjioahpuide rievdat 5-jahkasaš masteroahppun. Dát šaddá maid hástalussan sámi oahpaheaddjioahpuide maid Sámi allaskuvla lea áidna ásaheamis mii fállá.

6.3.2.4 *Butenschøn-lávdegotti čielggadeami čuovvoleapmi*

Čuovvoleapmin Butenschøn-lávdegotti čielggadeamis, lea Máhttodepartemeanta 2014 revidejuvvon bušehtas juolludan 250 000 ruvno nammadit fágastrategalaš ovttadaga sámi alit oahpu ja dutkama várás Universitehta- ja allaskuvlaráđđái (UHR).

Fágastrategalaš ovttadaga ásaheami oktavuođas lea Sámedikkis leamaš čoaččkin Máhttodepartemeanttain ja UHR ja lea maid digaštallan ásaheami čoaččkimiin Sámi allaskuvllain. Sámediggi lea, ovttas máhttodepartemeanttain ja Gieldda- ja ođasmahttindepartemeanttain, oassálastán dárkodeaddjin álggahančoaččkimis fágastrategalaš ovttadagas. Čoaččkima oassálastit ledje Romssa ja Nordlándda universitehtat, Davvi-Trøndelága allaskuvla ja Sámi allaskuvla. Fágastra-

tegalaš ovttadaga ásaheapmi sámi alit oahpu ja dutkama várás UHR:s lea áidna Butenschøn-lávdegotti árvalusain mii dássáži lea čuovvoluvvon.

Sámediggi lea gulahallan máhttodepartemeanttain eará doaimbajuid čuovvoleami birra Butenschøn-lávdegotti čielggadeamis. Máhttodepartemeantta lea čájehan unnán beroštumi čuovvolit čielggadeami árvalusain. Departemeanta oavvilda ahte muhtin árvalusat lávdegottis sáhttet ipmirduvvot sierraortnegin ja dan sivas eai leat departemeantta ovddasvástádussuorggis.

6.3.2.5 *Strukturiedđáhus alit oahpu várás*

Sámedikkis lea leamaš čoaččkin Máhttodepartemeantta politihkalaš jodiheddiin ja iešguđet lágan berošteaddjiorganisašuvnnaiguin, dan oktavuođas go máhttodepartemeanta lea hábmeme strukturiedđáhusa alit oahpu várás. Stáhtačállit deattuhii ahte sámi allaskuvlii eai čuoza árvaluvvon strukturievdadusat njuolga.

6.3.2.6 *Kvalifiseren- ja rekruterenprográmma sámi giela várás alit oahpu*

Kvalifiseren- ja rekruterenprográmma válbmanii 2014:s. Sáhtta lohkat ahte prográmma lea bures lihkestuvvan. Sámi allaskuvla lea čadahan prográmma, ja loahpparaportta geigejuvvui juovlamánu 2014. Raporttas boahká ovdan ahte 491 studeanta leat oassálastán prográmmas jagiid 2009–2014. Sin gaskkas leat 360 čadahan ja ceavzán eksámena. Sámi allaskuvla lea prográmmaáigodagas ovttasbargan logiin sámi giella- ja kulturguovddážiin.

6.3.3 *Sámi dutkan*

6.3.3.1 *Akkrediteren PhD- oahpus sáme gielas ja girjjálašvuođas*

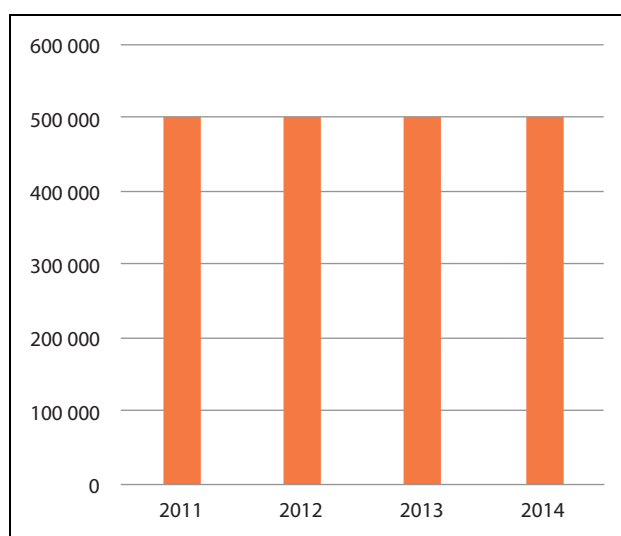
Sámediggi lea gulahallama bokte Máhttodepartemeanttain rahčan ahte Sámi allaskuvla oazžu sieralobi Našunála orgánas oahpaha kvalitehtas (Nasjonalt organ for kvalitet i utdanningen (NOKUT) mastergrádaohppiid logu gáibádusas ásaheamis. NOKUTa áššedovdi lávdegoddi konkluderii ahte PhD- prográmma lea fágalaččat erenomáš buorre. Go Sámi allaskuvla ii sáhte duhtadit gáibádusa ahte leat unnimusat 15 PhD- studeantta badjel vihtta jagi, de ii sáhte akkrediteren rávvejuvot. Seammás ávžžuhii lávdegoddi ahte Sámi allaskuvlii addo sierralohpi kvantitatiiva gáibádusain.

Sámediggi lea 2014:s ovddidan doarjaga ohcamaii ja ávžžuhan máhttodepartemeantta čuovvolit

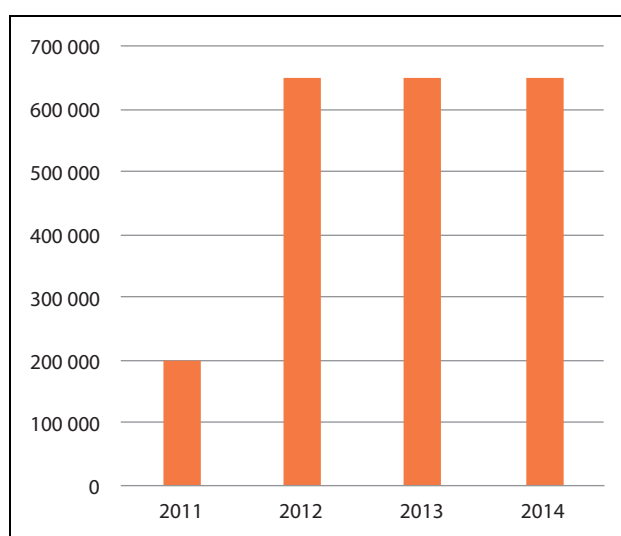
ášši, kvalitehtasihkarastima ja kvalitehtaovddideami láhkaásahusa ektui alit oahpuid ja fágaskuvlaoahpuid várás.

6.3.3.2 Gulahallan Sámedikki stivrraiguin ja rádiin

Lea čadahuvvon čoahtkin stivraáirasiiguin ja várrelahtuiguin maid Sámediggeráđđi lea nammadan, Regionála dutkanfoanddaid stivrrain Gaska- ja Davvi- Norggas. Sámediggi lea ásahan fásta gulahallančoahtkimiid Dutkanráđi báikkálaš áirasiin Finnmárkkus, VRI Finnmark:in (Virkemidler

Govus 1.29 Geavaheapmi – sámi luonddudoalu gelbbolašvuodaiguovddáš

Govus 1.30 Geavaheapmi – árbedieđuid vuogádatlaš kárten

for regional FoU og innovasjon), ja Regionála dutkanrádiin Davvi- Norggas Finnmárkkus.

6.3.3.3 Árbedieđu kárten

Sámediggi lea juolludan ruđa Sámi allaskuvlii vai beassá duodaštit ja gaskkustit sámi árbedieđu.

Árbediehtu-prošeavttat leat mielddisbuktán ahte lea huksejuvvon erenoamáš gelbbolašvuolta Sámi allaskuvlii, ja mii lea mielddisbuktán ahte dat dál sáhtta fállat oahpu árbedieđus. Oahppu galgá addit formálalaš oahpu duodašteamis ja gaskkusteamis árbedieđus, ja addá 30 oahppočuoggá. Oahpu olahusjovkui gullet hálddašeaddjit, oahpaheaddjit ja earát geain lea beroštupmi árbediehtui. Ođđa lohkanbadji mas leat 22 oahppi álggahuvvui 2014 čavčča.

Prošeakta manná dál loahpavuolui, ja lea dárbbalaš veardádallat prošeavtta boahhteáiggi.

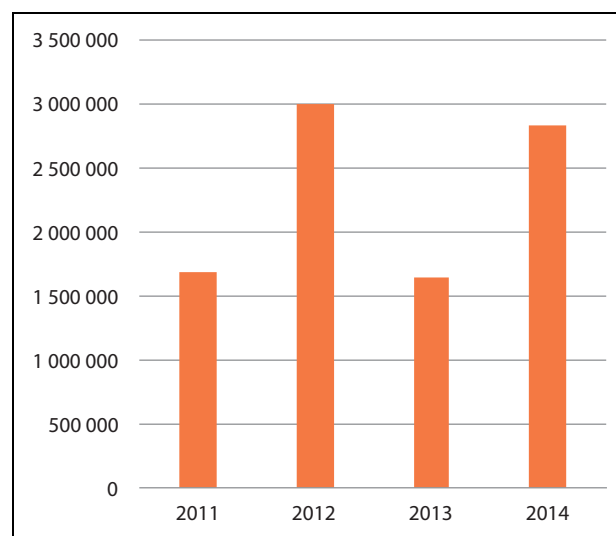
6.3.3.4 Árbedieđu suddjen

Sámediggi searvvai Norgga delegašuvdnii čoahtkimiis Ávnnaskeahkes rievtti máilmmiorganisašuvnnain (WIPO) árbedieđu birra njukčamánu 24.-28.b. 2014.

7 Dearvvašvuolta ja sosiála

Váldomihttomearri:

- Dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusat sámi álbmogii sámi giela ja kultuvrra vuodul. Bálvalusat galget heivehuvvot sámi álbmoga vuoigatvuodaid ja dárbbuid mielde.

Govus 1.31 Geavaheapmi – dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttat

7.1 Ekonomalaš váikkuhangaskaoamit 2014:s

Sámediggái leat bohtán 27 doarjjaohcama dearvvašvuoda- ja sosiálaprošeavttaide, maid submii oktiibuot lea 6 808 300 ru. 2 883 500 ru juolluduvvui doarjjan 19 prošeaktii. Dán jagi lea eanaš prošeavttain leamaš áigumuš ovdánahttit máhtu sámi giela ja kultuvrra birra dálá dearvvašvuoda- ja sosiálfálaldagas. Dát dávista doarjjaortnega váldmihttomearrái, ja váikkuha dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálfálaldaga sihkkarastima sámi álbmoga várás.

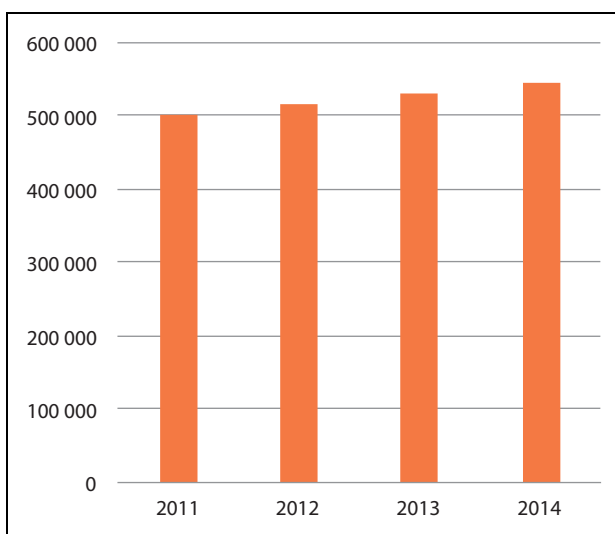
Dasto lea Sámediggi juolludan 547 000 ru njuolggadoarjjan Várdobáiki sámi guovddáži Evenášši suohkanis geavaheaddjioiddot doaimbajuiide sámi boarrásiid várás, ja 150 000 ru Sámi doavttersearvái sámeielat dearvvašvuoda bargiid rekrutteremii.

7.2 Dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalus

7.2.1 Sámi pasieanttaid vuoigatvuođat ja dárbbut dásseárvosaš dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusaide

Sámediggái ferte addojuvvot duohta vejolašvuohta váikkuhit dearvvašvuoda- ja sosiálfálaldagaid ovdideapmái sámi álbmoga várás. Danne lea Sámediggi váldán ovdan dearvvašvuodaministariin ahte regionála ja vuollásaš dearvvašvuodadoaimmahagain ferte leat sámi ovddastus maid Sámediggi lea nammadan.

Sámediggi lea bivdán nu árrat go vejolaš beassat searvat bargui dalle go Ráđdehus áigu ovddidit

Govus 1.32 Geavaheapmi – geavaheaddjifálaldagat boarráset sámiide

nationála dearvvašvuoda- ja buohcciviessoplána, mas analyseret spesialistadearvvašvuoda stáhtusa ja hástalusaid 2015:s. Sámediggi lea maiddá bivdán oázžut sámi ovddastusa Ráđdehusa áššedovdijovkui plána ektui, muhto dađi bahát eat leat ožžon dasa vástádusa.

Sámediggi diehtá ahte Ráđdehus áigu ovddidit dieđáhusa vuoddearvvašvuodabálvalusa birra ja lea dan oktavuodas dahkan mearrádusa dievasčoahkkimis. Mearrádusas čujuhit ahte dárbu lea odđasis ja ollislaččat ángiruššat vuoddearvvašvuoda bálvalusain maiddá sámi álbmoga várás. Sámediggi lea bivdán ahte ráhkaduvvošii odđa doaimbaplána dearvvašvuoda bálvalusaid birra sámi álbmoga várás, go ovddit plána (Mánggabelatvuohta ja ovtadássásašvuohta) heittii gustomis 2005:s.

7.2.2 Eanet máhttu sámi pasieanttaid dárbbu birra dearvvašvuoda- ja sosiálabálvalusas buot dásiin

Sámedikki oaivila mielde lea dárbu buoridit máhtu sámi pasieanttaid dárbbu birra dearvvašvuodabálvalusain. Danne lea Sámediggi searvan Davviriikkalaš álbmotdearvvašvuoda konferánsii, mas mii, ovtasbargguin Sámi dearvvašvuoda dutkama guovddážiin ja Sámi nationála psyhkalaš dearvvašvuoda gealboguoovddážiin (SÁNAG), lágideimet seminára álbmotdearvvašvuoda ja álbmotdearvvašvuoda dutkama birra sámi álbmoga gaskka.

Sámediggi lea maiddá searvan seminárii maid Árktalaš ráđđi doalai, mas beaiveortnegis lei psyhkalaš dearvvašvuohta ja iešsoardimiid eastadepmi cirkumpolára guovlluin. Sámediggái lea deatalaš bidjat fokusa movt rasisma, stigmatiseren ja hástalusat árbevirolaš ealáhusain váikkuhit sámi mánáid ja nuoraid psyhkalaš dearvvašvuhtii.

Sámedikki oaivila mielde lea maiddá deatalaš ahte máhttu sámi pasieanttaid ja eará bálvalusdárbbaseddjiid dárbbu birra gozihuvvo iešgudege oahpuin. Kvalitehta dáfus buorre bálvalusfálaldat sámi pasieanttaide ja geavaheaddjiide sorjá das ahte mis leat fágaolbmot geain lea máhttu sámi gielaid ja kultuvrra birra. Dál váilot ollu sámeielat fágaolbmot sihke dearvvašvuoda- ja fuolahusuorggis ja eará bálvalusfálaldagain. Earret eará sierra sámi buohccidivššároahppu sáhtášii váikkuhit eanet gielaláččat ja kultuvrraláččat heivehuvvon dikšun- ja fuolahusfálaldaga sámi pasieanttaide. Danne lea Sámediggi válljen váikkuhit strategiijaseminárain ja fágaovddidanprošeavttain sierra profešuvdnoahpuin, ja nie lokten dán hástalus oahppobirrasiid. Sámi gielddain leat hástalusat nugo earret eará ahte váilot kártenreaidut mat leat heivehuvvon sámi demeansaol-

bmuide, váilot sámegielat bargit ja gelbbolašvuoda buorideapmi váilu.

7.2.3 *Spesialistadearvvašvuoda bálvalusfálaldat sámi pasieanttaide*

Sámediggi oavvilda ahte Sámi nationála gealboguovddázis – psyhkalaš dearvvašvuoda suodjalus ja gárrendili dikšun (SÁNAG) lea guovddáš rolla dikšunfálaldagaid ovddideamis sámi pasieanttaid várás psyhkalaš dearvvašvuodas ja gárrendili dikšumis. Danne lea Sámediggi duhtavaš go mii konsultašuvnnaid bokte leat nagodan formaliseret SÁNAG stáhtusa nationála gealboguovddázin gárrendili dikšumis ja psykiatriija siskkobealde, ja ahte eará regionála dearvvašvuoda doaimmahagat geatnegahttojuvvojit soahpat ovttasbarggu Dearvvašvuolta Davvin/SÁNAG:in, vai SÁNAG fálaldat buktojuvvo buot sámi pasieanttaid olámuddui.

Sámediggi lea čoahkkimis guovddáš eiseváldiiguin ja Dearvvašvuolta Davvin RHF:in čujuhan ahte sámi pasieanttaid somáhtalaš spesialistafálaldahkii ferte bidjat eanet fuomášumi. Erenoamážit lea dárbu buoridit fálaldaga surggiin nugo geriatriija ja demeanssa čielggadeapmi, vuoŋŋašvigit dahje eará dávddaid mat kognitiivvalaččat váikkuhit, lášmmodahttin ja guhkálmás dávddaguin birgen, ja fálaldaga sámi mánáide ja doaibmahehttejuvvoimiidda. Sámediggi lea váldán dán ovdan konsultašuvnnain regionála dearvvašvuoda-doaimmahagaid barggahandokumeanttaid ektui ja lea duhtavaš go Dearvvašvuolta Davvin 2015:s lea ožžon bargun ásaht dakkár fálaldaga geriatriija ja lášmmodahttima siskkobealde mas gozihuvvo sámi giella ja kulturádejujumi.

Sámediggi lea čoahkkimis dearvvašvuodaministariin váldán ovdan min vuorjašuvvama dan ektui ahte dadistaga bidjet gažaldagaid láchčojuvvon bálvalusdárbbu ektui sámi pasieanttaide dalle go oddasis organiseren ja seastinproseassat álggahuvvojit. SÁNAG lea ekonomalaččat ja organiserema dáfus lágiduvvon Finnmárkku buohcciviesu vuollásažžan ja oddasis organiserenproseassas lea SÁNAG 2014:s mángii evttohuvvon vuoruhuvvot bodnái. Sámediggi lea čujuhan ahte lea nationála ovddasvástádus láchit bálvalusfálaldagaid sámi pasieanttaide, ja ii ge sáhte leat ovttaskas báikkálaš doaimmahaga ekonomalaš dili ja vuoruhemiid duohken.

Sámediggi deattuha ahte lea dárbu jurddašit ollislaččat ja bajimus dásis sámi pasieanttaid bálvalusfálaldagaid organiserema ja ovddideami okta- vuodas. Danne lea Sámediggi maddái čujuhan ahte lea dárbu oktii organiseret somáhtalaš fálal-

daga ja psyhkalaš dearvvašvuoda ja gárrendili fálaldaga sámi pasieanttaid várás. Dát lea deatalaš sihke rekrutteremii ja nana sámi fágabirrasiid ovddideapmái ja fágaresurssaid dávgasis geavaheapmái.

Sámegielat pasieanttaid vejolašvuolta geavahit sámegiela spesialistadearvvašvuodabálvalusas lea ráddjejuvvon. Sámediggi lea mánggaid jagiid bargan dán buoridemiin ja lei danne duhtavaš go Dearvvašvuolta Davvin dulkaprošeakta, mii čađahuvvui áigodagas 2011–2013, galggai jotkojuvvo 2014:s. Šállošit go prošeakta ii leat jotkojuvvon, ja ággan dasa lei dat go doaimmaheaddji dearvvašvuodadoaimmahat ii lean dan vuoruhan. Dán šálloša Sámediggi ja lea duhtavaš go dulkaprošeakta čuovvuvvo fas 2015 barggahandokumeanttain.

7.2.4 *Gielalaččat ja kultuvrralaččat heivehuvvon dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalus sámi pasieanttaide gielddain*

Sámedikkis leat 2014:s leamaš čoahkkimat sierra gielddaiguin earret eará dan dihte ahte bidjat fuomášumi sámi pasieanttaid dárbbuide. Lea buorre go gielddalaš ovttasbargoprošeavttat sámi guovlluin, nugo gielddaidgaskasaš medisiinnalaš guovddáš Evenášši, Dielddanuori ja Skániid suohkaniin, háliida searvvahit Sámedikki sin bargui sámi geavaheddjiid goziheami várás.

Sámedikki vásihusat čájeht maddái ahte lea erohus sámi ássiid vuordamušain dearvvašvuoda- ja fuolahusbálvalussii ja das maid gielddat fället. Guovlomedisiinnalaš guovddáža ásahandárbu julevsámi guvlui lea ovdamearka das go sámi ássit oavvildit ahte sin giella ii guldal sin. Dán áššis lea Sámediggi leamaš gulahallanguoibmin. Dearvvašvuoda- ja fuolahusfálaldat sámi pasieanttaide gozihuvvo danne maddái Sámedikki barggus ovttasbargošiehtadusain gávpogiiguin mat háliidit dahkat šiehtadusa Sámedikkiin.

7.3 **Dásseárvosaš mánáidsuodjalanbálvalus**

Sámediggi lea addán gulaskuddancealkámuša láchkaásahussii mánáid vuoigatvuoda birra leat mielde váikkuheamen ja mánáid vejolašvuoda birra oazžut sierra luohtámušolbmo iežas mánáidsuodjalanáššis. Sámediggi lea duhtavaš go láchkaásahusas čuožžu ahte máná etnikkalaš, oskoldat, kultuvrralaš ja gielalaš duogáš, maddái sámi mánáid giella ja kultuvra, galgá gozihuvvot mielde váikkuheamis.

Sámediggi diehtá maddái ahte ráđdehus lea álkiduhttimin mánáidsuodjalanlága ja ahte dan

oktavuodas lea nammaduvvon láhkalávdegoddi. Sámi mánáid vuoigatvuodaid sihkkarastima goziheami geažil lea Sámediggi bivdán konsultašuvnnaid áššis. Mii leat bivdán oažžut sámi ovdastusa láhkalávdegoddái, muhto šállošit go dasa ii leat boahtán vástáduš.

Sámedikkis lea maidá leamaš čoahkkin Norgga Biebmuuoktoservviin, mas fáddán lei sámi giela ja kultuvrra goziheapmi mánáin geat leat biebmuuovttus.

7.4 Dásseárvosaš heahtheadihánbálvalus

Heahtheadihánbálvalusa buorideami ja organiserema oktavuodas boahteáiggis, lea Sámedikkis leamaš gulahallančoahkkin servodatsihkarvuoda ja gearggusvuoda direktoráhtain, gielddaiguin mat gullet sámegielaid hálddašanguvlui ja 110-guovddážiiguin mat bálvalit dáid gielddaid heahtheadihánusaiguin. Sámediggi áigu doalvut gulahallančoahkkimis boahtán hástalusaid ja oainnuid viidásappot konsultašuvnnaide Ráđdehusain.

7.5 Dásseárvosaš gednendilli sámi fánnggaid

Sámediggi lea 2014:s ovttasbargan Davvi guovllu rihkusfuolahusain ja leat ráhkadan doaibmabidjoplána sámi fánnggaid ja gednemii dubmejuvvomiid várás. Okta doaibmabijui plánas lea ahte čohkket daid ovttasbargoguimmiid main lea gelbbolašvuhta suorggis fierpmádatseminárii juohke jagi. Sámediggi lea 2014:s searvan rihkusfuolahusa fierpmádatseminárii Romssas.

Siviilaáittardeaddji lea ásahan eastadanovttadaga sin várás geain lea friijavuolta rivvejuvnon biinnideami ja olmmošmeahtun meannudeami geažil. Sámediggi lea addán rávvagiid movt sámiid vuoigatvuodaid sáhtáši gozihit friijavuoda rivvema oktavuodas ja lea bivdán dieđuid sámi fánnggaid gednendilli birra, Romssa giddagasa vuosttaš raportta vuodul.

8 Areálat ja biras

Váldomihttomearri:

- Guoddilis luonddu ja resursavuodu hálldašeami vuodul sihkkarastit ja ovddidit sámi kultuvrra, ealáhusbarggu ja servodateallima.

8.1 Rámmaeavttut

8.1.1 Protect Sápmi

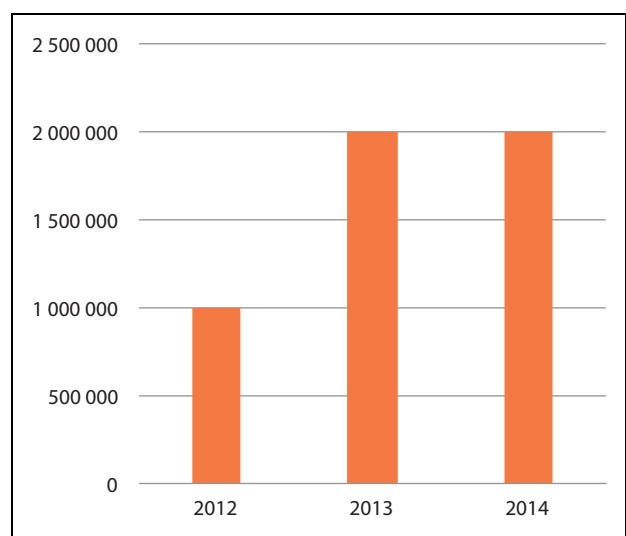
Protect Sápmi lea vuodduš maid Norgga Boazodoallosámiid Riikasearvi ja Ruota Sámiid Riikasearvi leat álggahan. Sámediggi nammada ovttá áirasa stivrii. Vuodduš galgá fágalaččat veahkkin fuolahit sámi vuoigatvuodalaččaid areálaberoštumiid, eana- ja resursavuogitvuodaid ja ovdánahttinvejolašvuodaid.

Dán barggu ektui oažžu Protect Sápmi njuolgodoarjaga vai sámi vuoigatvuodalaččat sáhttet addit friddja ja ovddalgihtii dieđihuvvon mieđiheami huksehusáššiin. 2014:s leat Protect Sámis 4 olbmo mat servet doaimmahusa barggus.

Sámediggi bidjá vuodduš ahte Protect Sápmi vuoddušsii ferte eanet ja eanet vuodduštadeapmi boahtit eará almmolaš ja/dehe eahpealmmolaš eiseválddiin, nu ahte Sámedikki ruhtadanoassi dađistaga sáhtta unniduvvot. Sámediggi lea mángga dilálašvuodas, mañemus juovlamánu 8. b. 2014 čoahkkimis ealáhusministariin, sihtan ráđdehusa veahkehit Protect Sápmi vuodduštadeamiin.

8.2 Areálaid hálldašeapmi

Moatti 2014 areálaplánain lea Sámediggi árvostallan nu ahte plánat livčče sáhtán buktit mearkkašahtti váikkuhusaid sámi kultuvrii dehe ealáhusaide. Danin leat mii geavahan min váidinrievtti. Váidinrievttit leat konkrehtalaččat ovddiduvvon boazodoalu, árbevirolaš riddoguolásteami ja kulturmuoárvvuid dihte. Áššit leat čoavdašuvvan dássáži dialoga bokte suohkaniiguin dehe soabadeamiin Fylkkamáni bokte.

Govus 1.33 Geavaheapmi – Protect vuodduš

Ođđa areálageavahanvuogit dagahit lossa noadi árbevirolaš sámi guovlluide. Dát sáhhtá leat sakka hástaleaddji sámi árbevirolaš ealáhusaide, ja sáhhtá muhtin dilálašvuodain dagahit soahpameahttun beroštusriidduid. Dakkár áššin oaidná Sámediggi ahte lea dehálaš go lea buorre dialoga plánaeiseválddiiguin juo plánabarggu álggaheamis.

8.2.1 *Bådádjo suohkana 2014–2026 suohkanplána areálaoassi*

Vuosttaldeapmi ovddiduvvui sihkkarastin dihte luondduvuođu sámi kultuvrii, ealáhusdoaimmaide ja servodateallimii oppalaččat, dasto vel earenomážit sámi kulturmuittuide ja boazodoalloealahussii. Ášši čovdojuvvui dialoga ja soabadeami bokte Fylkkamánniin. Plána heivehuvvui nu ahte luondduvuođu lea doarvái sihkkarastojuvvon nu ahte vuosteággii ii leat šat vuoddu.

8.2.2 *Suortta gávpotplána, Blåbyen 2014–2026 suohkanplána*

Vuosteákkat ovddiduvvojedje boazodoalu dihte, ráddjejuvvon dan plánaoassái mii gullá linnasullui. Sámedikki, Suorta suohkana ja guoskevaš boazodoalloorohagaid gaskkas lea gulahallan. Sis lea ovttaoavilvuohka gávdnat konkrehta molssaeavttuid plánaide ja proseassaide mii čoavdá vuosteákkaid. Dát ášši čatnasa Hålogaland-geainnu huksemii, mii manná čađa plánaguovlu, ja dan boazodoallofágalaš váikkuhančielggadeapmái maid dál hábmejit geaidnoprošektii.

8.2.3 *Riddoavádat árbevirolaš sámi guovlluin*

Sámediggái lea deatalaš sihkkarastit areálaid árbevirolaš bivdosajiide ja godđosajiide. Dát guovllut leat resursavuoddu eallinnávccalaš guolásteapmái sámi riddo- ja vuotnaguovlluin. Sámediggi lea ávžžuhan gielddaid váldit atnui ovddalgihtii várrugasvuoda prinsihpa go áigot guovlluid váldit atnui akvakultuvrralaš áigumušaide. Dakkár diliin go ođđa geavahanvuogit áitet árbevirolaš bivdosajiid ja godđosajiid dahje sáhhtet mielddiset buktit ahte ii leat vejolaš máhcahit báikkálaš guolásteami vahágahttima, de lea Sámediggi válljen vuosttaldit plána. Dasa lassin leat mii ávžžuhan gielddaid váldit atnui árbedieđu ja báikkálaš máhtu riddo- ja mearraguovlluid geavaheami birra plánaproseassas.

8.3 Luondduresurssat

8.3.1 *Konsešuvdnaáššiid čuovvoleapmi*

Sámediggi lea buktán cealkámuša bieggafápmoprošeavttaide Øyfjellet bieggafápmorusttegi, Riehppi bieggafápmorusttegi, Kopperaa bieggafápmorusttegi ja Markavola, Hyllfjellet ja Sognvola bieggafápmorusttegiidda. Buot daidda prošeavttaide leat ovddiduvvon vuosteákkat.

Konsultašuvnnat leat čadahuvvon Norgga čázadat- ja energijadirektoráhtain (NČE) Musserie bieggafápmorusttegi ja Øyfjellet bieggafápmorusttegi oktavuodas, dasto vel Kopperaa, Markavola, Hyllfjellet ja Sognvola prošeavttaid oktavuodas. Konsultašuvnnain ii boade ovdan makkár mearrádusa NČE dahká. Danin ii sáhte árvoštallat leago eiseválddiin ovttaoavilvuohka vai ii.

Jagi 2014 mielde lea Sámediggi ovddidan vuosteákkaid smávvašvafápmorusttegi ohcamiidda Fuoskku, Bådádjo ja Báhcavuona suohkaniin ja Oarje-Finnmárkkus. Sámedikkis lea dat ipmárdus ahte dát doaimmat eai leat árvoštallon noadđin boazodollui. Ja dasto ii leat árvoštallon leat go makkár ge mearkkašahti negatiivvalaš váikkuhusat smávvašvafápmohukseamis boazodollui. NČE lea sádden dáid ohcamiid gulaskuddamii oktan eanet seamma guovllu smávvašvafápmorusttetohcamiiguin ja mat leat meannuduvvon oktanaga. Dakkár oktasáš áššemeannudeapmi addá eanet vejolašvuoda fuobmát man stuoris noadđi oppalohkái gárte boazodollui go geahččá stuorat guovllu.

Ráddádallama oktavuodas NČE:in smávvašvafápmorusttegiid birra ii leat NČE geažuhan mii šattašii boadusin. Sámediggi oaivila mielde eai leat konsultašuvnnat čadahuvvon dainna áigumušain ahte juksat soabalašvuoda.

8.3.2 *Mineráladoaimmat sámi guovlluin*

Sámediggi lea 2014:s mearrádusastis sihtán ráddehusa jodánit váldit iniciatiivva konsultašuvnnaide minerálalága rievdadeami dihte nu ahte dat eahpitkeahhtá lea siskkobealde álbmotrievtti. Dát lea earenoamážit čadnon geatnegasvuh-tii mas galgá váldit sámi kultuvrra vuhtii buot sámi guovlluin, rievttit mineráladoaimmaid konsultašuvnnaide ja ásaheapmi ovdamunneortnegiid mii mielddisbuktá ahte ávkástallanárvu ruvkedoaimmain boahká buorrin sámi servodahkii ja vuogatvuodalaččaide.

Ráddehus lea borgemánus 2014 dohkkehan ON Olmmošvuogatvuodaráđi ávžžuhsa ovddidit dialoga oazžun dihte ovttaoavilvuoda mineráladoaimmaid birra davvin. Sámediggi vuohhtá maid ahte Stuoradikki gieldda- ja hálddašankomitea

Evtt. 57 S (2014–2015) miediha ahte lea dehálaš oažžut oktasaš ipmárdusa movt minerálaresurssat sámi guovlluin galget hálddašuvvot ja mii maid sáhtta ovtastuvvot boazodoaluin, ja dát ferte fuolahuvvot dialoga bokte gaskal eiseválddiid ja Sámedikki. Čoahkkima bokte lea Sámediggi ovdidan ealáhusministarii minerálalága rievdamaga. Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta ii leat addán makkárga signálaiddas ahte áigot go árvvoštallat rievdatit minerálalága.

Dát dilli dagaha hui váttisin Sámediggái addit makkárga miediheami mineráldoaimmaide sámi guovlluin. Sámedikki minerálaveahki lea dárbu ovdánahttit dakkár minerálapolitihkalaš lávdin mii lea eanet čadahuvvon ja odasmahtton. Dán ferte eanet heivehit fuolahan dihte nu ahte váldet vuhtii guoskevaš sámi beroštumit ja vuogatvuodalaččaid.

Gieldda- ja odasmahttindepartemeanta (GOD) ii leat váldán vuhtii Sámedikki váidalusa Nussira ja Gumpenjuni ruvkedoaimma regulerenplánii Falesnuori suohkanis. GOD dohkkehii regulerenplána maŋgel čoahkkima gielddaministariin, muhto almmá dan konsultašuvnnaid haga. Sámediggi lea álggahan konsultašuvnnaid Birasdirektoráhtain Nussir ASA ohcama birra oažžut ohcánlobi nuoskidanlága vuodul. Loahpalaš mearrádus Nussira ja Gumpenjuni ruvkeplánaidda ektui ovdiduvvo sierrá áššin Sámedikkis.

8.3.3 Finnmarkolága čuovvoleapmi

Sámediggi lea guorahallan Finnmarkolága ollislaččat. Sámedikki meannudeapmi guoská dasa movt Finnmarkoláhka čuovvoluvvo praktikkalaččat ii ge dasa makkár dárbu lea rievdatit lága.

Sámedikkis lea leamaš politihkalaš ja hálddašuslaš dialoga Finnmarkkuopmodagain movt čuovvolit dievasčoahkkinnmearrádusa ja vásiha dán dialoga nu konstruktiiivan ahte berre joatkit.

Eatnamiid ja resurssaid kárten- ja dohkkehanbargui Finnmarkolága ektui lea juolluduvvon menddo uhcán ruhta. Sámediggi lea sihtán stádbušehta olis várret ruđa Finnmarkokommišuvnna bargui sierra poasttas.

Sámediggi oaihvilda ahte muhtun lágalaš árvvoštallamat maid Finnmarkokommišuvdna lea dahkan, leat moaittehahttit. Danne lea Sámediggi deattuhan ahte ovdalaš stádalaš hálddašemiid ferte dulkot álbmotrievtti riikkun- ja vealahansuodjalusa vuodul go vuollásaš rievttit galget kártejuvvot ja dohkkehuvvot. Dát ferte gullat dan oapmerievtálaš árvvoštallamiid mii dáhkkojuvvo Finnmarkokommišuvnna barggus. Stuoradiggi

lea bidjan vuodđun ahte sápmelaččain ja sámi báikegottiin lea oktasaš oamastanvuogatvuoha Finnmarkku guovlluide, ja sihkkarit maid siseatnan osiide Finnmarkkus (gč. Finnmarkolága §§ 5, 9 ja 10 ja justisálávdegotti čállosa beaiváduvvon 21.03.05). Dasa ferte Sámedikki oainnu mielde biddojuvvot stuorát mearkkašupmi Finnmarkokommišuvnna árvvoštallamiin go identifiserejit vuogatvuodaid Finnmarkkus.

8.3.4 Gidđalodden

Sámediggi oaihvilda ahte otnáš geahččalanortnet ii leat vuodđuduvvon árbevirolaš gidđaloddema vieruiduvvan vugiide. Dán lea Sámediggi dovddahan ILO-konvenšuvnna nr. 169 Norgga raporterema bokte. Sámedikki sávaldat lea ahte gidđalodden galgá dohkkehuvvot sámi árbevirolaš kulturguoddin ja ahte loddenrámmat viiddiduvvojit nu ahte dat lea árbevirolaš vuogi mielde, muhto seammás leat siskkoabealde dan mii adnojuvvo biologalaš ceavzilin.

Sámedikkis leat leamaš čoahkkimat Dálkkádat- ja birasgáhttendepartemeanttain gos soabadeđe ahte máhtolašvuodavuoddu ferte buoriduvvot. Birasdirektoráhtta lea ožžon barggu čielggadit vejolašvuoda heivehit bivdorámmaid nu ahte dat leat árbevirolaš gidđaloddenvugiid mielde nugo árbevirolaččat lea bivdovuvvon buolvvas bulvii.

8.4 Luonddualljodat

2014:s nammaduvvui álbmotmeahcce- ja suodjalusguovlostivrraide ođđa sámi stivraáirasat. 20 dain oktiibuot 39 álbmotmeahcce- ja suodjalusguovlostivrra sámi áirasis ledje válggas. Sámediggi lei duhtavaš go Birasdirektoráhtta čuovvolii Sámedikki nammadánárvalus. Nannen dihtii suodjalusguovlostivrraid sámi stivralahtuid čuovvoleami ráhkaduvvui bagadallangihpa Sámedikki nammadán stivralahtuid várás.

Sámediggi háliida láchit eanet oktavuoda ja fierpmádathuksema suodjalusguovlo- ja álbmotmeahcestivrraid sámi áirasiid gaskka. Sámediggi lea álggahan digaštallanforuma sosiála medias áirasiid várás.

Femundsmarka álbmotmeahci ja daidda lagas eanasuodjalusguovlluid hálddašanplána birra lea Sámediggi leamaš konsultašuvnain Birasdirektoráhtain. Dáid konsultašuvnnaid oktavuodas ollašuvai ovttaoaiivilvuoha hálddašanplána ektui. 12. oasehasčoahkkimii oassálastima bokte dán jagi lea Sámediggi čuovvolan biologalaš šláddjivuoda konvenšuvnna (CBD) artiikkal 8 (j) barggu. Oasehasčoahkkinn mearridii ahte tear-

bma indigenous peoples and local communities galgá geavahuvvot boahktevaš mearrádusain mat gullet konvenšuvdnii. Sámediggi lea šiehtadan Suoma ja Ruota bealde Sámedikkiiguin guorahallat vejolašvuodaid lagat ovttasbargui áššiiguin mat gusket konvenšuvnna 8 (j) artihkkalii, ja dasto vel Nagoya-protokolla birra.

8.5 Sámi vuoigatvuodálávdegoddi

Sámediggi dovddaha vuorjašumi váilevaš áššejođu geažil sámi vuoigatvuodálávdegoddi bargguin ja atná unohassan go sámiid oktasaš ja oktagaslaš eana- ja resursavuoigatvuodát olggobealde Finnmárkkku eai leat vel čielggaduvvon.

Seammás go sámi vuoigatvuodálávdegoddi ii čuovvovuvvo, de lassána deaddu sámi kultuvrra, ealáhusdoaimmaheami ja servodateallima areála- ja resursavuodđui. Ráddehus álggaha proseassaid ja doaimmaid mat váikkuhit njuolggá čuolbmačilgehusaide maid Sámi vuoigatvuodálávdegoddi lea čielggadan. Dát gustojit mohtorjohtolatlága rievdadeapmái, meahccehálldahusa álkideapmái ja mehciid priváhtan dahkamii ja daid sárggáid vuovdimii maid Statskog SF hálddaša.

8.5.1 Mehciid dahkat priváhtan ja daid sárggáid vuovdin maid Statskog hálddaša

Statskog joatká nu gohččoduvvon sárgávuovdimiin. Sámediggi lea dovddahan ahte lea prinsihpalaččat vuostá dakkár eananvuovdima sámi guovlluin ovdal go dát leat kártejuvvon nu go Sámi vuoigatvuodálávdegoddi lea mearridan ja álbmotriekti eaktuda. Ovttasbargošiehtadus Sámedikki ja Statskog gaska ii dasto fáttmas konsultašuvnnaid dakkár vuovdimii birra maid Sámediggi lea prinsihpalaččat vuostá. Eanan- ja biebmodepartemeanta gohččun Statskog SF stivrii ahte privatiseret doaimmahanveara vuovddiid, fáttmasta maid sámi guovlluid ja sáhtá diedusge váikkuhit sámi vuoigatvuodaide ja beroštumiide almmá Sámedikkiin konsulterema haga. Eanan- ja biebmodepartemeanta lea diedihan Sámediggái ahte jus vuovdin árvvoštallo áššeguovdiliin dán guovlluin, de galget čadahuvvot konsultašuvnna. Sámediggi ii oainne ahte dakkár vejolaš vuovdin dehe oasseprivatiseren dávista álbmotrievtti geatnegasvuodaide sámi álbmoga ektui ja dan proseassaipmárdussii mii olles áiggi lea leamaš vuodđun Sámi vuoigatvuodálávdegoddi ásaheapmái ja čuovvoleapmái.

8.5.2 Meahccehálldahusa álkideapmi

Sámediggi ii konsulterejuvvon dan fágajoavkku mandáhta ja oktiibidjama birra. mii galggai addit raportta meahccehálldahusa álkideami birra. Gieldda- ja ođasmahttinministtar välljii diedihit Sámediggái ahte Sámediggi konsulterejuvvo jus leat vejolaš doaimmat mat sáhttet guoskat sámi beroštumiide. Sámedikkis lea leamaš hálldahusaš suokkardallančoahkkin fágajoavkkuin ja áigu addit gulaskuddancealkámuša raportii mii ovddiduvvui juovlamánus 2014. Sámedikki čielgá oavil lea ahte álkidandoaimmat galget leat mielde nanneamin sámi álbmoga oassálastima meahcceresurssaid hálddašeapmái, eai ge láivudit dan.

8.5.3 Mohtorjohtolatlága rievdadeapmi

Sámedikkis leat leamaš konsultašuvnna Birasgáhttendepartemeanttain skohterláhtuid birra suodjalanguovlluin Finnmárkkus ja Davvi-Romsas. Sámediggi doarju johtolatgildosa suodjalanguovlluin, muhto oavivilda ahte berrešii addot liiba dán árvvoštallat suodjalanguovlluid ásaheami oktavuodas ja bidjat láhkaásahusmearrádusaid dasa. Sámediggi deattuha ahte gielddus sáhtá dagahit hástalusaid Finnmárkkus gos juo leat láhtut suodjalanguovlluin.

Go gusto dasa ahte miehtát mohtorjohtolahki stáhta oktasašmehciin, de ii hálit Sámediggi ahte ráddehus galgá dahkat rievdadusaid das gii dat galgá addit lobi mohtorjohtolahki stáhta oktasašmehciin dál. Gažaldat ferte guorahallat sámi vuoigatvuodálávdegoddi 2 čuovvolanbarggu oktavuodas.

Dán gažaldaga oktavuodas ferte Sámediggi konsulterejuvvo. Oppalaččat lea midjiide deatalaš ahte eai lihkahallojuvvo vuollásaš oamastan- ja geavahanvuoigatvuodát mat eai leat vel kártejuvvon ja identifiserejuvvon.

9 Kulturmuitosuodjalus

Váldomihttomearri:

- Duodaštit, gaskkustit ja hálddašit daid dieđuid vássánaiggis boahtteaiggi várás, maid sámi kulturmuittut ja kulturbirrasat ovddastit.

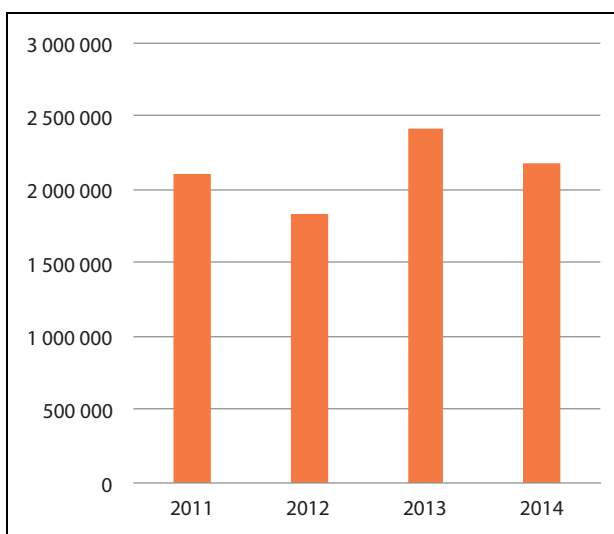
Sámi kulturmuitosuodjaleamis leat leamaš ollu doaimmat 2014:s. Sámedikkis lea leamaš oktavuodta informánttaiguin, giliservvuiguin, boazodalloorohagaiguin, gielddaiguin ja ovttaskas olbmuiguin. Mis leat leamaš 152 geahčadeami, man oktavuodas leat registrerejuvvon kulturmu-

tolokaltehtat sámi kulturmuittuiguin, mat buot leat biddjojuvvon Riikaantikvára kulturmuittobásii Askeladdenii. Namuhuvvon lokalitehtaid siskko-bealde leat registrerejuvvon 6047 odđa dahje rievdan ovttaskas muittu, 413 dáid gaskkas leat gávdnon Noiddiidčearus (Várnjårggas) ráhkkaneddji máilmmiárbe barggu oktavuodas.

Norlánda davit oasis leat čadahuvvon 15 geahčadeami ovttas iešguđege informánttaiguin, ja registrerejuvvojedje 46 odđa ovttaskas muittu, 12 lokalitehtas. Dát registreremat leat eanaš dahkkojuvvon dan geažil go báikkálaš ovttaskas olbmot geain lea beroštupmi kulturmuittosuodjalussii leat váldán oktavuoda Sámedikkiin. Buorre ovttaska bargu jagiid mielde lea buvttihan duodaštuvvon árvvolaš odđa máhtu.

Sámediggi lea prošeavtta «sámi visttiid identifiseren ja registreren» bokte jagi 2012 rájes registreren birrasii 600 sámi vistti, main sullii 210 leat áittit ja sullii 180 leat ássanviesut. Dát prošeakta lea deatalaš sámi ássama duodašteapmái.

Registreremat ja doaimma muđui kulturmuittobarggus čájeha ahte Sámediggi buori vuogi mielde lea leamaš mielde duodašteamen, gaskusteamen ja hálddašeamen máhtu sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasiid birra Norggas. Mii oaidnit dattetge ahte gávdnojit suorggit sámi kulturmuittosuodjalusa siskko-bealde maidda ain lea dárba bidjat eanet fuomášumi. Dat guoská ovdamearkka dihte ávnnaskehtes kulturmuittuide, maiguin ain ferte ángirusšat juksan dihte biddjojuvvon mihttomeari.

Govus 1.34 Geavaheapmi – sámi kulturmuittosuodjalus

9.1 Sámi kulturmuittosuodjalusa rámmaeavttut

Ohcanvuodot ruđaid leat eanaš ožžon museat dahje eará sámi organisašuvnnat. Čuovvovaččat leat muhtun ovdamearkkat 2014:s:

Aajege giellaguovddáš oaččui ruđaid sámi visttiid registreremii Mearohkes, cukasiid ja muittalusaid duodašteapmái Rööroses, ja kulturmuittuid láchimii báikkis Forollhogna.

- Saemien Sijte oaččui ruđaid registreret kulturmuittuid jasain. Rievdan dálkkádaga geažil suddá eanet muohta ja jieknja, ja danne sáhttet ihtit boarráset sámi dávvirat iešguđege báikkiin.
- Spittá gilisearvi oaččui doarjaga eanadatarkitekta goluid máksimii detáljja dási plána ráhkadeami oktavuodas guovžahávddiid sihkarastimis kulturbálgá guoras.
- Árran julevsámi guovddáš oaččui ruđaid joatkit mángga jagáš soahtemuittuid registreremiid, ja dasto duodaštit bálvvosbáikki Oarje-Fuolldás.
- Gaska-Romssa musea oaččui ruđaid sámi vistti ođasteapmái Gahpervákkis.

Riikaantikvára suodjalanprográmmas juolluvvojedje ruđat ráfáidahttojuvvon priváhta visttiide. Stuorát ođastanprošeavttaid gaskkas maidda juolluvvojedje ruđat, leat Gaskabivuopmi Ráisavuo- nas, Fjelldal Rivttáin, Kjelvik nammasaš láigodá- lolašsadi Oarje-Fuolldás, Tuva Hápmiris, Tolkhuset – Buorresárku Unjårggas ja skielttarskadjá Deanus.

Go guoská sámi huksensuodjalussii muđui, de lea Varsi-viessu Sírpmás ceggejuvvon šihttojuvvon tomtii, ja vistti gárvvistemiin leat bargamin. Viessoeaiggát lea maiddái ožžon doarjaga Norgga kulturmuittosuodjalusa ceggemii. Menna-viessu Sandnes (Goađát) báikkis Máttá-Várjaga gielddas lea maiddái divoduvvon olggobealde, plána mielde maid Sámediggi lea dohkkehan ja lea addán doarjaga.

9.1.1 Sámi perspektiiva nationála ja regionála kulturmuittosuodjalusas

Sámediggi lea searvan Goarahaga ja Njårgga, Válljejuvvon kultureanadaga Finnmárkkus regionála stivrenjovkui ovttas Finnmárkkus fylkkagielddain, Fylkkamánniin ja FeFo:in. Sámediggi lea leamaš mielde guovllu oktasaš geahčadeamis, ja lea searvan kulturmuittovánddardeapmái ovttas preassain ja báikkálaš ovttaska bargujoavkkuin. Sámediggi lea maiddái juolludan ruđaid Mear-

rasámi gelbbolašvuodaguovddáži, vai dát sáhttet registreret kulturmuittuid guovllus. Dieinna lágiin sáhttit oainnusmahttit mearrasámi perspektiivva riddokultureanadagas.

Sámediggi lea 2014:s nammadan Sverre Fjellheim Sámedikki ođđa ovddasteaddjin Röörose Bergstad ja birrasa máilmmiárberáddái. Dát searvan lea deatalaš máttasámi kultuvrra oainnusmahttimii máilmmiárbeguovllus Rööroses.

9.1.2 *Sámi kulturmuittuid beaktilis ja dávgasis hálddašepmi*

Sámediggi lea buktán árvalusaid Riikaantikvára 2015 vuoruhanreivii ja lea earret eará čujuhan ahte bidjat sámi vistesuodjaleami ja Várjjat Siidda UNESCO máilmmiárbelistii áigeuovdilis áššin maiguin Sámediggi bargá árjalahččat viidáseappot.

Go guoská Sámedikki hástalusaide, de leat mii erenoamážit čujuhan 100 jagi rádjái kulturmuittolágas sámi kulturmuittuid ektui ja Askeladden kulturmuittobása kvalitehta dárkkisteami ja áigeuovdilastima ektui.

9.2 **Sámi kulturmuittuid hálddašepmi**

9.2.1 *Funkšuvnnaš ja einnostan vejolaš hálddašepmi kulturmuittolága ja plána- ja huksenlága mielde*

Sámediggi lea ovtasbargguin Finnmárkku fylkka-gielddain (FFG) guovtti gieddeáigodagas dievasmahttan registreremiid Inggášguolbana ja Hálkavári báhčin- ja hárhjhallanšiljuin Porsáŋggu gieldas. 2014:s leat registrerejuvvon 56 sámi kulturmuittu. Oktiibuot leat ođđaregistreremat 82 kulturmuittus, ja dasa lassin diehtit ahte báhčin- ja hárhjhallanšiljus leat badjelaš 430 ovttaskasmuittu. Eatnašiin dain sáhtta leat sámi oktavuoha.

Sámediggi lea 2014:s gilván ođđasis kulturmuittoguovllu Høyvikhøyden báikkis Čáhcesullo gieldas. Guovllus leat earret eará ollu sámi dološhávdit. Vahágat šadde dalle go Avinor divui čuovggaid Čáhcesullo girdigietti 2007:s. Bioforsk nammaš fitnodat čadahii geavtlaš barggu. Ášši lea jorran kulturmuittohálddašeamis máŋggaid jagiid, ja dat lea dál loahpahuovvon dilálašvuodaid mielde dohkálaš vugiin.

Sámediggi oaččui 2014:s doarjaga Riikaantikváras bearrágehččojuvvon kulturmuittuide Lenesjávrris/Leinavann Bearddus. Prošeakta lei ovtasbargu Romssa fylkkasuohkaniin. Dán jagáš registreremiid ulbmilin lei oažžut áigeuovdilis geahčastaga kulturmuittuin ja oažžut daid kár-

tejuvvot ođđa teknologiija vehkiin (jierbmás GPS). Iskkadeamit duodaštit dan maid leimmet jáhkkán ahte Lenesjávrris leat ollu kulturmuittut ja stuorra variašuvdnagovdodat ja áigeolli kulturbirrasis. Barggu bohtosiin ledje sullii 50 registrerejuvvon kulturmuittu, main 32 ovttá ja seamma sullos (Duopmáasuolu/ Tomasholmen). Ođđa máhtu geažil defineriimet maiddá ođđasis kulturmuittuid. Čájeha ahte sullos maid ovdal gieddebarggu oktavuodas dovddaimet hávdesuolun, ledjege maiddá boares ovdahistorjjálaš goddebivdoloalitehtat.

Go Norlánda fylkkamáni bivddii, de lea Sámediggi 2014:s registreren kulturmuittuid Møysalen álbmotmeahcis ja eanadatsuodjalanguovllus. Møysalen álbmotmeahcci galgá oktiibuot sihkkarastit stuorát, oktilaš luonddu- ja kultureanadanguovllu.

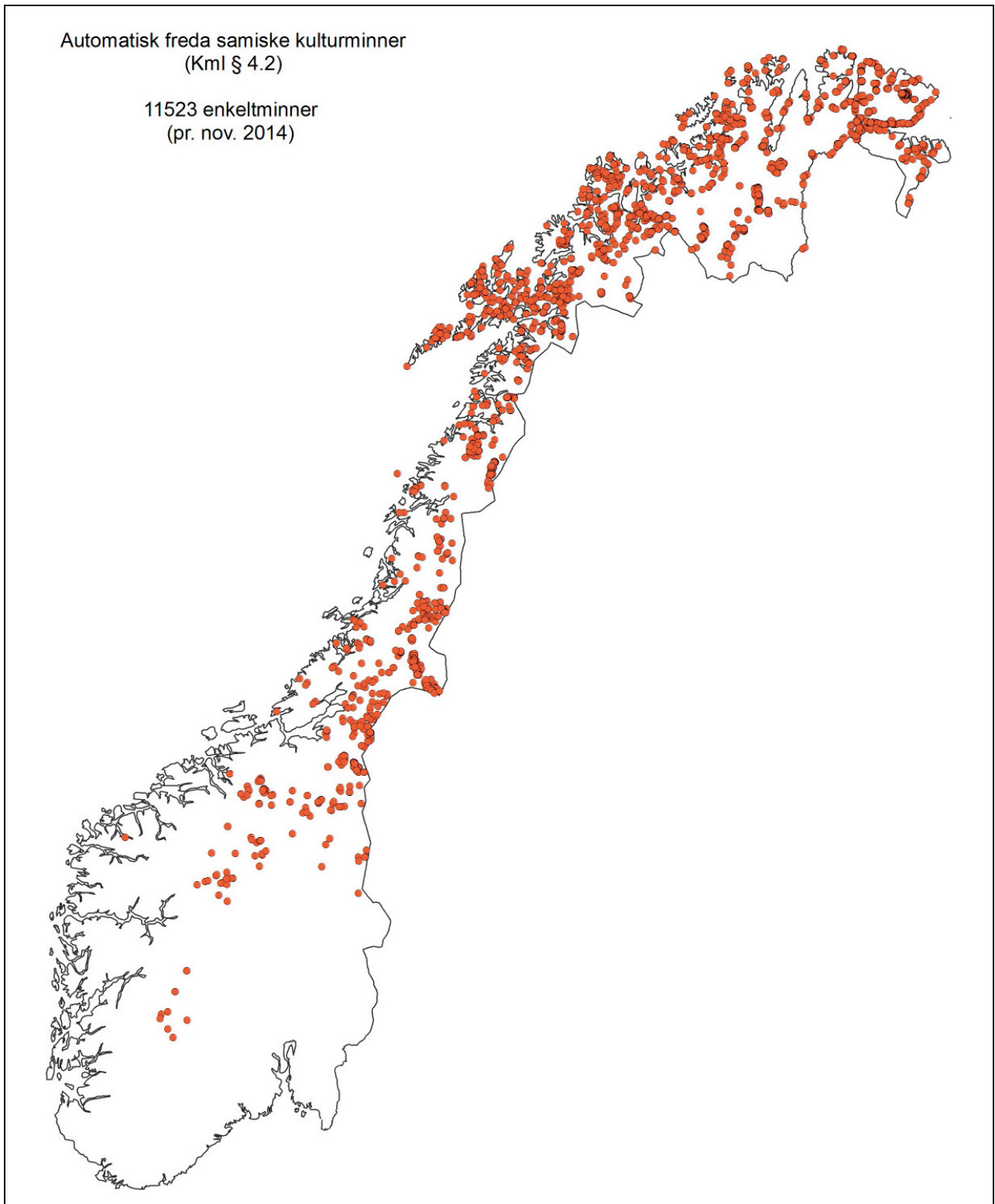
Válljiimet golbma ráddjejuvvon guovllu Møysalen álbmotmeahci siskkoabealde Sámedikki gieddebarggu várás, doppe registreriimet 23 kulturmuittu. Dát kulturmuittut čatnasit boarráset sámi boazodollui, dat leat árranat, goahtesajit ja állit; kulturmuittut mat čatnasit boarráset sámi dálolaččaide ja kulturmuittut mat čatnasit šerpe-/ruvkedoibmii 1900-logu álggus. Dán jagi kulturmuittoregistreremat leat leamaš árvvolaččat ja deatalaččat go guoská boarráset sámi ássama ja sámi kulturmuittuid oainnusmahttimii dán guovllus Sámis.

Stuorámuš registrerenprošeakta máttasámi guovllus 2014:s lea dahkkojuvvon plánejuvvon 420 kV elrávdnjelinjá oktavuodas Fovsenis. Doppe registrerejuvvojedje vihtta automáhtalaččat ráfáidathttojuvvon sámi kulturmuittu, daid gaskkas guokte gáetie-sijjeh/goahtesaji, okta gaelmie/dološhávd, okta aernie/dollasadji ja okta tsiegle/mearkageadgi. Registreremat leat deatalaš duodaštusat boarráset áiggiid sámi geavahusas ja ássamis Fovsen-njaarke guovllus. Sámediggi lea maiddá, Statnett šiehtadusaid mielde, rievdadan elrávdnjedoaimbajuid amas oktage dain kulturmuittuin rihkkašuvvat dahje biliduvvot elrávdnjelinjá huksema oktavuodas.

9.2.2 *Sámi visttiid registreren ja identifiseren*

Proševtta oktavuodas, sámi visttiid identifiseren ja registreren, leat 2014:s čadahuvvon geahčadeamit Guovdageainnu, Leangáviikka, Ránáidullo, Birgi, Mátatvuomi, Ráisavuona, Divrráid, Ivvárstáddi, Siellaga ja Loabaga suohkaniin. Gieddeáigodagas leat geahčaduvvon 180 vistti.

Oktiibuot 180 vistti geahčaduvvojedje, konkluderejuvvui ahte dain leat 107 sámi vistti. Eará vist-

Govus 1.35 Kárta čájeha kártii merkejuvvon automáhtalaččat ráfáiduhthtojuvvon sámi kulturmuittut Norggas skábmamánu 2014 muttus. Eaŋkilmuittuid lohku Askeladdenis lea 11523, muhto lea dušše bealli mii lea merkejuvvon kártii ja čájehuvvojit kárttas. Várra leat maid eanet kulturmuittut diehtovuodus mat leat sámi, ja mat ihtet dan oktavuodas go ávdnasiid kvalitehta loktejuvvo eanet. Bjørn Berg, Sámediggi, lea ráhkadan kárta.

tiid ektui lea veaháš árrat konkluderet, muhto várra birrasii beali dáin sáhtta rehkenastit sámi vistin. Oktiibuot lea sáhka sullii 51 viesus/barttas, earát leat áittit, návehat/stállat/láđut, ja loahppa eará unnit olgovistit ja goadit. 42 vistti dan 145 vistti gaskkas lea dárbu divodit ollu ja bidjat johtilis doaimbajuid daid gádjumii. Ollu visttit lohkkajuvvojit sámi vistin, jorbassii go rehkenastá de lea 40 visttis dilledássi TG3, mii mearkkaša dan ahte dát visttit dárbašit jodánis doaimbajuid ja ollu divoduvvot.

9.2.3 Kulturbiras nuortalaš gilis

Nuortalaš gili dikšun 2014:s lea čađahuvvon plánaid mielde ja loahppaboáđus lea buorre. Eanadat lea dikšojuvvon, bohtut leat čuhppojuvvon ja gieddečorgenmašiidna lea geavahuvvon dulbet gázzáris bovnnaid. Svanhovd birasguovddáš lea bálkáhuuvon šaddadit báikái heivvolaš siepmániid mat leat gilvojuvvon hávdedievvá.

Dasto lea Sámediggi fuolahan dan ahte St. Georg kapealla lea buollinsihkkarastojuvvon. Dan oktavuodas lea biddjojuvvon čievra vistti birra hehttet gullubuollima leavvamis kapellii. Leat maiddá bálkáhan bohcebidji divvut Halonenvistti čáhcerusttega.

Sámediggi lea gulahallama bokte Stáhta geaidnodoaimmahagain ja Máttá-Várjjaga gielddain čielggadan ahte Nuortalaš gillái biddjojuvvo golmmagielat báikenammagalba.

Plána ahte buohkat galget beassat Geavvngis nammasaš bivdosadji, lea gárvvis ja sáddejuvvo fáldadaga viežžama várás.

9.3 Kulturmuittuid oainnusmahttin

9.3.1 Sámi kulturmuittut geavahuvvojit duodástit máhtu resursa ja eanadaga heiveheami birra

Sihke Sámediggi ja Riikaantikvára leat juolludan doarjaga Árran julevsáme guovddáži prošeavtta joatkimii, Soahtemuittut Davvi Sálttus, mii lea oassi árvoháhkamis kulturmuittoguvvullus. Prošeavtta bohtosat gaskkustuvvojit earret eará blogga bokte, krigsminner.blogspot.no. Fáddá lea leamaš erenoamáš áigejuovdil nuppi máilmmisoađi fuomášumi oktavuodas 2014:s.

9.3.2 Sámediggi váldoaktevran sámi kulturárbbi gaskkusteamis

Prošeakta sámi kulturmuittuid registreremis miehtá 420 kV elrávdnjelinjá Báhcavuonas –

Hámmárfestii lea loahpahuvvon. Registrerenprošeavttas lea ráhkaduvvon loahpparaporta. Registrerenprošeakta lei áigodagas 2010–2012, ja birrasii 1000 sámi kulturmuittu leat registrerejuvvon. Loahpparaporttas oidno boarráset sámi geavahus ja ássan guoskevaš guovlluin rittus duoddari ja buktá nie eanet máhtu kulturhistorjja birra Sámis.

Guovddáš kulturmuittopolitiikka boáđusin lea Riikaantikvára álggahan mánnga suodjalanprográmma kulturmuittuid várás. Okta dáin lea suodjalanprográmma válljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuide 2010–2020 (BARK). Sámediggi lea ožžon juolludusa Riikaantikváras BARK bargui, ja mii leat ráhkadan guhkesáiggi dikšunplána sámi kulturmuittuid várás.

Sámediggi lea 2014:s sihkkarastán, láchán ja galben sámi kulturmuittuid Spittás ja girkogárdiin báikkiin Nuortarávdnji ja Skárfu Návuona suohkanis, Sarinanjuanas Raavrhvijkke suohkanis ja dasto lea sihkkarastán sámi kulturmuittuid Kluppus Unjárgga gielddas, ja lea juohkán dieđuid daid birra. Buot prošeavttain lea báikkálaš faggi ja leat deatalaččat sámi kulturmuittuid ja kulturbirrasa láchimii ja gaskkusteamái báikkálaš dásis.

10 Ealáhusat

Váldomihttomearri:

- Nana ja juohkelágan ealáhuseallin mii vuodduvvá sámi kultuvrii, lundui ja birrasii ja vuhtii váldá daid, ja lea vuoddu eallinfámolaš báikegottiide gos olbmot háliidit ássat.

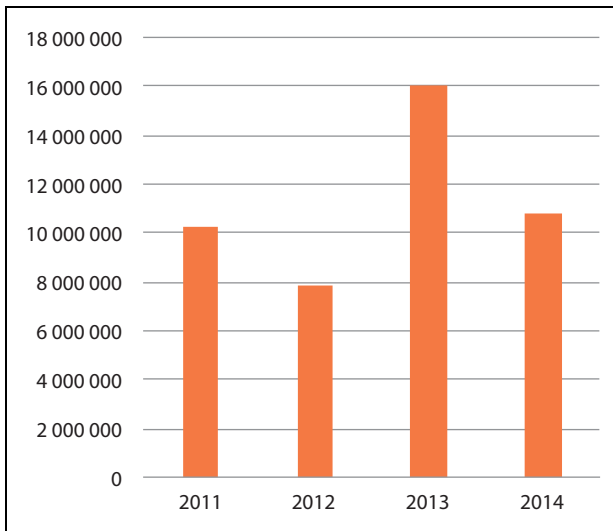
10.1 Vuoddoealáhusaid rámmaeavttut

10.1.1 Mariidnaealáhusat

Sámediggi lea 2014:s ángirusšan hui ollu mearrasámi hástalusaiuin. Earret eará leat lágiduvvon mánnga álbmotčoahkkima mearrasámi giliin. Čoahkkimiin lea leamaš hui buorre ávki dán suorggi oktilaš politihka ovddideapmái. Sámediggi lea fuomášan ahte Ealáhus- ja guolástusdepartemeanttas leat leamaš eahpedábalaš ollu áššit, gula-skuddamat, proposišuvnnat ja sullasaččat 2014:s. Sámediggi lea buoremus vejolaš vuogi mielde addán buriid ja konstruktiiiva rávvagiid mariidna-suorggi guovddáš politihkkasurggiide 2014:s.

10.1.1.1 Guolástusreguleremat

Sámediggi lea searvan guolástusreguleremiidda ja lea addán rávvagiid áššiide mat gusket riddo- ja

Govus 1.36 Geavaheapmi – doarjja vuoddoealáhusaide

vuotnaguovlluide, sihke regulerenčoahkkimiid bokte guolástusdirektevrrain ja Norgga-ruošša guolástuskommišuvnna bokte. Vuotnaguolástuslávdegoddi lea nammaduvvon ja lea álggahan barggus 2014:s, ja Sámedikkis leat stuorra vuordámušat lávdegotti bargui guolástushálddaseami ektui.

Sámediggi ja Ealáhus- ja guolástusdepartemeanta čadahit juohke čavčča politihkalaš konsultašuvnna čuovvovaš jagi guolástusreguleremiid birra. Ovdal politihkalaš konsultašuvnnaid leat maiddái dollojuvvon hálddahušlaš konsultašuvnna gonagasreabbáhálddaseami ođđa stuorradiggedieđáhusa birra. 2015:s joatkit Gonagasreabbádieđáhusa konsulteremiin. Sámediggi oaivilda ahte buot fatnasat mat leat vuollel 15 mehtera, main leat readdut ja main lea vejolaš bivdit gonagasreappáid galget sáhttit dan bivdit. Sámediggi ii leat duhtavaš go konsultašuvnna dás eai ovdánan ja Ealáhus- ja guolástusdepartemeantta hilgguid daid.

Ráđdehus háliida 2014:s rievdatit oassálastinlága. Sámediggi doarju dáid rievdadusaid, ja lea bivdán konsultašuvnnaid ráđdehusain, muhto ii leat ožžon.

10.1.1.2 Luossabivdu

Sámediggi lea 2014:s evttohan ahte Finnmarkkuopmodat (FeFo) ja Finnmarkku fylkkagiella ovttas ovddidit rekrutterenortnega mearraluossabivddus luossasajiid värremiid bokte nuoraide ja ahte mearraluossabivdu biddjojuvvo joatkkaskuvlla diibmoplánii. Dát lea čuovvoluvvon FeFo luossasajiid juolludannjuolgadusain.

Sámedikkis lea ovddastus Norgga delegašuvnnaš mii šiehtadallá ođđa rádjasoahpamuša Deanujohkii. Delegašuvdna ii leat lihkestuvvan soahpat movt reguleret turistabivddu ja movt buoridit báikegottiid olbmuid beassama árbevirolaš bivdosajiide rádjajogas.

Norgga beale Sámedikkis lea dárkojeaddjistáhtus The North Atlantic Salmon Conservation Organization (NASCO) nammasaš organisašuvnnaš. Sámediggi lei mielde NASCO 2014 jahkečoahkkimis. Dán jagi sešuvdna dollojuvui Saint-Malos, Frankriikkas geassemánu 3.- 6. b. Sámedikkis lei iežas rahpansáhkavuorru.

10.1.1.3 Mariidnaealáhusaid ekonomalaš váikkuhangaskaoamit

Nugo ovddit jagiin, de leat ollugat ohcan investerendoarjaga sihke fanasinvesteremiida ja vuostáiváldinrusttega huksemii. Ollugat áigot ain álgit guolásteaddjin ja vuosttaš gearddi investeret alcceseaset fatnasa, ja lonuhit fatnasa beavttálmahttin dihte ja nannen dihte bivdo- ja guolástusdoaimma. Sin gaskkas leat ollu nuorra bivdit geaidda Sámedikki investerendoarjaga lea addán vejolašvuoda oazžut doarjaga eará ruhtadaninstánsain vai sáhttet bivdigoahtit iežaset fatnasiiguin.

Sámediggi lea juolludan doarjaga oktasaš bálvalusrusttegiida guolásteddjiide vai sii sáhttet láchit beaktileappo doaimma ja seammás lea šaddan oktavuoha báikkálaš guolástusbirrasis. Sámediggi áigu váldit ovdan ahte lea váikkuhan vuostáiváldinrusttega huksema Silvetvágis Návuona suohkanis. Vuostáiváldinrusttet lea deatalaš vuotna- ja gáddelagaš fatnasiid guolle- vuovdimii Davvi-Romssa regiuvnnaš. Báikkálaš fatnasiid sturrodaga geažil livččii unnán oiddolaš fievrridit guliid rusttegiida mat leat guhkin eret báikkis, ja badjelaš 50 % sállášiin Návuona suohkanis leat buktojuvvon dán rusttegi.

10.1.2 Eanadoallu

10.1.2.1 Árktalaš eanadoallu

2014 lei mañimuš jahki go Árktalaš eanadoalu prográmma sáhtii ruhtadit ođđa prošeavttaid. Sámediggi lea searvan sihke ruđaid hálddaseapmái ja prográmma stivrenjovkui. Hálddašanjoavkkus leat fylkkaeanadoalodirektevrrat, boanddaidorganisašuvnnaš, Norgga boazosápmelaččaid riikkasearvi (NBR) ja Sámediggi. Stuorát prošeavttaid gaskkas maid joavku ruhtadii, ledje earret eará bohccobierggu ođđa luohkávuogádat, ártkalaš

ruonasbuvttadeapmi, groavafuođarbuvttadeapmi ja gárdemuorjijt ártkalaš guovllus.

10.1.2.2 Eanadoalu ekonomalaš váikkuhangaskaomit

Jagi 2015 eanadoallošiehtadusas heaittihuvvui ortnet masa Sámediggi láve oažžut oktiibuot 4 miljon ru váikkuhangaskaomiid. Dát čuočcá sámi guovlluid eanadollui ja Sámediggi ii leat nu duhtavaš go vejolašvuodát oažžut doarjaga doallohuksemiidda sámi guovlluin jagi 2015 leat váldojuvvon eret.

Nugo 2013:s ge de ohce ollugat doarjaga eanadoalu investeremiidda. Mánja gáicadoalli, geat leat ferten njuovvat elliid ja saneret doaimavistti dávdadid geažil, leat ožžon vistedoarjaga. Sámediggi lei ožžon 2 miljon ru ártkalaš eanadollui. 1 miljon ru fievriduvvui ártkalaš eanadoalu hálddašanjovkui, ja 1 miljon ru geavahuvvui sierra proševttaide maid Sámediggi ieš ruhtadii. Earret eará juolludii Sámediggi ruđaid Ávjavári proševtta joatkimii, mas Porsánnggu ja Kárášjoga gielddat ja Guovdageainnu suohkan leat mielde.

10.1.3 Boazodoallu

10.1.3.1 Boazolohkoheiveheapmi Finnmárkkus

Sámediggi oaidná ahte boazodoalus lea stuorra eahpesihkarvuodta das makkár váikkuhusat ja viidáseappot čuoovleapmi šaddá maŋŋa go geahpedanáigodat nohká. Danne lea Sámediggi bivdán ahte boazolohkoheivehanproseassa evaluatejuvvo, ja ahte álggahuvvo jođáneamos lági mielde bargu einnostan vejolaš čovdosiid ásaheimiin vejolaš boazolohkogeahpedemiid várás boahhteáiggis, nu ahte dain lea legitimitehta ealahusas. Sámediggi lea maiddái čujuhan ahte boazologu mearrideapmi mii galgá váldit vuolggasaji buot jahkeáigodatguohtumiin, ja ahte riektedilli dálveguohtoneatnamiin guoskevaš guovlluin ii leat čielggaduvvon. Dát ferte dahkkojuvvo vai nagodit oažžut stabiila ja einnostan vejolaš rámmaid boazodollui.

10.1.3.2 Gulahallančoahkkin boazoorohagaiguin

Sámediggi čadahii 2014 ođđajagimánus njukčamánnui gulahallančoahkkimiid orohagaiguin buot boazoguohtonguovlluin. Ulbmilin lei ja lea ásaheit oktavuoda ja gulahallama boazoguohtonguovlluiguin. Váldofáddán buot gulahallančoahkkimiin lea leamaš boazodoalu areálavuodu sihkarastin. Ollugat boazoguohtonguovlluin leat fuo-

lastuvvan boazodoalu areála suodjaleami geažil ođđa regionála hálddašeamis ja guovllustivrraid heaittiheami geažil. Boazoguohtonguovllut leat erenoamážit fuolas go fylkkamannit eai doarvai bures geavat vuosteháhkoinstituhta. Buot boazoguohtonguovllut leat čujuhan ahte resursaid dáfus lea hástaleaddji guovlluide čuoovvut buot plánaproseassaid, ja ahte dát funonida boazodoalu riektesihkarvuoda.

10.1.3.3 Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi (NBR)

Sámediggi lea ovttas Norgga Boazosápmelaččaid Riikkaserviin (NBR), Eanadoallo- ja biebmodepartemeanttain (EBD), fylkkamánniiguin ja Boazodoallohálddahusain searvan rámmaovddidanprosessii sámi ja boazodoallofágalaš mieldeváikkuheapmái boazodoalu regionála hálddašeamis. Bargojoavku geigii raporttas EBD:ii geassemánu vuosttaš beaivvi 2014. Bargojoavkku Sámedikki ja NBR ovddasteddjiide lei deatalaš ahte ásahuvvojit buorit rutiinnat oktavuhtii boazodoaluin ja dan searvamii hálddašeamis.

Norgga Boazosápmelaččaid Riikkasearvi lea álggahan organisašuvdnaovddidanbarggu, ja Sámediggi lea juolludan ruđaid dán barggu doarjuma várás. Sámediggi lea maiddái juolludan ruđaid Gáldui seminára lágideapmái boazodoallolága ja álbmotrievtti birra. Dát leat deatalaččat boazodolliid gelbbolašvuoda buorideapmái sin vuoigatvuodaid birra.

10.1.3.4 Juolludusa heaittiheapmi boazodoallošiehtadusa bokte

Jagi 2014 boazodoallošiehtadallamiin válljejedje šiehtadusbealit heaittihit juolludusa jagi 2015 rájes. Sámediggi lea fuolastuvvan go oaidná ahte ráddehusa almmolaš hálddašeami beavttálmáhtin, jagi 2015 rájes čuočcá Sámedikki vejolašvuodaide bargat sámi árbevirolaš ealahusa árvoháhkamiin.

10.1.3.5 Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna

Sámediggi lea koordineeren ja searvan sámi bargojovkui mii lea buktán evttohusa Norgga-Ruota boazoguohtunkonvenšuvdna rievvdusaide. Bargojoavku lea geigen árvalusas Norgga ja Ruota ráddehusaide njukčamánu 2014.

Dalle go bargojoavku evttohusa geigedettiinis doalai sáhkavuoru de deattuhii dat ahte lea dárbu rievdadit konvenšuvdnateavsta, ja ahte lea

deatalaš álggahit proseassaid konvenšuvdnaoasi riektečielggadeamis. Areáladuohtademiid vuostá suodjaleapmi ja buorre boraspirepolitihkka leat maiddái vealtameahtun deatalaččat rájárastideaddji boazodollui boahteáiggis. Sámediggi lei mielde evttohusa geigemis ja deattuhii ahte lea dárbu ahte guoskevaš ráđdehusat čuovvolit bargjoavkku evttohusa. Sámediggi vuordá ahte Ráđdehus konsultere min proseassas viidáseappot Norgga-Ruota boazoguohtonkonvenšuvnna ektui.

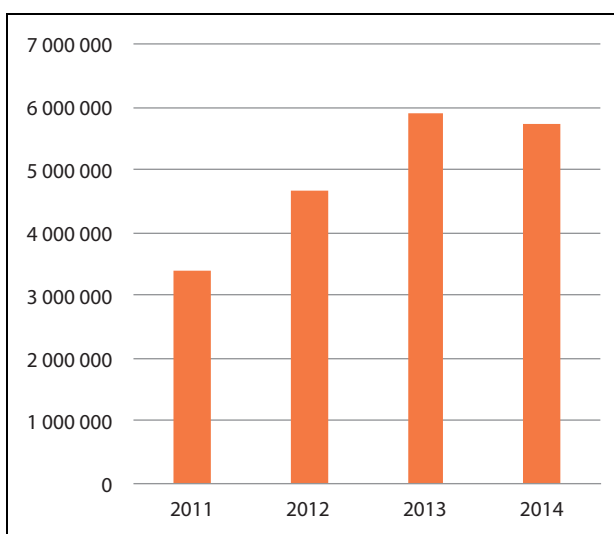
10.1.4 Boraspiret

Sámediggi lea doallan seminára regionála boraspirelávdegottiid nammadan lahtuidasas. Ulbmilin lei oažžut ovttalágan áddejumi das mii Sámedikki boraspirepolitihkka lea.

Sámediggi lea duhtameahtun stáhta boraspirepolitihkain go ealáhusberoštumit boraspirepolitihkas eai doarvái válđojuvvo vuhtii. Dálkkádat- ja birasdepartemeanta lea álggahan barggu gumpeavádaga árvvoštallama ektui. Okta evttohus lea viiddidit avádaga Máttá-Norgga nuortaguovllus, ja Sámediggi lea dovddahan eahpádusaidis dán viidideapmái.

10.2 Geasuheaddji báikegottit

Sámediggi lea leamaš mielde ruhtadeamen ovddidandoaimmabijuid ja investeremiid mat leat hui ollu váikkuhan fitnodatovddideami. Earret eará ohcalit olbmot investerendoarjaga guolástusturismii. Sámedikki oaivila mielde váikkuhit dát doarjagat riskka unnideami ovttaskas fitnodagas, ja dieinna lágiin váikkuhit ealli báikegottiid sámi guovluin.

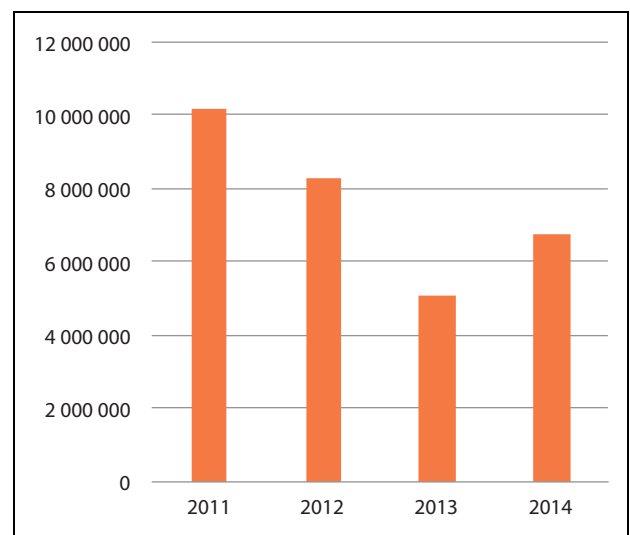

Govus 1.37 Geavaheapmi – ealáhuseallin ja fitnodatovddideapmi

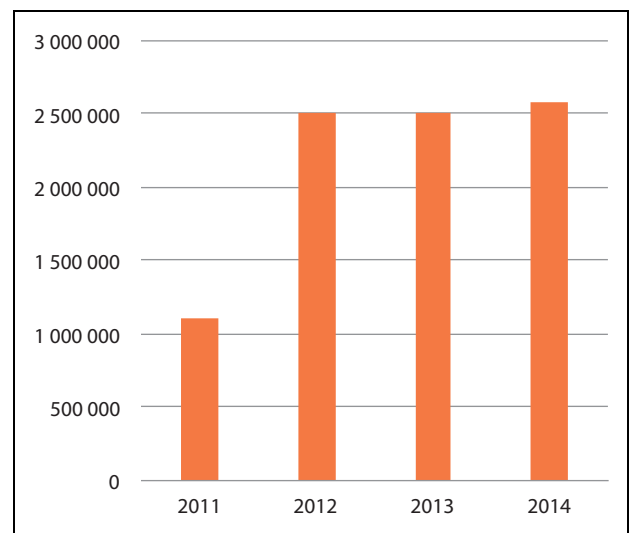
Sámediggi lea searvan ollu buriid prošeavttaid ruhtadeapmái, sihke fitnodatdásis ja eanet lámčči prošeavttaid. Sámediggi oažžu ollu buriid ruovttoluotta dieđuid. Ollu unnit fitnodatovddidanprošeavttaid ii livččii lean vejolaš čadahit Sámedikki veahki haga. Sámedikki ruhtadeapmi lea maiddái hui ollu oktavuodain dagahan ahte prošeavttat ja fitnodagat ožžot eará priváhta ja almmolaš ruhtadeami.

10.3 Kulturealáhusat

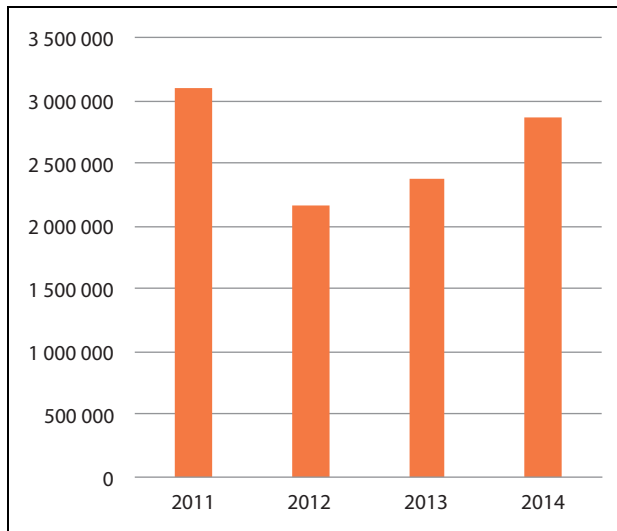
2014:s lea Sámediggi ángiruššan erenoamážit gelbbolašvuoda bajidemiin, fierpmádathuksemiin ja gánnáhahttivuodain kulturealáhusaid ovddideamis. Oassin dán ángiruššamis lea Dáhttu fitnodatovddidanprográmma álggahuvvon. Dát prográmma lea ovddiduvvon erenoamážit kulturealá-

Govus 1.38 Geavaheapmi – duoji ealáhusšiehtadus

Govus 1.39 Geavaheapmi – gealbovuđot kulturealáhusa ovddideapmi

Govus 1.40 Geavaheapmi – Duodjeinstituhtta

hussuorggi várás. 2014:s álggahii Sámediggi golbma sierra prográmma. Dáhttu 1 Finnmárku, Dáhttu 2 Romsa ja okta prográmma erenoamážit duojáriid várás miehtá riikka, Dáhttu Duodji. Oktibuot 36 sámi kulturealáhusaktevrra leat dál ovdideamen fitnodaga dán prográmma bokte. Juohke prográmma bistá jagi ja dain leat golbma čoagganeami maid fáddán leat fitnodatjurdda, ásanveahkki ja strategiijaovddideapmi.

Dasa lassin ožžot buot oasseváldit 50 rávadiimmu guhtege. Prográmma čohkke sin geat beaivválaččat barget okto ja geográfalaččat biedgguid, ja nannejit sin vejolašvuoda šaddat buorin ealáhusaktevran.

Sámediggi lágidii sámi kulturealáhuskonferánssa Guovdageainnus ja lea dorjon Kultursidda ásaheami, sámi kulturealáhusfierpmádaga Davvi-Romssas.

Sámediggi álggahii 2014:s ovttasbarggu Sámi dutkamiid guovddážiin Norgga árktalaš universitehtas (UiT) ráhkadan dihte stáhtusraportta sámi kulturealáhusaid várás.

10.3.1 Duodji

Sámediggi sáddii gulaskuddamii ášši dan birra movt buoridit duoji doarjjaortnegiid. Sámediggi lea doallan maiddá seminára seamma fáttá birra. Notáhtas árvvoštallojuvvojedje sierra molssaevttut doaimmadoarjjaortnega várás. Okta molssaevttuin lei sirdit olles ortnega duodjeorganisašuvnnaide. Dát molssaevttu lea čuoovolvuvon ja bargjoavku galgá árvvoštallat leago dan vejolaš čadahit.

Sámediggeráđđi ráhkadii čilgehusa duoji birra. Čilgehusa leat duodjealáhusa mihttomea-

rit bisuhuvvon nu go dat ledje. Mihttomearrin lea ovddidit ealáhusvuđot duoji mas lea buoret gánnáhahttivuohta ja ieš buvttaduvvon gálvvuid vuovdin.

Sámediggi dagai duoji ealáhusšiehtadusa Sámiid dujiin ja Duojáriid ealáhuserviin jagi 2014 várás. Ealáhusšiehtadusa mihttomearrin lea ovddidit ealáhusvuđot duoji mas lea buoret gánnáhahttivuohta ja ieš buvttaduvvon gálvvuid vuovdin. Rámman lei 9,4 miljon ru 2014:s.

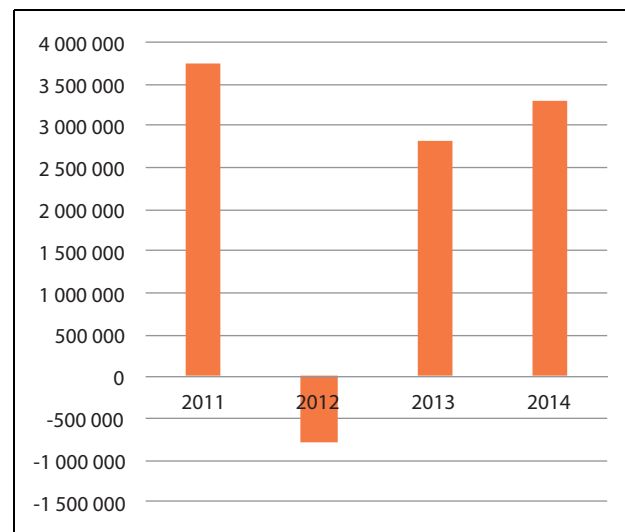
Nugo 2013:s de lei investerenruđaid jearaheapmi unnit go mii lei biddjojuvvon siehtadusas. Golahus lei lagabui 3 miljon ru. Stuuramus doarjja lei 1 miljon ru bagadanprošeavtta joatkimii Gaska- ja Nuorta-Finnmárkkus. Mearkagálvoprošeakta duojs, mii álggahuvvui 2013:s, lea doaisttáži bissánan, muhto organisašuvnnain lea áigumuš álggahit barggu fas.

2014:s ruhtaduvvojedje mánga kulturvuđot duodjekurssa ealáhuskapihttalas. Kurssat ledje oanehaččat ja dain lei unnán oktavuoha ealáhusovddideapmái.

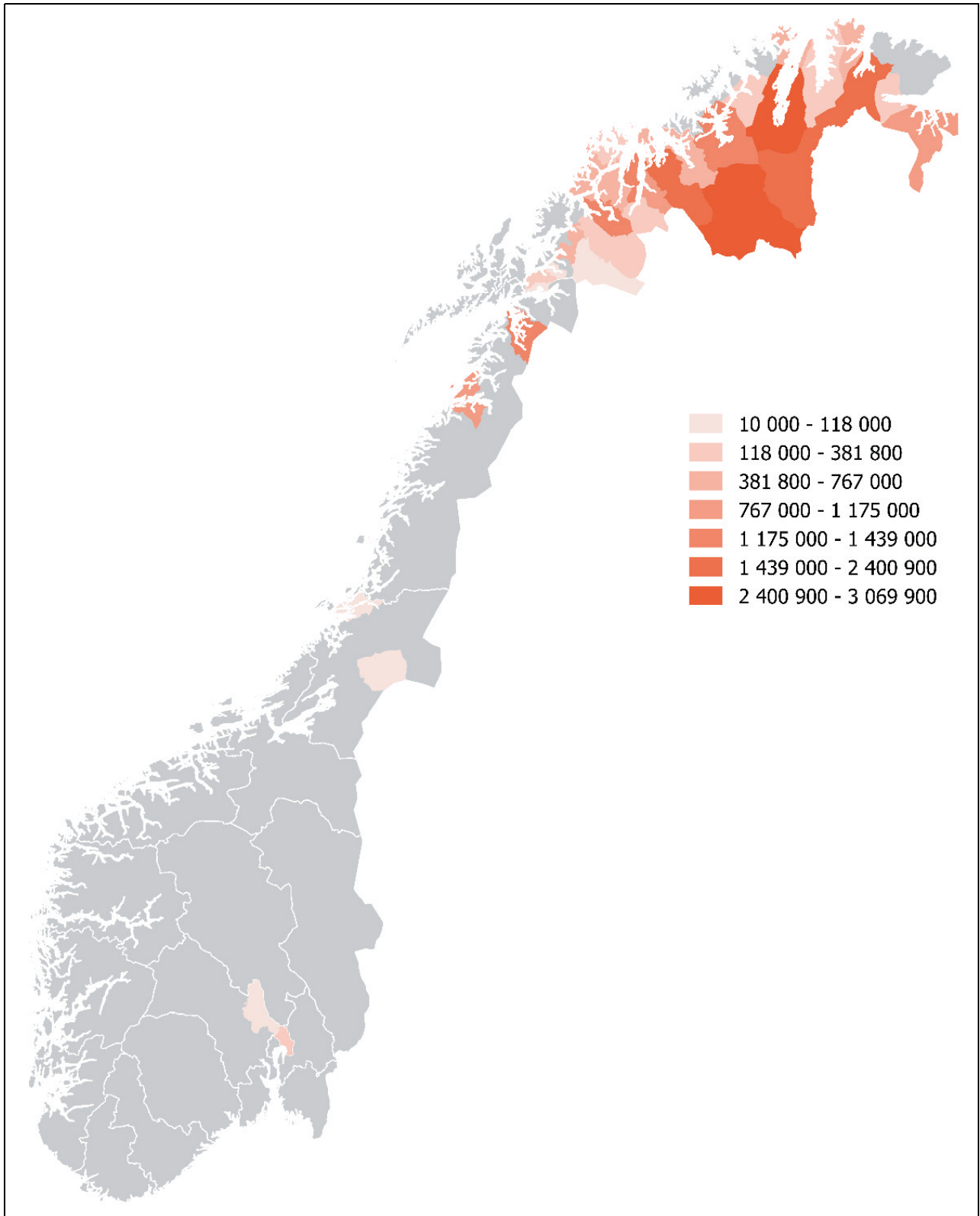
Rehketdoallofitnodat bearráigeahčai 10 ohcci 2014:s doaimmadoarjjaortnegis. Guhttasii dain rávvi rehketdoallofitnodat rehketdoaludárkkisteami.

10.4 Árvohákan ja ođđa ásaheamit

Sámi mátkeealáhusaid ovddidanprošeavttas Davvi Norggas leat 36 fitnodaga mielde, 7 Norlánddas, 7 Romssas ja 22 Finnmárkkus. Dát čájeha ahte lea stuorra beroštupmi ealáhusas ovddidit sámi mátkeealáhusa. 2014:s juolludii Sámediggi doarjaga 867 000 ru goalmmát ja mañimuš jagi čađaheapmái Sámi mátkeealáhusain.

Govus 1.41 Geavaheapmi – árvohákan ja ođđaásaheamit

Govus 1.42 Kárttas vuolábealde oidno movt ohcanvuđot ealáhusdoarjagat leat juohkásan 2014:s giel-
daid mielde

Golggotmánus 2014 dollojuvvui Sámi mátkeealáhuskonferánssa. Konferánssa lágidii Sámi Mátkeealáhusat Davvi Norggas Máhttopárkka Origo jodiheimiin. Konferánssa lei dievva ja das ledje 71 oasseváldi. Konferánssa bisttii guokte beavvi ja sáhkavuoruid doppe dolle sihke dutkanbiras ja mátkeealáhusfitnodaga.

Sámediggi lea addán 350 000 ru Biebmo-festiválie Márkomeannu HERSKO. Dán biebmo-festiválas ledje guovddázis sámi biebmu ja sámi biebmoárbevierut Davit Norlánddas ja Lulli Romssas. Dán lágan lágideamit leat hui deatalaččat mátkeealáhusaid ovddideapmái ja sámi biepmuin ángiruššamii sámi guovlluin dán regiivnnas.

Sámediggi lea juolludan álggahandoarjaga ja doarjaga sámi mátkeealáhusfitnodagaid álggaheapmái ja ovddideapmái, lotnolasealáhusaide ja doaibmajuide mat nállašuttet sámi guovlluid ráhkadanávdnasiid.

Karášjogas ja Sis-Finnmárkkus álggahuvvui ásaheiddiid čuovvoleapmi ja oahpahus 2014:s. Sámediggi lea dahkan rámmašiehtadusa olggobeali konsuleanttain, mii čađahii prográmma Sámedikki ovddas. Ásaheiddiid oahpahus ja čuovvoleapmi geahččaluvvui álggahuvvot maiddái Lulli-Romssas, muhto Sámediggi ii dađi bahábut ožžon doarvái olbmuid searvat.

Sámedikkis lea fokus meahcceealáhusaide ja biepmu viidáseappot nállašuttimii sámi guovlluin, ja attii 2014:s doarjaga mángga prošektii mat čatnasit meahcceealáhusaide, boazodoalovuđot turismii ja sámi mátkeealáhusaide. Sámediggi lea bidjan merkii ahte aktevrat geat háliidit ángiruššat meahcceealáhusaiguin, vuosttažettiin dahket dan fárolaga mátkeealáhusain.

11 Regionála ovddideapmi

Váldomihhtomearri:

- Árijalaš ja ulbmillaš ovtasbarggu bokte regionála- ja báikkálaš eiseválddiiguin nannet ja ovddidit sámi kultuvrra, giela ja servodatealima.

Čoahkkimiin gielddaiguin ja fylkkagielddaiguin lea Sámediggi čujuhan ahte ollu sámi ásaheiddiid ja organisašuvnnain váilu báikkálaš ja regionála ruhtadeapmi, erenoamážit musea bealde. Davvi-norgga kulturšiehtadus lea buorre ovdamearka das ahte ovtasbargu golmma davimus fylkkagielddaiguin ja Sámedikkiin lea buktán buriid bohtosiid.

11.1 Ovtasbargošiehtadusat fylkkagielddaiguin

Sámediggi lea álggahan proseassa regionála ovtasbargošiehtadusaid geahčademiin vai daid sáhtta dárbbaslaččat divodit jos lea dárbu. Sámedikkis ja Romssa fylkkasuohkanis lea leamaš čoa-hkkin politihkalaš dásis skábmmánus 2014. Bealit leat duhtavaččat šiehtadusain dán rádjai ja háliida geahčadit šiehtadusa 2015:s.

Sámedikkis ja Finnmarkku fylkkagielddas lei čuovvolančoahkkin politihkalaš dásis cuoŋománus šiehtadusa birra gos sohppojuvvui doaibmaplána jahkái 2014.

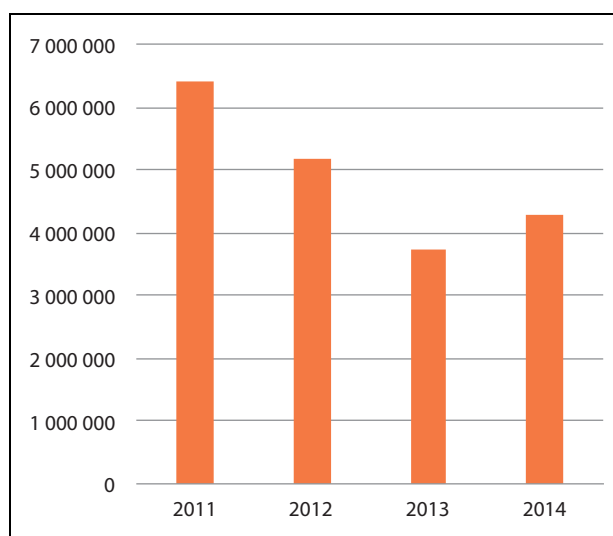
Ollu gelddolaš proševttat leat ruhtaduvvon Finnmarkku, Romssa, Norlándda ja máttasámi ovtasbargošiehtadusain, earret eará:

- Bálgáid ja vázzinluottaid merken ja graderen Finnmarkkus Finnmarkku fylkkagieldda bokte
- Lara & Leisa II Máttasámi mánáid-Tv maid TMM Produksjon AS bokte
- Sámi ásaheiddiid Rööroses Máttat-Trøndelága fylkkagieldda ja Aajege bokte
- Sámi kultuvra Youtubes Várdobáikki bokte
- Prošeakta ártalaš gihcebiergu Sáččá joatkkaskuvlla bokte ja sámi mátkeealáhusaid ovddideapmi Árrana bokte.

11.2 Ovtasbargošiehtadusat gielddaiguin

Sámediggi ja Romssa suohkan dolle álbmotčoahkkima borgemánus mas ovtasbargošiehtadus lei fáddán.

Oaččuimet buriid dieđuid vásihusain šiehtadusa ektui ja buriid rávvagiid šiehtadusa čuovvoleapmái. Earret eará lea stuorra beroštupmi oážžut

Govus 1.43 Geavaheapmi – regionálaovddidan-proševttat

ásahuvvot deaivadanbáikki Romsii, ja lea álgga-huvvon bargu čuovolan dihte dán.

Sámediggi lea ságastallagoahtán gávpotgielddaiguin Álttáin ja Bådådđjoin dainna áigumušain ahte soahpat ovttasbarggu. Ovttasbargošiehtadusat galget nannet ja gozihit sámi giela ja kultuvrra namuhuvvon gávpotgielddain. Mis leat maiddá fástá čoahkkimat Oslo gielddain oktii jahkebealis.

Sámediggi lea maiddá 2014:s geavahan viehka ollu návccaid čuovvolit ahte sámi geavaheddjiid vuoigatvuođat gielddain ollašuttjuvvojit iešgudege lágaid ektui. Ovdamearkan dasa leat dakkár oahpahušvuoigatvuohta dahje mánáidgárdesadji mii goziha sámi mánáid dárbbu oázžut heivehuvvon giellafálaldaga mánáid kulturduoga mielde.

Sámediggi oaidná ahte eahpitkeahttá heajos gielddaekonomiija sáhtta čuohtat gielddalaš fálaldagaide sámi geavaheddjiid várás eanet, ja juo gáržžes gielddalaš fálaldagat sámi geavaheddjiid várás gártet gáržžideami oaffarin. Skuvlastruktuorra lea dáid áššiid gaskkas. Dain oktavuodain go Sámedikkis lea ovttasbargošiehtadusat gielddaiguin rahpasit uvssat lágga gulahallamii daid gielddaiguin maidda dat guoská. Sámedikkis lea buorre vejolašvuohta ángiruššat dán lágan áššiin maiddá hálldašanguovllu gielddaiguin. Dán lágan áššit sáhttet bohtit ovdan maiddá sámegeala hálldašanguovllu olggobealde ja gielddain main Sámedikkis eai leat ovttasbargošiehtadusat, muhto gos Sámediggi ángiruššá sierranas sivaid geažil.

Sámedikki oaivila mielde leat dát muhtun hástalusat maid maiddá sáhtta geahčadit gielddaodastusa oktavuodas. Sámediggi vuordá ahte almmolaččat nammaduvvon giellalávdegoddi guorahallá dáid hástalusaid ja buktá čoavdusevttohusa sierra NAČ:s mii galgá geigejuvvoht mañimušta guovvamánus 15. b. 2016.

11.3 Gielddaodastus

Sámediggi lea gielddaodastusproseassain deattuhan ahte barggus fertejit gozihuvvot ja viidáset ovddiduvvot sámi bálvalusfálaldagat ja ahte mihttomearrin ferte leat sámi giela, kultuvrra ja servodateallima ovddideami sihkkarastin nu ahte dat dávista stáhta sámepolitihkkii álbmotrievtti ja Vuodđolága § 108 vuodul.

Sámedikki dievasčoahkkinn meannudii vuosttaš ášši gielddaodastusa birra juovlamánus 2014. Dás mearridii dievasčoahkkinn prinsihpaid prosessii viidáseappot gielddaodastusain. Prinsihpat dás leat ahte sámegeala hálldašanguovlu ii galgga gáržžiduvvot, sámi vuoigatvuođat fertejit gozihuvvot, ja

ulbmilin ferte leat láhkadahkosiid buorideapmi, vai sámi álbmot oázžu vel ain buoret fálaldaga sámegealas. Sámi pasieanttain lea vuoigatvuohta oázžut dakkár dearvvašvuođa- ja fuolahusbálvalusa mii váldá vuolggasaji sámi gielas ja kultuvrras. Buot gielddain ii leat seammalágan dihtomiellašvuohta ja máhttu sámi pasieanttaid vuoigatvuođaid ja dárbbu birra. Dát ferte vuhtii váldojuvvot nátionála čanastagain ja láhkadahkosiin boahhteáiggi gielddaorganiserema oktavuodas.

Mearrádusas deattuhuvvo ahte Sámedikkis galgá leat árijalaš rolla gielddaodastusproseassas viidáseappot ja ahte Sámediggi galgá konsulterejuvvoht ovdal go vejolaš mearrádusat dahkkojuvvojit Stuorradikkis dahje gielddain. Mearriduvvui maiddá ahte Sámediggi galgá dahkat čielggadusa daid sámi áššiid birra mat čatnasit gielddaodastusii.

11.4 Interreg 2014–2020

Bargojoavku, Sámedikki searvamiin, lea ráhkadan prográmmaevttohusa sierra sámi oasseprográmma várás odđa Interreg V-A Nord 2014–2020 prográmma siskkobealde.

Temáhtalaš ulbmilsuorggit sihke Davvi- ja Sápmi-prográmmas leat čuovvovaččat:

- Dutkan, teknologija ovddideapmi ja innovašuvdna.
- Ealáhuseallima/ealáhushutkama ovddideapmi.
- Kultur- ja birassuodjaleapmi.
- Oktasaš bargomárkana ovdánahttin riikarájaid rastá.

12 Sámi ovttasbargu ja riikkaidgaskasaš bargu

Váldomihttomearri:

- Álgoálbmogat mearridit iežaset ahtanuššama ja sis lea vejolašvuohta gozihit iežaset beroštumiid riikkaidgaskasaččat.

12.1 Riikkaidgaskasaš bargu

12.1.1 ON álgoálbmogiid máilmmikonferánssa

Sámedikki riikkaidgaskasaš barggus 2014:s leat searat leamaš čohkkejuvvon ON álgoálbmogiid máilmmikonferánssa proseassa ektui. Sámedikkis lea leamaš hui árijalaš rolla dán proseassas jagi 2011 rájes.

ON álgoálbmotáššiid bissovaš forumis miessemánus 2014 lei deataleamos ášši gávdnat

dohkálaš čovdosa movt álgoálbmogat galgašedje searvat máilmmikonferánsaprosessi ja máilmmikonferánssa loahppadokumeantta šiehtadallamiidda.

Dán barggus bohte bohtosat. Forumis nammadii ON válđočaahkkima presideanta guokte álgoálbmotráđđeaddi máilmmikonferánsaproseassa várás, geat ovttas dainna guvttiin nammaduvvon stáhtalaš ráđđeaddiin galge oktiordnet máilmmikonferánsaproseassa ja šiehtadallamiid loahppadokumeantta sisdoalu birra. Oanehis áiggi maŋŋá foruma loahpaheami ovdánii fas máilmmikonferánsaproseassa.

ON álgoálbmogiid máilmmikonferánssa lágiđuvvui čakčamánu 2014. Sámediggi searvvai máilmmikonferánsii Sámi parlamentáralaš ráđi bokte. Dasa lassin ledje Ruošša beale sámiin, sámi nuorain ja Sámiráđis ovddasteaddjit. Sámedikki presideanta sártnui máilmmikonferánssa rahpamis.

12.1.2 *Máilmmikonferánssa loahppadokumeanta*

Boađus golmma jagi proseassas lea máilmmikonferánssa loahppadokumeanta. Loahppadokumeanttas leat doaibmavuđot násonála ja riikkaidgaskasaš doaibmabijut ja Sámediggi áigu váikkuhit daid duohtan dahkama. ON válđočáli nammadii álgoálbmotkoordináhtora ON vuogádagas. Álgoálbmotkoordináhtor galgá evttohit doaibmaplána movt čadahit ON álgoálbmogiid vuoigatvuoda julggaštusa, ja reporteret dan čadaheami ovdáneami birra.

Loahppadokumeantta bokte leat lahttoriikkat geatnegahtán iežaset ráhkadit ja čadahit násonála doaibmaplánaid, strategiijaid ja doaibmabijuid mat sihkarastet ahte ON álgoálbmogiid vuoigatvuoda julggaštus čadahuvvo. Dát galgá dahkkojuvvot ovttasbargguin álgoálbmogiiguin. Loahppadokumeanta addá dasa lassin vejolašvuoda rievdadit ON álgoálbmotrivttiid áššedovdimekanismma mandáhta, vai dan sáhtášii ovddidit bearráigeahččanorgánan, gosa stáhtat sáhttet reporteret ON álgoálbmogiid vuoigatvuoda julggaštusa čadaheami.

Máilmmikonferánssa mearridii loahppadokumeantta konsensus vuogi mielde.

12.1.3 *Raporteren – ILO konvenšuvdna nr. 169 álgoálbmogiid ja čearddalaš álbmogiid hárrái iešmearrideaddji stáhtain*

Sámediggi lea 2014:s gulahallan ILO:in raportereamiid birra mat gusket Sámedikki raportii ILO:i áigodagas 01.06.2008 – 31.05.2013.

Sámedikki raporta lea ráhkaduvvon ráđđehusa raportamálle mielde, ja čuovvu ILO-169 válđostruktuvrra, mas konsultašuvnnat deattuhuvvojit dábálaš njuolggadusaid vuolde. Raporta dán oasis raporterejuvvo maiddái sámediggeválgga, mánáidsuodjalusa, ja rihkkosiid ja ránggáštusa birra. Eana- ja resursavuoigatvuodat raporterejuvvojit oasis mii boahťa maŋábealde, mas maiddái leat luondduresurssaid geavaheami ja suodjaleami hálddašepmái searvan. Dasto bohtet dearvašvuolta, oahpahus ja oahppu, giella ja loahpas oktavuolta ja ovttasbargu riikarájaid rastá, mas bargu Davviriikkalaš sámekonvenšuvnnain čilgejuvvo.

12.2 **Sámi ovttasbargu**

12.2.1 *Sámi parlamentáralaš ráđđi*

Njealját sáme-parlamentariihkkariid konferánssa dollojuvvui guovvamánu 2014 Ubmis Ruota bealde. Konferánssa fáddán lei luondduresurssai-guin ávkkestallan sámi guovlluin. Konferánssa cealkámušas nannejuvvo ahte sámiid iešmearridanvuoigatvuolta addá sámiide vuoigatvuoda ieža beassat mearridit makkár ovdáneami háliidit sámi servodagas ja movt háliidit hálddašit ja geavahit luondduresurssaid sámi guovlluin riikkaidgaskasaš álbmotrievtti ja sámiid vuoigatvuodaid vuodul. Cealkámuša vuodđun leat ovddit parlamentariihkkariid konferánssa julggaštusat.

Sáme-parlamentariihkkariid konferánssa buvttii maiddái oktasaš cealkámuša davviriikkalaš sámekonvenšuvnna šiehtadallamiidda. Cealkámušas nannejuvvo ahte sámedikkít gáibidit ovttamielalašvuoda čovdosa ektui ovdal jagi 2016 ja ahte sámedikkít eai dohkket ahte šiehtadallamat ájihuvvojit dahje barggu ovdáneapmi cakkaduvvo. Sámi parlamentáralaš ráđđi lea leamaš ovddastuvon seminárain, konferánssain ja čoačkimiin gos álgoálbmotpolitihkalaš áššit leat leamaš beaiveortnegis. Dán lágan deaivadanbáikkít leat deatalaš arenat ovttasbarggu realiseremis riikarájaid rastá ja sámiid beroštumiid goziheamis riikkaidgaskasaččat. Dát guoská sihke ON:i ja EO:i.

Davviriikkalaš ovttasbargu lea deatalaš Davviriikkaid ráđi bokte. Sámit eai leat válđojuvvon mielde ollesárvosaš lahttun Davviriikkaid ráđis,

muhto sámiin lea áicistáhtus ja sis lea hállanvuoi-
gatvuohta Davviriikkaid ráđi jahkásaš sešuvnna
váldoságastallamis.

12.2.2 Barentsovttasbargu

Sámediggi lea fuolastuvvan ovdáneami geažil
Ruošša bealde danne go siviila- ja politihkalaš
vuodđovuogiatvuodát goazahuvvojit. Mii oaidnit
ovdamearkkaid das go Ruošša eiseválddit stiv-
regohitet regionála álgoálbmotorganisašuvnnaid.
Nu geavvá organisašuvnnain ja servviin RAIPONa
oktavuodas, mii lea davviguovllu álgoálbmogiid
arvesuodjeorganisašuvdna Ruošša bealde.

Mis lea leamaš ágga fuolastuvvat dan geažil go
mii oaidnit ahte Ruošša eiseválddit geahččaledje
hehttet Guoládaga Sámi searvvi ja Lujávrrri sámi
servviid ovddasteddjiid beassamis searvat álgoá-
lbmogiid máilmmikonferánsii. Sámediggi oavvvilda
ahte dál lea deataleappot go goassige ovdal joatkit
álbmogiid gaskasaš ovttasbarggu, kulturdoaim-
bajiid ja ealáhusovttasbarggu Barentsguovllus.
Sámediggi áigu ain eanet bidjat searaid háhkat
dohkálaš kapasitehta ja ekonomalaš resurssaid vai
sámit Ruošša bealde ge sáhtášedje searvat politi-
hkalaččat árjjalaš ja konstruktiivva vuogi mielde
Sámi parlamentáralaš rádis.

12.2.3 Davviriikkalaš sámekonvenšuvdna

Sámediggi ja Gielda- ja ođasmahttindeparte-
meanta leat 2014 soahpan rievdadit Norgga šiehta-
dallandelegašuvnna mandáhta Davviriikkalaš
sámekonvenšuvnna šiehtadallamiid ektui. Okta
šiehtadallančoahkkin dollojuvvui 2014:s

12.2.4 Árktalaš ráđdi

12.2.4.1 *Árktalaš parlamentarihkkarlávdegoddi*
2014:s ášahedje buot árktalaš stáhtaid ealáhuseal-
lima ovddasteaddjit ja Árktalaš ráđi álgoálbmogiid
ovddasteaddjit árktalaš ealáhusforuma (Arctic
Economic Council, AEC). Ekonomalaš ráđi
mihttomearrin lea ovddidit ekonomalaš ahta-
nuššama, ja dasto láchčit diliid sosiálalaš ahta-
nuššamii ja birrasa suodjaleapmái Árktesis

12.2.4.2 *Árktalaš ealáhusforum (Arctic Economic Council, AEC)*

2014:s ášahedje buot árktalaš stáhtaid ealáhuseal-
lima ovddasteaddjit ja Árktalaš ráđi álgoálbmogiid
ovddasteaddjit árktalaš ealáhusforuma (Arctic
Economic Council, AEC). Ekonomalaš ráđi

mihttomearrin lea ovddidit ekonomalaš ahta-
nuššama, ja dasto láchčit diliid sosiálalaš ahta-
nuššamii ja birrasa suodjaleapmái Árktesis.

12.2.5 Davviguovlopolitihka

Sámediggi lea 2014:s árjjalaččat searvan ollu are-
naide davviguovlopolitihka oktavuodas, earret
eará searvan lágideami nugo Arctic Frontiers,
Girkonjargga konferánsa, Agenda Davvi-Norga ja
Davviriikkalaš sihkarvuodapolitihkalaš forum.
Sámediggi oavvvilda ahte odđa ealáhusdoaimmas
árbevirolaš álgoálbmotguovlluin galgá leat ávki ja
dat galgá njuolga nannet ja ovddidit álgoálbmogiid
kultuvrra ja báikegottiid. Sámediggi lea rávven
ahte čadahuvvojit proseassat stáhta eiseválddiid,
industriija ja álgoálbmogiid gaska maid ulbmilin
lea juksat ovddalgihtii dieđihuvvon miehtama
guoskevaš álgoálbmogiid servodagain ja sin ovd-
dastusorgánain, lágaide ja doaimbajiide.

13 Dásseárvu

Sámediggi bargá dásseárvosaš sámi servodaga
ovdii nu ahte buohkain leat seammalágan vuoi-
gatvuodát, geatnegasvuodát ja vejolašvuodát,
beroškeahtá sohkaalis.

Sámediggi bargá dásseárvuun iešgudege
surggiin. Lea mielde sihke arenain gos dásseár-
voáššit váldojuvvojit ovdan, atná guovddázis dás-
seárvopolitihkalaš áššiid ja addá dasto ruđaid
earáide geat barget dásseárvuun.

13.1 Sámi dásseárvuorganisašuvnnat

Dásseárvvoáššiin ferte leat faggi siviila sámi servo-
dagas. Danne addá Sámediggi doarjaga guovtti
dásseárvuorganisašuvnnii, mat leat Sámi Nisson-
Forum ja Sáráhká. Organisašuvnnat ovddidit
dásseárvopolitihkalaš áššiid sámi servodagas ja
hástalit Sámedikki ja addet mávssolaš rávvagiid
Sámediggái dásseárvvoáššiin. Bušehttajagi 2014
rájes lea doarjja organisašuvnnii šaddan njuolgga
juolludussan. Dát addá stuorát einnostan vejo-
lašvuoda organisašuvnnaide ja haddegoargnun
odđa bušehttajagis buhttejuvvo.

13.2 Veahkaváldi lagaš oktavuodain

Sámediggi ii dohkket veahkaválddi lagaš okta-
vuodain sámi servodagas ii álggáge. Nissonbe-
aivi oktavuodas 2014:s čálmustii Sámediggi
veahkaválddi lagaš oktavuodain dievasčoahkkima
oktavuodas. Dat dahkkojuvvui ovttasbargguin

Finnmárkku politiijaiguin ja lei oassi sin kampánjjas »(Dolain duhkoraddat) Leker med ilden». Sámediggi lea juolludan doarjaga kampánjii. Rahpansáhkavuorus válddii sámediggeráddi ovdan man deatalaš leat duostat hállat veahkaválddi birra lagaš oktavuodain. Juste jaskatvuohtha fáttá birra hehte eanemusat veahkaválddi vuostálastima.

Maiddá váilevaš máhttu veahkaválddi birra lagaš oktavuodain sámi servodagas headušta min gávdnamis buriid doaibmabijuid veahkaválddi vuostá dáistaleamis. Sámediggi ja Justiisa- ja gearggusvuodadepartemeanta leat guhkká geahččalan oazžut áigái proševtta veahkaválddi birra lagaš oktavuodain sámi servodagas. 2014:s oáččui Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress (NKVTS) nammasaš ášahus juolludusa prošektii, ja dat álggahuvvui ođđajagamánus 2015. Proševtta bokte háliidivččiimet mii kártet mii sámi servodagas váikkuha dan ahte šaddá veahkaváldi lagaš oktavuodain. Proševtta bokte galgá maiddá geahčaduvvot movt fuomášit veahkaválddi, makkár eastadeaddji doaibmabijuid ja veahkkedoaimbajuid sáhtášii láchit buoremus vuogi mielde sámi álbmoga várás.

13.3 ON nissonkommišuvdnii searvan

Sámediggi searvvai 2014:s ON Nissonkommišuvnna sešuvdnii mii dollojuvvo juohke jagi. Kommišuvnna lea maiddá mandáhta čuovvolit ON nissonkonferánssa, mii dollojuvvo Beijing nammasaš báikkis (1995) doaibmaplána. Fáddán lei ON duhátjagimihtu olaheapmi nissonolbmuid ja nieiddaid ektui. Duhátjagimihtun, leat gávccii konkrehta mihtomeari geafivuoda vuostá dáistaleamis, mii galgá olahuvvot ovdal jagi 2015.

Sámedikkis ledje guokte saji Norgga delegašuvnna ja lei vejolašvuohtha addit rávvagiid lohppadokumentii Norgga šiehtadalliid bokte. Dalle go duhátjagimihtut hábmejuvvojedje, de das eai lean mielde álgoálbmogat ja eará olggušuvvon joavkkut. Danne lei Sámediggái deatalaš ahte álgoálbmogiid nissonolbmuid erenoamáš dárbbut ja vuoigatvuodát, oainnusmahttojuvvojedje sešuvnna lohppajulggastusas ja viidáseappot barggus ođđa ovddidanmihtuiguin. Mii vásiheimmet ahte Norga unnán gozihii álgoálbmotnissoniid šiehtadallamiin.

13.4 Lesbbat, homofiillat, bifiillat ja tránsat sámi servodagas

Sámediggi lea 2014:s álggahan barggu lesbbaid, homofiillaid, bifiillaid ja tránsaid sámi servodagas

hástalusaid bidjamiin politihkalaš beaiveortnegii. Sámediggi háliida stuorat dihtomielašvuoda ja rabasvuoda daid hástalusaid ektui mat lesbbain, homofiillain, bifiillain ja tránsain sámi servodagas leat. Mii leat searvan nu gohčoduvvon pride-doaluide, mii leat sádden preassadieđáhusaid ja mii leat levgen arvedávgeleavggain sámediggeviisu olggobealde. Sámediggi lea movtta go lea ášahuvvon ođđa organisašuvdna lesbbaid, homofiillaid, bifiillaid ja tránsaid várás sámi servodagas, ja mii leat dovddahan sidjiide ahte mii háliidit geahččalit oččodit organisašuvdnii rámmaevttuid vai sáhttet doaibmat.

14 Sámeálbmotfoanda buvttadeapmi/reanttut

Sámeálbmotfoanda ášahuvvui 2000:s oktasaš buhtadussan daid vahágiid ja eahperievtti ovddas maid dáruiduhttinpolitihkka lea dagahan sámi álbmogii. Foanddas lei fásta vuoddokapitála 75 miljon ru, ja foandda buvttadeapmin mearriduvvui seamma reantu go 10 jagi áiggi stáhtaobligášuvnnain.. Foandda jahkásaš buvttadeapmi juolluduvvui Sámediggái.

Jagi 2014 rájes lohpahuvvui Sámeálbmotfoanda. Jahkásaš buvttadeami sadjái bohte dábálaš jahkásaš juolludusat. Juolludeapmi lei 2014:s 5 000 000 ru.

Juolludusa ulbmil ii leat rievdan ja Sámedikki dievasčoahkkin galgá ain stivret juolludusa. Juolludus galgá geavahuvvot sierralágan sámi giela ja kultuvrra nannendoaimbajuide. Vuoruhemiid mearrida Sámediggi jahkásaš bušeahtamearrádusain.

Jahkái 2014 lea várrejuvvon 5 000 000 ru jahkásaš juolludusas ja 2 800 000 ru sestojuvvon buvttadeamis, oktiibuot 7 800 000 ru.

Go buohtastahtá bušeahtain lea ollislaš liigegeavaheapmi 366 199 ru. Spiehkastagat čilgejuvvojit juohke fágakapihtalis

Gártaduvvon buvttadeapmi 31.12.2014 nam mii lea juolluduvvon Sámedikki 2015 bušeahtas.

15 Politihkalaš dássi

15.1 Sámediggeráddi

Sámediggeráddi lea doallan čieža čoahkkima 2014:s. Dasa lassin leat rádis telefončoahkkimat juohke vahkus. Oktiibuot lea ráddi meannudan 614 ášši.

15.2 Sámedikki lávdegodde- ja dievasčoahkkimat

Sámediggi doalai 2014:s njeallje lávdegodde- ja dievasčoahkkima. Njukčamánu, golggotmánus ja juovlamánus ledje lávdegoddečoahkkimat seamma vahkus go dievasčoahkkin, jagi nuppi čoagganeamis dollojuvvui lávdegoddečoahkkin miessemánus ja dievasčoahkkin geassemánus. Dievasčoahkkin meannudii buohkanassii 46 ášši.

15.3 Sámedikki váiddalávdegoddi doarjjaáššiid várás

Sámedikki doarjjaáššiid váiddalávdegoddi, maid Sámediggi ásahii 2011:s, galgá gozihit sin riektesihkarvuoda geat ohcet doarjaga Sámedikkis. Váiddalávdegoddi galgá meannudit váidojuvvon eanjiláššiid ja nie ollašuttit váiddameannudeami hálddahuslága njuolggadusaid mielde.

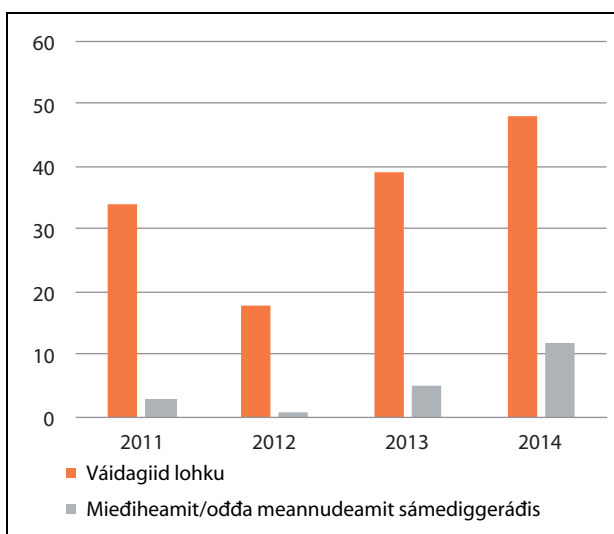
Váiddalávdegoddi lea jagiin 2011–2014 meannudan buohkanassii 139 váidaga, ja váiddalohku juohkása čuovvovaččat:

Logut čájehit ahte váiddalohku lassána ja váidagat maidda miedihuvvo dahje ášši lea sáddejuvvon sámediggeráđdi odđa meannudeapmái, leat lassanan.

Sivva dasa go váidagat 2011:s ledje nu ollu, lea dat go mii jagi 2010 loahpas eat meannudan váiddaáššiid go vurddiimet dassázii go váiddalávdegotti ásahuvvui.

15.4 Deatalaš čalmmusteami Sámedikkis

Geassemánu dievasčoahkkima oktavuodas lágidii Sámediggi ovttas Sámi allaskuvllain seminára Vuodđolága 200-jagi čalmmusteami dihte.

Govus 1.44 Samisk tekst

Seminára fáddán lei sámiid kultuvrralaš ja ávnnaslaš vuoigatvuodat manjá 1814 Vuodđolága.

Sámediggi čalmmustii iežas 25-jagi, dan rájes go vuosttaš Sámediggi rahppojuvvui, golggotmánu 9. b. 1989, ávvuseminárain Sámedikkis golggotmánu 9. b. 2014. Seminára fáddán lei Sámedikki 25 jagi historjá.

Ávvudeami oktavuodas almmuhuvvojedje maiddá guokte ávvugirjii, «Sámediggi 25 jagi» ja «Sámedikki Dáidda».

15.5 Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi, SáNuL

Sámi nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi (SáNuL) nammaduvvojedje odđa lahtut áigodahkii 2014–2015. SáNuL doalai 2014:s njeallje čoahkkima. SáNuL čuovui Sámedikki dievasčoahkkima njukčamánu, das lei čoahkkin sámediggeráđiin, lágidii sámi nuoraide deaivvadeami Oslos, searvvai konferánssaide ja semináraide, ja lea maiddá doallan sáhkavuoruid. Sii leat maiddá searvan Sámi parlamentarikhkarkonferánsii Ubmis, Raasten rastah máttasámi kulturfestiválii, globaliserenkonferánsii ja Eurohpárádi ja Suoma Sámedikki seminárii Anáris sámi kultuvrra ja giela birra. SáNuL lei mielde Sámedikki delegašuvnnas ON álgoálbmogiid máilmmikonferánsas New York:s čakčamánu.

Čoahkkimis mii dollojuvvo juohke jagi Mánáidáittardeddiin válddi SáNuL ovdan sámi nuoraid psyhkalaš dearvvašvuoda, filmmaid ja prográmmaid tekstema ja dubbema sámegillii.

SáNuL lea addán rávvagiid Sámedikki ealáhus- ja kulturlávdegoddi mineráladoaimma birra sámi guovlluin, ja rávvagiid Sámediggeráđái Sámedikki 2015 bušehtii. Sii muitaledje sámi nuoraid dili birra Norggas Arctic Focal Point:ii UN Indigenous Youth Caucus:s ja adde rávvagiid neahttasiidui Ung.no dan oktavuodas go dat ledje ođasmahttimin ja kvalitehta dáfus dárkkisteamen iežas artihkkaliid sámiid/ sámi fáttáid birra.

Ovttas Noereh! organisašuvnnain almmuhii SáNuL kronihka sámegiela, girjjálašvuoda jorgaleami ja filmmaid dubbema birra sámegillii. Sii sáddejedje maiddá reivve mángga norgalaš ja ruottalaš filmbabuvttadeddiide ja ávžžuhedje dubbet filmmaid sámegillii. SáNuL lei mielde árvoštallanlávdegottis Sámedikki gilvvo oktavuodas givssidanplakáhta ráhkadeami oktavuodas.

15.6 Sámedikki vuorasiidráđdi

Sámediggeráđdi lea nammadan Sámedikki vuorasiidrádi áigodahkii 2014–2017. Vuorasiidráđdi

lea Sámediggeráđi ráđdeaddi orgána ja galgá veahkehit Sámediggeráđi Sámedikki vuorasolbmuid politihka hábmemis.

Sámedikki vuorrasiidráđđi háliida ovttasbarggu vida davimus fylkkaid vuorrasiidráđđiiguin. Sis lea 2014:s leamaš čoahkkin Davvi-Trøndelága vuorrasiidráđđiin, ja fokusis lei ovttasbargu vuorrasiidráđđiid ja sámi boarrásiid gaska Davvi-

Trøndelágas ja sámi ovddastus vuorrasiidráđđái. Vuorrasiidráđis leat maiddái leamaš čoahkkimat sámi álbmogiin mángga gielddas ja gielhálddahušain. Vuorrasiidráđđi háliida juohkit dieđuid sierra hástalusaid birra mat sámi vuorasolbmui leat, ja fuomášuhttit gielddaid ahte doppe ássá sámi álbmot.

Miellodus 2**Sámedikki 2014 rehketoallu***Miellodus 1 áššái 07/15 Sámedikki 2014 jahkedieđáhus***Jodiheddjimearkkašumit***Ulbmil*

Sámediggi lea sámi álbmoga álbmotválljen parlamanta Norggas. Sámedikki ulbmilin lea nannet sámiid politihkalaš sajádaga ja ovdánahttit sámiid beroštumiid Norggas, váikkuhit dan ahte sámi álbmot meannuduvvo dásseárvosaččat ja vuoigga-laččat ja bargat diliid láchčimiin nu ahte sámit sáhttet sihkkarastit ja ovddidit sin giela, kultuvrra ja servodateallima.

Sámediggi lea demokrátalaš gaskaoapmi sámi iešstivrejumis ja ávkkálaš ja dárbbalaš bálvalusaid ja fálddagaid ovddideamis sámi álbmoga várás. Sámediggi lea sámiid sáhkaguoddi nátionála dásis ja riikkaidgaskasaččat.

Sámediggi lea organiserejuvvon hálddašanorganánan mas leat sierra fápmudusat bruttofievrrideapmái olggobealde stáhtabušehta (nettobušeteren doaimmat). Finánsadepartemeantta johtučállosa R-106 mielde mearkkaša dat ahte Sámediggi:

- Lassin sisaboáduide 50-poasta juolludusa sáhtta geavahit olggobeale sisaboáduid ollásit doaimma ulbmili.
- Oažžu fievrridit jagi doaimma bohtosa čuoovvaš bušeahhtajahká. Sáhtta geavahit vejolaš positiiva jahkebohtosa ja lea ovddasvástádus vejolaš negatiivvalaš jahkebohtosa gokčamis.

Sámediggi juohká juolludusaid iežas vuoruhemiid mielde, muhto Stuorradikki bušeahhtamearrádussii dávistettiin.

Duodáštus

Jahkerehketdoallu lea fievrriduvvon čuoovvovačča mielde:

- Stáhta ekonomiiastivren njuolggadusaid ja mearrádusaid mielde.
- Johtučállosa 115 «Stáhtalaš doaimmaid jahkerehketdoalu ráhkadeapmi ja fievrrideapmi» mielde.

- Sámedikki ekonomiihálldašeami njuolggadusaid mielde maid Gielda- ja ođasmahttindepertemeanta lea mearridan.
- Gielda- ja ođasmahttindepertemeantta 2014 juolludusreivve mielde, mas boahá ovdan ahte Sámediggi galgá čuoovvut ođđa rehketoallogáibádusaid (č. VI), muhto ii leat čadnojuvvon jahkeraportta eará mearrádusaide (č. I–V).

Moai oaivvildetne ahte rehketoallu čájeha dohkálaš gova Sámedikki juolludusain mat leat geavahusas, rehketoallui fievrriduvvon goluin, sisaboáduin, opmodagas ja vealggis.

Deatalaš bealit jahkerehketdoalu oktavuodas

Sámeálbmotfoanda loahpahuuvui 2014:s. Jahkásaš buhtadusa sadjái bohte dábalaš jahkásaš juolludusat, ja foandda vuodđokapitála 75 miljon ru lea fievrriduvvon ruovttoluotta stáhtii.

Sámedikki bargit ja politihkalaš ráddeaddit sirdojuvvojedje 2014:s Stáhta pensunkássa ii divat máksiid jovkui.

Eará doaimmagolut leat geahppánan 14,1 %:in jagi 2013 ektui, ja dat boahá vuosttažettiin das go Sámediggi lágidii ráhkkaneddji WCIP konferánssa Álttás geassemánus 2013 mii buvttihii liigestuorra goluid 2013:s.

2014:s leat stuorámus investeremat leamaš teknihkalaš reaidduid, inventáraid ja kánturgálvuid investeremiin Vuonnabađas, Romssas ja Skániin (Evenskjer). Dasa lassin leat investereren dihtoriid, serveriid, fierpmádatdárbašiid, poastaskánneriid ja AV-reaidduid.

Stuorámus investeremiin mat leat plánejuvvon 2015:s lea oktavuoha ođđa kánturvistái mii lea plánejuvvon gárvvistuvvot njealját jahkenjealjehasas, ja dat leat teknihkalaš- ja kánturreaiddut, čeahkkinlanjaid, kantuvrraid ja oktasaš areálaid stohtpogálvut. Dasa lassin leat plánen maiddá investeret govvađihtorbása prográmmagálvuu ja reaidduid. Muđui čadahit jahkásaš investeremiid nugo dihtoriid, serveriid ja eará teknihkalaš reaidduid.

Revišuvdnaortnet

Sámedikki revisora lea Riikarevišuvdna ja mii duodašta Sámedikki jahkerekhetdoalu. Jahkerekhetdoallu ii leat gárvvisin reviderejuvvon otnáš nammii, muhto jáhkkit ahte revišuvdnadieđáhus lea gárvvis nuppi jahkenjealjehasas 2015.

Revišuvdnadieđáhus ii leat almmolaš ovdal go Stuorradiggi lea ožžon Dokumeantta 1 Riikarevišuvnnas, muhto revišuvdnadieđáhus almmuhuvvo Sámedikki neahttasiidduin dalán go dokumeanta lea almmolaš ja dan sáhtta almmuhit.

Karášjohka, guovvamánu 5. b. 2015

Aili Keskitalo Rune Fjellheim

Presideanta Direktevra

Prinsihppačujuhuhus jahkerekhetdoallu

Sámedikki jahkerekhetdoallu lea ráhkaduvvon ja fievrriiduvvon lagat njuolggadusaid mielde mat leat stáhta ekonomijastivrema mearrádusain. Jahkerekhetdoallu lea biddjojuvvon čuoggá 3.4 mearrádusaid gáibádusa mielde, lagabuidda válddahuvvon Finánsadepartemeantta johtočállosis R-115, čuoggás 6, ja vejolaš lassigáibádusaid mielde maid min departemeanta mearrida.

Jahkerekhetdoallu lea ráhkaduvvon čuoggá 3.5 vuodul «Sámedikki ekonomijahálddašeami njuolggadusat» maid Gielda- ja ođasmahttindepartemeanta lea mearridan – Rehketoalloprinsihppa ja rehketoalu fievrrideapmi:

- Ovttajagi prinsihppa
- Ollisvuodaprinsihppa
- Bruttoprinsihppa

Jahkerekhetdoallu lea ráhkaduvvon áigodatprinsihpa mielde, spiehkastahkan lea opmodaga aktiveren balánsas ovttasráđiid GOD:in, gč. mearrádusaid čuoggáš 3.4.2 ja čuoggá 3.5 «Sámedikki ekonomijahálddašeami njuolggadusain».

Čilgehus movt ovttaskas poasttaid fievrriidit rehketoalus:

Golut ja sisaboadut

Áigodagaide juohkin posterejuvvo bohtosis ja balánsas, vai áigodaga boadus šaddá riehta. Sisaboadut ja golut girjejuvvojit dan áigodagas/dan jagi masa gullet, beroškeahttä máksináigemearis.

Juolludus

Sámediggi oažžu ollislaš juolludusreivve Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas, ja mii fievrriidit sisabohtun juolludusaid juohke ovttaskas departemeanttas sisabohtokontoi ja debehtaposteremis leat Kunddargáibádusat. Juolludusaid mávssedettiin juohke ovttaskas departemeanttas kreditejuvvo kunddargáibádus ja bänkokoonto debitejuvvo.

Doarjja

Juolluduvvon doarjja girjejuvvo dan jagi go dat juolluduvvo gollun debehtaposteremiin gollokontos ja kredihta posterejuvvo vealgin doarjjaožžui. Dalle go doarjja máksojuvvo debiterejuvvo vealgekonto ja bänkokoonto krediterejuvvo.

Juolludusraporteren lea biddjojuvvon nu ahte das lea bajit oassi juolludusraportereimis ja vuolit oassi mas oaidná rádjorudaid maiguin doaimma lea fievrriiduvvon kapitálahketoallui.

Juolludusraporteren lea biddjojuvvon daid seamma prinsihpaid mielde go jahkerekhetdoalus. Prinsihpat dávistit mearrádusgáibádusaide mat leat čuoggás 3.5 dan birra movt doaimmat galget raporteret stáhtarehketoallui. Submelinjá «Netto raporterejuvvon juolludusrehketoallui» lea goappašagain seamma láhkai biddjojuvvon.

Nettobušeteren doaimmain lea raporteren stáhtarehketoallui eaŋkilastojuvvon. Doaimma máksingaskkusteapmi dáhpáhuvvá stáhta konsernakontoortnega ja ruhtageavahančilgehuskontu bokte Norgga Bänkku. Ruhtageavahančilgehuskontu rádjorudat sirdojuvvojit ođđa jahkái.

Boadusrehktetdoallu

Tabealla 2.1

	Nohta	31.12.2014	31.12.2013
Doaibmaboađut			
Juolludusboađut	1	421 268 000	409 894 000
Divatboađut	1	1 023	0
Doarjja- ja sirdimiid boađut	1	6 313 351	7 286 500
Vuovdin- ja láigoboađut	1	3 077 856	4 535 278
Eará doaibmaboađut	1	3 498 000	5 299 854
Submi doaibmaboađut		434 158 230	427 015 632
Doaibmagolut			
Bálká- ja sosiálagolut	2	99 278 430	97 818 090
Mašiinnaid, stohpogálvvuid, dihtoriid jed. Oastin	3	2 986 685	2 233 859
Eará doaibmagolut	3	57 975 388	67 462 354
Submi doaibmagolut		160 240 503	167 514 304
Doaibmaboađus		273 917 727	259 501 329
Finásaboađut ja finásagolut			
Finásaboađut	4	7 422	-19 431
Finásagolut	4	19 180	0
Submi finásaboađut ja finásagolut		-11 759	-19 431
Áigodaga doaimmaid boadus		273 905 968	259 481 898
Doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas			
Doarjjamáksimat earáide	5	268 906 574	270 859 443
Submi doarjjahálddašeapmi ja eará sirdimat stáhtas		268 906 574	270 859 443
Áigodaga doaimmaid boadus maŋná doarjjahálddašeami		4 999 394	-11 377 545
Rehkenastimat			
Juolludusruhtaduvvon doaimma rehkenastin	14	4 999 394	-11 377 545
Submi rehkenastimat		4 999 394	-11 377 545
Áigodaga boadus		4 999 394	-11 377 545
Hálddašeamit		-4 999 394	11 377 545

Balánsa

Tabealla 2.2

	Nohta	31.12.2014	31.12.2013
Opmodagat			
A. Rusttetruđat			
III Ruđalaš rusttetruđat			
Ossosiid ja osiid investeremat	6	0	0
Submi ruđalaš rusttetruđat		0	0
Submi rusttetruđat		0	0
B. Johtooamit			
II Gáibádusat			
Oastigáibádusat	7	2 932 172	8 679 659
Eará gáibádusat fordringer	8	1 107 428	3 605 012
Submi gáibádusat		4 039 599	12 284 671
III Kássa ja bájku			
Bánkobijut	9	153 082 948	138 220 109
Sámeálbmotfoanda Kapitála	9	0	75 000 000
Submi kássa ja bájku		153 082 948	213 220 109
Submi johtooamit		157 122 548	225 504 780
Submi opmodagat		157 122 548	225 504 780
Doaibmakapitála ja vealgi			
C. Doaibmakapitála			
II Dinejuvvon doaibmakapitála			
Sestojuvvon reanttut Sámeálbmotfoanddas	10	991 099	3 791 099
Submi dinejuvvon doaibmakapitála		991 099	3 791 099
Submi doaibmakapitála		991 099	3 791 099
D. Vealgi			
I Sajušteapmi guhkesáiggi geatnegasvuodaide			
Juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrri- duvvon bohtun (nettobušehterejhuvvon doaimmat)	11	3 551 225	0
Sajušteapmi bajásdoallamii	12	4 765 846	4 765 846
Submi sajušteapmi guhkesáiggi geatnegasvuodaide		8 317 071	4 765 846
II Eará guhkesáiggi vealgi			
Sámeálbmotfoandda kapitála		0	75 000 000
Submi eará guhkesáiggi vealgi		0	75 000 000
III Oanehisáiggi vealgi			
Lágideaddjivealgi		1 214 735	191 936
Vealgi doarjjahálddašeami oktavuodas	13	130 800 976	127 734 637
SPK lahttooasi várren (2 %)		1 540 857	643 296
Velggolaš vearrogešosat		3 944 745	4 265 534
Velggolaš almmolaš divadat		607 395	464 633
Sajuštuvvon luopmoruđat		8 644 073	8 260 170
Eará oanehisáiggi vealgi		3 031 977	7 357 406
Submi oanehisáiggi vealgi		149 784 757	148 917 613
IV Rehkenastin stáhtakássain			
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain	14	-1 970 379	-6 969 773
Submi rehkenastin stáhtakássain		-1 970 379	-6 969 773
Submi vealgi		156 131 449	221 713 685
Submi doaibmakapitála ja vealgi		157 122 548	225 504 784

Mearkkašumit jahkerekeddollui

Mearkkašupmi 1 Doaibmasisaboadut

Tabealla 2.3

	31.12.2014	31.12.2013
Juolludusboadut		
Jagi juolludus bajimus departemeanttas	271 540 000	260 560 000
Jagi juolludus eará departemeanttain	149 728 000	149 334 000
Submi juolludusboahu	421 268 000	409 894 000
Divatboahu		
Gebyrer driftsinntekt	1 023	0
Submi divatboahu	1 023	0
Doarjja- ja sirdimiid boahu		
Doarjja- ja sirdimiid boahu eará stáhta hálddašanorgánain/etáhtain		
Doarjja Romssa fylkkasuohknis ja Nordlándda fylkkasuohknis	522 855	1 500 000
Dorjja oahpahuskantuvrras – fidnoohppiidoarjja	10 496	0
Doarjja Riikkaantikváras	5 780 000	5 786 500
Submi doarjja- ja sirdimiid boahu eará stáhta hálddašanorgánain/etáhtain	6 313 351	7 286 500
Submi doarjja- ja sirdimiid boahu	6 313 351	7 286 500
Vuovdin- ja láigoboadut		
Didostállanboadut, divatkeahtes	2 675 818	3 200 835
Eará bargamušboadut, divatkeahtes	100 948	216 252
Boadut eará olggobealde doaimmain, divatkeahtes	-906	0
Deivvolaš boadut	301 997	1 118 191
Submi vuovdin- ja láigoboadut	3 077 856	4 535 278
Eará doaibmaboadut		
Skeanjkkat	2 000	0
Eará doarjagat ja sirdimat	696 000	-1 391 356
Geavahuvvon Sámeálbmotfoanddas	2 800 000	6 691 210
Submi eará doaibmaboadut	3 498 000	5 299 854
Submi doaibmaboadut	434 158 230	427 015 632

Mearkkašupmi 2 Báلكkát ja sosiála golut

Tabealla 2.4

	31.12.2014	31.12.2013
Báلكkár	90 694 275	91 334 422
Luopmoruđat	8 950 045	8 475 882
Bargoaddidivat	1 014 579	935 943
Penšuvdnagolut	166 427	-698 880
Buohcanruđat ja eará ruovttoluotta máksimat	-2 709 435	-4 660 793
Eará buvttut	1 162 537	2 431 516
Submi báلكá ja sosiála golut	99 278 430	97 818 090
Jahkebarggut:	141	138

Sámediggi geassá miellahttomávssu 2 % buot bargiin ja politihkalaš ráđdeaddiin. 31.12.2014 muttus lea Sámediggi girjen 1540 857 ru ovddas miellahttomávssuid. Dát dahkkojuvvo bargošiehtadusaid ja stáhta bargiidgiehtagirji vuodul.

Sámedikki bargit ja politihkalaš ráđdeaddit leat jagi 2014 rájes sirdojuvvon doaimmaid ii divat máksiid jovkui Stáhta penšunkássas (SPK). Dat mearkkaša dan ahte SPK ii fakturere miellahttomávssu 2 % dahje AFP-mávssu. SPK oažžu dán buhtaduvvot máksojuvvon miellahttomávssu bokte stáhtabušehtas dainna lágiin ahte doarjja penšuvnna máksimii lassána.

Sámediggi gullá dan jovkui mii ii mávsse miellahttomávssu dahje bargoaddioasi SPK:ii (bargit ja politihkalaš ráđdeaddit). Sámedikki áirasiid penšunortnet lea regulerejuvvon sierra lálkaáhusas.

Sámediggi lea gulahallamin Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttain čilgen dihte movt mii galgat meannudit miellahttomáksogessosa mii lea čađahuvvon/várrejuvvon 2014:s ja miellahttogessosa mii dahkkojuvvo 2015:s. Gessojuvvon/várrejuvvon ruđat leat girjejuvvon oanehis áiggi vealgin dassázii go dat lea čilgejuvvon.

Mearkkašupmi 3 Eará doaibmagolut

Tabealla 2.5 Mašiinnaid, stohpogálvvuid, dihtoriid jed. oastin

	31.12.2014	31.12.2013
Prográmmalobit	63 438	61 563
Mašiinnat, listejuvvojit	230 471	341 919
Stohpogálvvut, listejuvvojit	1 467 071	25 337
Dihtorat, serverat jna. listejuvvojit	1 073 267	884 994
Eará doallobiergasat	0	566 297
Telefuvdna, mobiila, jed. Listejuvvojit	152 439	353 749
Submi mašiinnaid, stohpogálvvuid, dihtoriid jed. oastin	2 986 685	2 233 859

Tabealla 2.6 Eará doaimmagolūt

	31.12.2014	31.12.2013
Viessoláigu	7 813 910	6 885 916
Iežamet visttiid ja rusttegiid ortnegisdoallan	713 059	1 430 858
Láigolanjaid ortnegisdoallan ja rievdadeapmi	38 117	41 678
Eará golūt opmodagaid ja lanjaid doaimmaheapmái	2 134 625	2 073 399
Mašiinnaid, reaidduid jna. divvun ja ortnegisdoallan	1 047 720	1 351 093
Smávit reaidooastimat	842 590	746 082
Mašiinnaid, stohpogálvvuid ja sullasaččaid láigoheapmi	2 548 892	2 670 190
Konsuleanttaid ja eará bálvalusaid oastin olggobealde	12 745 612	12 088 842
Mátkkit ja borramuš	20 079 836	23 703 012
Eará doaimmagollut	10 011 027	16 471 284
Submi eará doaimmagolūt	57 975 388	67 462 354

Mearkkašupmi 4 Finánsasisaboađut ja -golūt

Tabealla 2.7

	31.12.2014	31.12.2013
Finánsaboađut		
Reantoboađut	-6 256	19 431
Agiovuoitu	-1 166	0
Submi finánsaboađut	-7 422	19 431
Finánsagolūt		
Reantogolūt	19 177	0
Agiomassin	4	0
Submi finánsagolūt	19 180	0

Mearkkašupmi 5 Doarjjahálddašeapmi ja eará fievrrideamit stáhtas

Tabealla 2.8

	31.12.2014	31.12.2013
Doarjagat gielddaide	63 201 182	68 556 300
Doarjagat fylkkagielddaide	11 102 800	11 289 000
Doarjagat eahpegávppálaš fitnodagaide	149 047 361	162 372 523
Doarjagat állodoaluide	1 500 300	3 556 600
Doarjagat ideála organisašuvnnaide	35 230 475	17 673 488
Doarjagat stáhtahálddašeapmái	8 824 456	8 549 900
Deivvolaš ja eará boađut – doarjagiid ruovttoluotta máksin	0	-1 138 368
Submi doarjjamáksimat earáide	268 906 574	270 859 443

Mearkkašupmi 6 Investeren ossosiin ja oasis

Tabealla 2.9

	Fitnodat- kantuvra	Vuoddudan- beaivi	Ossosiid lohku	Eaiggát- oassi	Jienaid lohku	Fitnod. jagi boadus	Balánsii fievrriid. EK finodagas	Balánsii fievrriid. árvu doaimm. rehketdoalus
Beaivvaš Sámi Našunalteahter AS	Guovda- geaidnu	01.02.2010	40	40,0 %	40,0 %	175 011	3 886 841	0
Davvi álbmogiid guovddáš	Gáivuotna	20.04.2009	6 540	30,0 %	30,0 %	13 546	16 016 476	0
Åarjelhsaemien Teatere AS	Moehivie	09.09.2012	55	55,0 %	55,0 %	-87 859	1 342 150	0
Sami Viessu Oslo Os*	Oslo	10.12.2013	392	65,8 %	65,8 %	0	71 520	0
Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	Guovda- geaidnu	07.04.2014	90	43,8 %	47,4 %	3 605	113 452	0
Balánsii fievrriiduv- von árvu 31.12.2014								0

* Sámi Viessu Oslo OS ásahuvvui 10.12.2013 ja lea leamaš doaimmas 1.1.2014 rájes. Dán ásašusas eat leat ožžon rehketdoalu jagi 2014 várás.

Mearkkašupmi 7 Kunddárgeibádusat

Tabealla 2.10

	31.12.2014	31.12.2013
Oastigáibádusaid árvu	977 131	1 379 785
Oastigáibádusat departemeanttain	2 000 000	7 331 000
Várrejuvvon vurdojuvvon massimiidda (-)	-44 960	-31 126
Submi oastigáibádusat	2 932 172	8 679 659

Mearkkašupmi 8 Eará gáibádusat

Tabealla 2.11

	31.12.2014	31.12.2013
Ovddalgihtii máksojuvvon bálká	34 449	7 000
Mákeovdaruhta	11 097	7 410
Loatna bargiide	12 500	27 500
Eará gáibádusat	1 049 382	2 704 472
Ruovttoluottamáksimat NAV:s	0	858 630
Submi eará gáibádusat	1 107 428	3 605 012

Mearkkašupmi 9 Ruhta bänkkuš, gieđas ja sullasaš

Tabealla 2.12

	31.12.2014	31.12.2013
Bijut stáhta konsernkonto	153 082 948	138 220 109
Eará bänkukontot	0	75 000 000
Submi bänkubijut ja reaidoruhta	153 082 948	213 220 109

Mearkkašupmi 10 Sámeálbmotfoandda sestojuvvon buhtadus

Tabealla 2.13

	31.12.2014	31.12.2013
Sisabiddjojuvvon doaibmakapitála 01.01.	3 791 099	10 482 309
Rivdadus sestojuvvon reanttuin Sámeálbmotfoanddas – Geavaheapmi	-2 800 000	-6 691 210
Sestojuvvon reanttut Sámeálbmotfoanddas 31.12.	991 099	3 791 099

Mearkkašupmi 11 li sisabohtun fievrriiduvvon juolludus, doarjja ja fievrredeamit

Tabealla 2.14

	31.12.2014	31.12.2013
Riikkaantikvára – Doarjja BARK prošehtii	349 481	0
Riikkaantikvára – Doarjja sámi visttiid registreremi	1 531 744	0
Riikkaantikvára – Doarjja BARK prošehtii	820 000	0
Riikkaantikvára – Doarjja sámi visttiid registreremi	850 000	0
Submi juolludusat, doarjagat ja sirdimat mat eai leat fievrriiduvvon bohtun	3 551 225	0

Mearkkašupmi 12 Vistti bajásdoallamii várren

Tabealla 2.15

	31.12.2014	31.12.2013
Sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 765 846	4 765 846
Submi sajušteapmi sámediggevistti bajásdoallamii	4 765 846	4 765 846

Sámediggi eaiggáduššá sámediggeviesu Kárašjogas. Sámedikkis lea ovddasvástádus goluin mat gullet oktilaš bajásdoallamii ja eanet guhkes áiggi bajásdoallandoaimmaide. Plánejuvvon bajásdoallan dagaha dan ahte áiggi mielde unnod bajásdoallangolut.

Dan geažil go Sámediggi stáhtaásahussan lea ieš dáhkideaddji, de ferte lassin plánejuvvon bajásdoallamii várret ruđaid divodemiide maid earret eará čáhcevahágat dahje bilideamit dagahit. Danne lea dárbu ahte Sámediggi jagiid čađa várre ruđaid maid sáhtta geavahit stuorat bajásdoallamii dahje divvumiidda maid ferte dahkat. Jagiid čađa

ferde várret ruđaid gártadan dihte doarvái ruđaid bajásdoallamii mas lea dohkálaš dássi. Jagi 2008 rájes leat várrejuvvon ruđat liige bajásdoallan- ja divvungoluide.

Bajásdoallanplána ráhkadeapmi lea álggahuvon ja Stáhtahuksenfitnodat Davvin veahkeha Sámedikki dáinna. Ovdal go bajásdoallama sáhtta vuogádatlaččat plánet galgá ráhkaduvvot geahčastat dain stuorat bajásdoallandoaibmabijuin mat leat čadahuvvon manjimuš jagiin. Dasa lassin ferte árvvoštallat Sámediggevistti dili ja dan vuodul oaidnit makkár bajásdoallandoaibmabijut dárbašuvvojit.

Mearkkašupmi 13 Vealgi mii guoská doarjjahálddašeapmái

Tabealla 2.16

	31.12.2014	31.12.2013
Lágideaddjivealgi ealáhus	27 748 482	32 444 350
Lágideaddjivealgi kultuvra	20 814 165	19 205 750
Lágideaddjivealgi oahpáhus	47 122 834	39 706 741
Lágideaddjivealgi giella	8 959 450	9 909 850
Lágideaddjivealgi Sámeálbmotfoanda	6 532 900	6 237 250
Lágideaddjivealgi njuolgga doarjagat	2 020 500	2 375 600
Lágideaddjivealgi eará doaimmat	17 602 645	17 855 096
Submi vealgi doajjahálddašami oktavuodas	130 800 976	127 734 637

Mearkkašupmi 14 Juolludusrulhtaduvvon doaimma rehkenastin

Tabealla 2.17

Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain 01.01	-6 969 773
Rievdadus rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain áigodaga boadus)	4 999 394
Rehkenastin juolludusrulhtaduvvon doaimmain 31.12	-1 970 379

Juolludusraporteren

Juolludusraporterenis oidnojit dat rehketdoallologut maid Sámediggi lea raporteren stáhtarehketdollui. Dat biddjojuvvojit daid kapihttaliid ja poasttaid mielde maidda Sámediggi lea ožžon fápmudusa hálldašit. Das oidnojit buot ruđalaš opmodagat ja geatnegasvuodát mat Sámediggái leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus. Kolonnas juolludus oktiibuot oidno maid Sámediggi lea ožžon geavahussii juolludusreivves juohke buohtalas kapihttalii/postii.

Juolludusraporterema bidjamis lea mielde bajit oassi mii čájeha mii lea raporterejuvvon stáhtarehketdoalu dáhkádušraporttas. Dáhkádušraporttas oidno doaimma sáldo ja dáhkádušlihkađusat ruhtageavahančilgehuskontos Norgga Bánkkus.

Rádjoruđat mat leat raporterejuvvon kapitálarehketdollui logahallama vuolit oasis, čájehit buot ruđalaš opmodagaid ja geatnegasvuodaid mat doibmii leat biddjojuvvon stáhta kapitálarehketdoalus.

Juolludusraporterema logahallan

Tabealla 2.18 Juolludusat buohkanassii juolludusreivve vuodul

Gollokap.	Kapihtalnamma	Poasta	Poastateaksta	Juolludus buohkanassii
560	Sámediggi	50	Sámediggi	265 540 000
560	Sámeálbmotfoanda	54	Sámeálbmotfoanda	5 000 000
223	Sámediggi	50	Doarjja Sámediggái	39 043 000
231	Mánáidgárddit	50	Doarjja sámi mánáidgárde- fálaldagide	15 160 000
320	Oppalaš kulturáigumušat	53	Sámediggi	77 202 000
762	Vuodđodearvvašvuodabálvalusat	50	Sámi Dearvvašvuohta	5 247 000
854	Doaibmabijut mánáid- ja nuoraid-suodjalusas	50	Dutkan ja ovddideapmi	1 000 000
1150	Eanadoallošiehtadusa jed. Čadaheapmái	50	Foandasajušteamit	4 000 000
1151	Boazodoallošiehtadusa čadaheapmái	51	Doarjja Ovddidan- ja investerenfondii	2 000 000
1429	Riikkaantikvára	50	Doarjja sámi kulturमितobargui	3 307 000
-	Kulturdepartemeanta	-	Spillenruđat sámi valáštallamii 2014	750 000
163	Heahteveahkki hum. veahkki ja olmmošvuoig. jna.	72	Olnnošvuoigatvuodát	650 000
118	Davviguovlodoaibmabijut jna.	70	Davveguovlodoaibmabijut ja proš.ovttasb. Ruoššain	350 000
500	Gielda- ja odasmahttin- departemeanta	22	Dutkan	1 000 000
1800	Oljo- ja energiijadepartemeanta	50	Sirdimat Sámediggái	1 019 000
	Submi gollofievrriduvvon			421 268 000

Tabealla 2.19

Rájut diedihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Regnskap 2014
Sisa saldo Norgga Bánkku loahpparehketkontos	11	138 220 109
Rievadásat áigodagas	11	14 862 839
Submi olggos saldus Norgga Bánkku loahpparehketkontos		153 082 948

Tabealla 2.20

Rájut diedihuvvon likvidaraporttas	Nohta	Regnskap 2014
Sisa saldo Norgga Bánkkus – Sámeálbmotfoanda	11	75 000 000
Rievadásat áigodagas	11	-75 000 000
Submi olggos saldus Norgga Bánkkus – Sámeálbmotfoanda		0

Tabealla 2.21 Rájut diedihuvvon kapitálarehketdollui (31.12)

Konto	Teaksta	Nohta	2014	2013	Erohus
1961	Rájut Norgga Bájkku kontoin	9	153 082 948	138 220 109	14 862 839
1910	Rájut Norgga Bájkku kontoin, Sámeálbmotfoanda	9	0	75 000 000	-75 000 000
1351	Beaivvaš Sámi Našunalahter AS	6	40 000	40 000	0
1352	Senter for Nordlige Folk AS Davvi álbmogiid guovddáš OS	6	1 308 000	1 308 000	0
1353	Åarjelhsaemien Teatere AS	6	55 000	55 000	0
1354	Samisk Hus Oslo AS	6	39 200	39 200	0
1355	Internasjonalt Samisk Filminstitutt AS	6	90 000	0	90 000

Miellddus 3**Jahkerekketdoallu 2014 bušehta ektui***Miellddus 2 áššái 07/15 Sámediggeráđi 2014 jahkediđáhhus*

Jagi 2014 rehketoallu ovddiduvvo reviderejuvvon 2014 bušehta ektui.

Čujuhit áššái 17/14 Sámedikki 2014 reviderejuvvon bušehta, mearriduvvon geassemánu 5. b. 2014, mas jagi 2014 bušehta ođđasis juogaduvvui.

1 Boadusrehketoallu – reviderejuvvon 2014 bušehta

Sámedikki doaimma lea netto bušehtadoaimma ja dat geavaha ieš vejolaš posiitiiva jahkebohtosa ja das lea ovddasvástádus gokčat negatiiva jahkebohtosa ieš. Vejolaš vuollebáza válđojuvvon sisa manit jagi bušehtas.

Tabealla 3.1

	Rehketoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Doaimmaboađuid				
Departemeanttaid juolludusat	417 499 000	417 499 000	0	0,0 %
Sámeálbmot foandda reanttuid álgaheapmi	2 800 000	2 800 000	0	0,0 %
Doaimmaboađuid submi	420 299 000	420 299 000	0	0,0 %
Váikkuhangaskaoamit				
Váikkuhangaskaoamit	279 604 865	280 390 227	785 362	0,3 %
Váikkuhangaskaomiid submi	279 604 865	280 390 227	785 362	0,3 %
DOAIBMAGOLUT				
Politihkalaš dási doaimma	33 099 807	30 567 000	-2 532 807	-8,3 %
Hálddahusa doaimma	102 594 934	102 372 000	-222 935	-0,2 %
Doaimmagoluid submi	135 694 741	132 939 000	-2 755 741	-2,1 %
DOAIBMABOADUS	4 999 394	6 969 773	-1 970 379	
Jahkebohtosa geavaheapmi				
Eará iežas kapitálie	-4 999 394			
Geavaheami submi	0			

Čájeha ahte jahkerekketdoalus lea badjelbáza 4 999 394 ru 31.12.2014 muttus. Reviderejuvvon 2014 bušehtas lei badjelbáza 6 969 773 ru. Go buohtastahhtá 2014 reviderejuvvon bušehtain, de lei várrejuvvon 1 970 379 ru menddo unnán, dán

supmi ferte viežžat sisa 2015 reviderejuvvon bušehta oktavuodas.

Sámediggi láve juohke jagi revideret bušehta dievasčoahkkimis geassemánus, jahkediđáhusa mearrádusa vuodul njukčamánu.

2 Juolludusat departemeanttain

Juolludusat departemeanttain leat ná:

Tabealla 3.2

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Ođasmahttin-, hálldahus- ja girkodep. – OHD	265 540 000	265 540 000	0	0,0 %
Máhttodepartemeanta – MD	39 043 000	39 043 000	0	0,0 %
Máhttodepartemeanta – MD	15 160 000	15 160 000	0	0,0 %
Birasgáhttendepartemeanta – BD	3 307 000	3 307 000	0	0,0 %
Kulturdepartemeanta – KD	77 202 000	77 202 000	0	0,0 %
Dearvvašvuoda- ja fuolahusdepartemeanta – DFD	5 247 000	5 247 000	0	0,0 %
Mánáid-, dásseárvo- ja searvadahttindep. – MDD	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Eanandoallo- ja biebmodepartemeant – EBD	6 000 000	6 000 000	0	0,0 %
Submi	412 499 000	412 499 000	0	0,0 %
Sámeálbmotfoanda	5 000 000	5 000 000	0	0,0 %
Submi	417 499 000	417 499 000	0	0,0 %

Sámedikkis lei áššis 54/13, Sámedikki 2014 bušeahtta, juolludus oktiibuot 417 499 000 ru.

Dasa lassin juolludusaide bajábealde, lea Sámediggi ožžon lassijuolludusaid ja doarjaga mat leat fievrriiduvvon sisabohtun eará váldopoasttain rehketdoalus.

- 1 000 000 ru Gielda- ja ođasmahttindepartemeanttas (GOD) válgadutkanbargui.
- 750 000 ru Kulturdepartemeanttas (KUD) sámi valástallamii 2014 várás.
- 1 019 000 ru Oljo- ja energiijadepartemeanttas (OED) prošeaktavirgái mii galgá bargat energiijaáššiiguin 2014:s.
- 1 000 000 ru Olgoriikadepartemeanttas (OD) riikkaidgaskasaš bargui.
- 2 000 000 ru Riikaantikváras doarjjaruđaid juolludeami várás ráfáidahttojuvvon ja gáhttenár-

vosaš kulturmuittuid ja kulturbirrasa suodjaleapmái ja sihkkarastimii.

- 4 000 000 ru Riikaantikváras sámi viesuid identifiseren- ja registrerenprošektii Norggas 2014:s.
- 250 000 ru Riikaantikváras árvoháhkkanprošektii Soahtemuittut Davvi Sálttus 2014 várás.
- 820 000 ru Riikaantikváras välljejuvvon arkeologalaš kulturmuittuid ja kulturbirrasa suodjalanprográmmii (BARK).
- 350 000 ru Innovašuvdna Norggas Dáhttu prošektii.
- 158 908 ru Romssa fylkkasuohkanis ja 363 947 ru Norlánda fylkkasuohkanis Giellagáldui.
- 30 000 ru Riikaantikváras Askeladden dieđuid kvalitehta buorideapmái.

3 Váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2014

Tabealla 3.3

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Giella	75 823 916	77 965 000	2 141 084	2,7 %
Kultuvra	104 115 013	102 277 000	-1 838 013	-1,8 %
Girjeradju	8 711 000	8 711 000	0	0,0 %
Oahpahus	37 603 803	39 293 000	1 689 197	4,3 %
Dearvvašvuohta, sosiála ja fuolahus	3 512 483	3 531 000	18 517	0,5 %
Biras ja areála	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %
Kulturmuutosuodjalus	2 461 813	2 900 000	438 187	15,1 %
Ealáhus	34 194 270	35 865 227	1 670 958	4,7 %
Regionála ovddideapmi	4 268 900	2 500 000	-1 768 900	-70,8 %
Riikkaidgaskasaš ja sámi ovttasbargu	3 068 345	1 796 000	-1 272 345	-70,8 %
Eará doaimmabijut	3 845 322	3 552 000	-293 322	-8,3 %
Váikkuhangaskaomiid submi	279 604 865	280 390 227	785 362	0,3 %

Oktiibuot čájeha váikkuhangaskaoapmereketdoallu 2014:s badjelbáhčaga mii lea 785 362 ru.

Sámedikki váikkuhangaskaoamit leat njuolggajuolludusat ja ohcanvuđot doarjjaortnegat.

Sámediggeráđdi juolluda ohcanvuđot doarjjaortnegiid Sámedikki bušehtas, muhto ii daid váikkuhangaskaomiid maid čoahkkinjođihangoddi hálddaša.

Dát fápmudus lea 2014:s geavahuvvon dainna lágiin ahte ovttaskas ohcanvuđot doarjjapoasttaid vuolláibáhčagii lea válđojuvvon ruhta eará doarjjapoasttain main lea leamaš badjebáza (gč. kapihtala 18). Dán birra lea dieđihuvvon dievasčoahkkmii skábmamánus 2014 ráđi dieđáhusas.

4 Giella

Tabealla 3.4

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Giellageavaheaddjit	7 613 312	8 000 000	386 688	4,8 %
Sámegiela geavaheapmi	68 210 604	69 965 000	1 754 396	2,5 %
Submi	75 823 916	77 965 000	2 141 084	2,7 %

4.1 Giellageavaheaddjit

Tabealla 3.5

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Stipeanda ohppiide geain lea sámegiella fágan joatkkaskuvllas	2 646 954	3 000 000	353 046	11,8 %
Hupmansyntesa	2 205 737	1 000 000	-1 205 737	-120,6 %
Sámi giellagáldu	2 203 703	2 500 000	296 296	11,9 %
Sátnegirjiid ja sátnelisttaid digitaliseren	404 259	1 000 000	595 741	59,6 %
Čállinrávagirji – ođđa almmuhus	152 658	500 000	347 342	69,5 %
Submi	7 613 312	8 000 000	386 688	4,8 %

Poasttas Stipeanda ohppiide geain lea sámegiella fágasuorggis joatkkaskuvllain lea badjelbáza 353 046 ru. Badjelbáza lea biddjojuvvon eará poasttaide main lea vuollebáza, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit .

Hupmansyntesa poastta lea vuollebáza -1 205 737 ru. Sámegielat hupmansyntesa ovddideapmi lea áibbas ođđa bargu, mii dagahii ahte áigegeavaheami lei váttis bušeteret. Olggobeale aktevrraiguin leat dahkkojuvvon čadni šiehtadusat.

Poasttas Sámi giellagáldu lea badjelbáza 296 296 ru masa lea sivvan unnit aktivitehta go vurdojuvvon Interreg-proševtta sirdima geažil, mii loahpavuuvui geassemánu 30. b. 2014, dassáži go dárbbášlaš ovttasbargoohtavuotta Ruota ja Suoma beale sámedikkiiguin lei sajis čakčamánu/golggotmánus 2014.

Badjelbáhcatat sátnegirjiid ja sátnelisttaid digitaliseremis, ja Čállinrávagirji ektui geavahuvui vuollebáhcatii mii lei eará poasttain, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit.

4.2 Sámegiela geavaheapmi

Tabealla 3.6

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Loktet fuomášumi sámegiela birra	1 402 666	1 400 000	-2 666	-0,2 %
Sámegiela hálddašanguovlu	59 288 878	60 955 000	1 666 122	2,7 %
Giellaproševttat	7 519 060	7 610 000	90 940	1,2 %
Submi	68 210 604	69 965 000	1 754 396	2,5 %

Poasttas Gielddaid ja fylkkagielddaid ja giella-guovddážiid guovttegielatdoarjagis lea badjelbáza 1 666 122 ru. Badjelbáhcatat sivvan leat doarjagiid ruovttoluottageassimat; Porsáנגgu, Gáivuona, Snoasa, Raavrhvijnke, Divttasvuona gielddain ja Finnmárkkku fylkkagielddas.

Poasttas Giellaproševttat lea badjelbáza 90 940 ru. Badjelbáza bodii das go ovdalis addojuvvon doarjagat leat gessojuvvon ruovttoluotta ja máksojuvvon ruovttoluotta.

Tabealla 3.7

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2011	525 000	5,9 %	267 243	55 000
2012	1 282 500	14,3 %	85 297	0
2013	4 043 000	45,1 %	6 900	0
2014	3 108 950	34,7 %	0	0
Submi	8 959 450	100,0 %	359 440	55 000

Proševttain, mat eai leat čadahuvvon, lea ruovttoluotta gessojuvvon ja máksojuvvon ruovttoluotta 414 440 ru. 8 959 450 ru lea várrejuvvon gustovaš

doarjjalohpádusaide 31.12. 2014 muttus mat leat juolluduvvon doarjjalohpádusat doarjjaoažžuide.

5 Kultuvra

Tabealla 3.8

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda	22 344 512	21 408 000	-936 512	-4,4 %
Sámi kulturásahusat arenan sámi kultuvrra gaskusteapmái ja vásiheapmái	75 276 501	74 677 000	-599 501	-0,8 %
Sámi faláštallan	2 729 000	2 427 000	-302 000	-12,4 %
Sámi mediafálaldat	3 765 000	3 765 000	0	0,0 %
Submi	104 115 013	102 277 000	-1 838 013	-1,8 %

5.1 Buorit rámmaeavttut sámi dáiddáriidda

Tabealla 3.9

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi dáiddáršiehtadus	6 870 000	6 870 000	0	0,0 %
Sámi kultur- ja nuoraidorganisašuvnnat	291 400	400 000	108 600	27,2 %
Musihkka ja girjjálašvuohta	9 302 325	9 038 000	-264 325	-2,9 %
Girječállin	497 057	500 000	2 943	0,6 %
Kulturdoaimmat	5 383 730	4 600 000	-783 730	-17,0 %
Submi	22 344 512	21 408 000	-936 512	-4,4 %

Sámi kultur- ja nuoraidorganisašuvnnaid poasttas lea badjelbáza 108 600 ru. Badjelbáza manná vuollebáhčaga gokčamii eará poasttain, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheapmi.

Poasttas doarjja musihkkii ja girjjálašvuhtii lea vuollebáza -264 325 ru. Vuollebáhčaga sivvan lea liige geavaheapmi ja dat kommenterejuvvo maiddái 5.2 kapihttala mañimuš teakstaoasis.

Poasttas Doarjja kulturdoaimbajuide lea vuollebáza -783 730 ru. Vuollebáhčaga sivvan lea liige geavaheapmi ja sámediggeráđdi lea eará láhkai geavahan poastta ruđaid, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheapmi. Poasta kommenterejuvvo maiddái kapihttalis 5.2, mañimuš teakstaoasis.

5.2 Kulturásahusat sámi kultuvrra gaskkustan- ja vásihanarenan

Tabealla 3.10

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi festiválat	4 585 000	4 585 000	0	0,0 %
Sámi teahter	21 428 000	21 428 000	0	0,0 %
Sámi museat	27 752 000	27 752 000	0	0,0 %
Sámi kulturviesut ja kulturgaskkustanasahusat	14 914 000	14 914 000	0	0,0 %
Dáidda- ja kulturgaskkustanarenat	3 360 000	2 848 000	-512 000	-18,0 %
Sámi lágádusat	2 750 001	2 750 000	-1	0,0 %
Prográmma ásašusovddideami várás	487 500	400 000	-87 500	-21,9 %
Submi	75 276 501	74 677 000	-599 501	-0,8 %

Poasttas Dáidda- ja kulturgaskkusteapmi lea vuollebáza -512 000 ru. Vuollebáhčaga sivvan lea liige geavaheapmi ja sámediggeráđdi lea eará láhkai

geavahan poastta ruđaid, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheapmi.

Poasttas Ásahusovddidanprográmma lea vuollebáza -87 500 ru, vuollebáhca siva lea liige geavaheapmi.

Poasttas Ohcanvuđot doarjjaortnegat kultuvrii lea vuollebáza -1 647 556 ru. Vuollebáhca siva

lea liige geavaheapmi ja sámediggeráđdi lea eará láhkai geavahan poastta ruđaid, gč. kapihtala 18 Eará láhkai geavaheapmi.

Tabealla 3.11

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2007	60 000	0,3 %	0	0
2009	55 000	0,3 %	0	0
2010	75 000	0,4 %	0	0
2011	531 500	2,6 %	588 175	22 775
2012	3 051 000	4,7 %	867 055	146 300
2013	4 563 000	22,0 %	173 400	83 000
2014	12 448 665	59,9 %	3 300	0
Sum	20 784 165	100,0 %	1 631 930	252 075

Prošeavttain, mat eai leat čadahuvvon, lea gessojuvvon ruovttoluotta doarjja ja máksojuvvon ruovttoluotta 1 884 005 ru ovddas. Várrejuvvo

20 814 165 ru gustovaš doarjjalohpádusaide mat leat 31.12. 2014 muttus.

5.3 Sámi valáštallan

Tabealla 3.12

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi valáštallan	2 729 000	2 427 000	-302 000	-12,4 %
Submi	2 729 000	2 427 000	-302 000	-12,4 %

Poasttas Sámi valáštallan lea vuollebáza -302 000 ru. Vuollebáhca siva lea doarjaga sámi spábbačiekčanlihttui massin.

5.4 Sámi mediat

Tabealla 3.13

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi mediafálaldat	3 765 000	3 765 000	0	0,0 %
Submi	3 765 000	3 765 000	0	0,0 %

6 Bibliotekka

Tabealla 3.14

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Gaskkustandoaibma/Girjebusset	8 711 000	8 711 000	0	0,0 %
Submi	8 711 000	8 711 000	0	0,0 %

6.1 Gaskkustandoaibma

Tabealla 3.15

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi girjebusset	8 711 000	8 711 000	0	0,0 %
Submi	8 711 000	8 711 000	0	0,0 %

7 Máhttu

Tabealla 3.16

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Mánáidgárdi	10 340 750	11 045 000	704 250	6,4 %
Vuodđooahpahuš	23 518 053	24 248 000	729 947	3,0 %
Alitoahppu ja duktan	3 745 000	4 000 000	255 000	6,4 %
Submi	37 603 803	39 293 000	1 689 197	4,3 %

7.1 Mánáidgárddit

Tabealla 3.17

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi mánáigárdefálaldat	10 340 750	11 045 000	704 250	6,4 %
Submi	10 340 750	11 045 000	704 250	6,4 %

Poasttas Sámi mánáidgárddit lea vuollebáza 704 250 ru. Vuollebáhca sивvan lea ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluotta geassin ja máksin. Badjelbáza geavahuvvo vuollebáhca gii mii lea

eará poasttain, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit. Poasta kommenterejuvvo maiddái kapihtalis 7.2, manjimus teakstaoasis.

7.2 Vuodđooahpahuš

Tabealla 3.18

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi skuvlla sisdoallu ja árvovuodđu	23 518 053	24 248 000	729 947	3,0 %
Submi	23 518 053	24 248 000	729 947	3,0 %

Tabealla 3.19

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi oahpponeavvoportála – Ovttas- Aktan- Aktesne	1 000 000	1 000 000	0	0,0 %
Oahpporesurssaid ráhkadeapmi	17 337 393	17 625 000	287 607	1,6 %
Oahpponeavvuid oastin	154 592	0	-154 592	-
Oahpponeavvuid jorgaleapmi ja heiveheapmi	3 862 000	3 323 000	-539 000	-16,2 %
Máttasámi terminologija- ja oahpponeavvoovddideapmi	334 468	1 000 000	665 532	66,6 %
Árbediehtu ja meahcásteapmi vuoddoskuvllas	679 600	1 000 000	320 400	32,0 %
Gealbudeapmi lassioahppu	-150 000	0	150 000	-
Sámi oahpaheaddjifierpmáda	300 000	300 000	0	0,0 %
Submi	23 518 053	24 248 000	729 947	3,0 %

Poasttas Oahpparesurssaid ovddideapmi lea badjelbáza 287 607 ru. Badjelbáhcaga sivvan lea ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluotta geassin ja máksin. Poasta kommenterejuvvo maiddá kapihtalis 7.2, maŋimuš teakstaoasis.

Poasttas Oahpponeavvuid oastin lea vuollebáza -154 592 ru. Vuollebáhcaga sivvan lea dat go 2014:s eai lean biddjojuvvon dasa sierra ruđat bušeahtas.

Poasttas Oahpponeavvuid jorgaleapmi ja heiveheapmi lea vuollebáza -539 000 ru, masa sivvan lea liige geavaheapmi. Sámediggeráđdi lea eará láhkai geavahan poastta ruđaid, gč. kapihttala Eará láhkai geavaheapmi. Vuollebáhcaga sivvan lea liige geavaheapmi earret eará «kjennetegn for måloppnåelse» jorgaleapmái mii lea oahppoplána-barggu sámegillii čuovvoleapmi (davvi-, julev- ja máttasámi). Poasta kommenterejuvvo maiddá kapihtalis 7.2, maŋimuš teakstaoasis.

Poasttas Máttasámi oahpponeavvo- ja terminologijaovddideapmi lea badjelbáza 665 532 ru. Badjelbáhcaga sivvan lea dat go Elgá giella lea máksán ruovttoluotta ovdalis addojuvvon doarjjalohpádusa.

Poasttas Árbediehtu ja sámi meahcásteapmi vuoddoskuvllas lea badjelbáza 320 400 ru. Badjelbáza geavahuvvo eará poasttaid vuollebáhcagii, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit.

Poasttas Gelbolašvuoda buorideapmi maŋŋá oahppu lea badjelbáza 150 000 ru. Badjelbáhcaga sivvan lea ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluotta geassin ja geavahuvvo vuollebáhcagii eará poasttain, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit.

Poasttain Ohcanvuđot doarjagat mánáidgárdiide ja vuoddoahpahussii lea badjelbáza 923 257 ru. Badjelbáhcaga sivvan lea ovdalis addojuvvon doarjagiid ruovttoluotta geassin ja máksin.

Tabealla 3.20 Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2014 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2014:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2002	0	-	192 950	0
2003	0	-	326 813	0
2006	796 984	1,7 %	45 850	0
2009	142 000	0,3 %	129 200	0
2010	4 623 000	9,7 %	734 925	0
2011	5 163 500	10,8 %	471 316	16 081
2012	8 548 600	17,9 %	203 300	19 222
2013	11 426 100	23,9 %	0	0
2014	16 422 650	35,8 %	42 500	
Submi	47 122 834	100,0 %	2 146 854	35 303

Prošeavttain, mat eai leat čadahuvvon, lea ruovttoluotta gessojuvvon ja máksojuvvon 2 182 157 ru.

Várrejuvvo 47 122 834 ru gustovaš doarjjalohpá-
dusaide mat leat 31.12.2014 muttus.

7.3 Alit oahppu ja dutkan

Tabealla 3.21

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Rekrutteren alit ohppui ja dutkamii	2 595 000	2 850 000	255 000	8,9 %
Sámi dutkan	1 150 000	1 150 000	0	0,0 %
Submi	3 745 000	4 000 000	255 000	6,4 %

Poasttas Stipeanda alit ohppui lea badjelbáza 255 000 ru, mii bohtá das go ortnega meroštallannjuolggadusat rievdaduvvojedje. Dasa lassin leat geassán ruovttoluotta ovdalis juolluduvvon sti-

peanddaid. Badjelbáza geavahuvvo eará poasttaide main lea vuollebáza, gč. kapihtala 18 Eará láchkai geavaheamit.

8 Dearvvašvuohta ja sosiála

Tabealla 3.22

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Ovttaárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalus	3 512 483	3 531 000	18 517	0,5 %
Submi	3 512 483	3 531 000	18 517	0,5 %

8.1 Dásseárvosaš dearvvašvuođa- ja sosiálabálvalus

Tabealla 3.23

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Geavaheaddjifálaldagat boarráset sámiide	547 000	547 000	0	0,0 %
Sámi doavttersearvi	150 000	150 000	0	0,0 %
Dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttat	2 827 216	2 834 000	6 784	0,2 %
Ovttasdoaimmanodastusa čuovvoleapmi	-11 733	0	11 733	-
Submi	3 512 483	3 531 000	18 517	0,5 %

Poasttas Dearvvašvuođa- ja sosiálaprošeavttat lea badjelbáza 6 784 ru. Dat bohtá das go ovdalis

juolluduvvon doarjagat leat gessojuvvon dahje máksojuvvon ruovttoluotta.

Tabealla 3.24 Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2014 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2014:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2011	221 250	6,9 %	34 000	0
2012	508 500	15,9 %	15 000	7 284
2013	539 547	16,9 %	0	0
2014	1 924 000	60,3 %	0	0
Submi	3 193 297	100,0 %	49 000	7 284

Prošeavttain, mat eai leat čadahuvvon, lea ruovttoluotta gessojuvvon dahje máksojuvvon 56 284 ru.

Várrejuvvo 3 193 297 ru gustovaš doarjjalohpá-
saide mat leat 31.12.2014 muttus.

9 Areálat ja biras

Tabealla 3.25

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Rámmaeavttut	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %
Submi	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %

9.1 Rámmaeavttut

Tabealla 3.26

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Protect vuodđudus	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %
Submi	2 000 000	2 000 000	0	0,0 %

10 Kulturmuittosuođjaleapmi

Tabealla 3.27

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi kulturmuittuid hálddašeapmi	2 461 813	2 900 000	438 187	15,1 %
Submi	2 461 813	2 900 000	438 187	15,1 %

10.1 Sámi kulturmuittuid hálddašeapmi

Tabealla 3.28

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámi kulturmuittosuođjaleapmi	2 180 400	2 400 000	219 600	9,2 %
Nuortasámi kulturbiras Nuortalaš gilis	281 413	500 000	218 587	43,7 %
Submi	2 461 813	2 900 000	438 187	15,1 %

Poasttas Sámi kulturmuittosuođjaleapmi lea badjelbáza 219 600 ru. Dat bohtá das go ovdalis juolluduvvon doarjagat leat gessojuvvon ruovttoluotta. Sámediggi oaččui Riikaantikváras 2 000 000 ruvdnosaš juolludusa, ráfáidahttojuvvon ja gáhttenárvošaš kulturmuittuid ja kulturbirrasa suođjaleapmái ja sihkkarastimii. Juolludus lea girjejuvvon sisabohtun dán poasttas ja lea das juolluduvvon. Dasa lassin lea Sámediggi ožžon 250 000 ruvdno-

saš juolludusa 2014:s Riikaantikváras árvoháhkkanprošeaktii Soahtemuittut Davvi Sálttus. Dát juolludus juolluduvvo viidáset Árranii ja lea danne várrejuvvon jahkái 2015.

Poasttas Nuortasámi kulturbiras nuortalaš gilis lea badjelbáza 218 587 ru. Dat bohtá das go fáladatjearaldat lea maŋŋonan iige sáddejuvvon 2014:s, muhto dat sirdašuvai jahkái 2015.

Tabealla 3.29 Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2014 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2014:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2008	75 000	1,0 %	19 000	0
2009	0	-	119 000	0
2010	275 000	3,6 %	151 000	0
2011	401 800	5,2 %	106 600	0
2012	1 264 000	16,4 %	128 000	0
2013	2 065 500	26,7 %	0	0
2014	3 649 500	47,2 %	0	0
Submi	7 730 800	100,0 %	523 600	0

Prošeavttain, mat eai leat čadahuvvon, lea gessojuvvon dahje máksojuvvon ruovttoluotta 523 600

ru. Várrejuvvo 7 730 800 ru gustovaš doarjjalohpádusaide mat leat 31.12.2014 muttus.

11 Ealáhusat

Tabealla 3.30

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Vuoddoealáhusaid rámmaeavttut	10 776 300	7 212 000	-3 564 300	-49,4 %
Geasuheaddji báikegottit	5 721 318	6 369 227	647 909	10,2 %
Kulturealáhusat	14 406 257	17 284 000	2 877 744	16,6 %
Árvoháhkkan ja odđaásaheamit	3 290 395	5 000 000	1 709 605	34,2 %
Submi	34 194 270	35 865 227	1 670 958	4,7 %

11.1 Vuoddoealáhusaid rámmaeavttut

Tabealla 3.31

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Doarjja vuoddoealáhusaide	10 776 300	7 212 000	-3 564 300	-49,4 %
Submi	10 776 300	7 212 000	-3 564 300	-49,4 %

Poasttas Doarjja vuoddoealáhusaide lea vuollebáza -3 564 300 ru. Dat bohtá das go lea eanet geavahuvvon ja sámediggeráđdi lea eará láhkai geavahan ruđaid poasttas, gč. kapihttala 18 eará

láhkai geavaheamit. Poastta birra kommenterejuvvo maiddá kapihttalis 11.4 Árvoháhkkan ja odđa ásaheamit.

11.2 Geasuheaddji báikegottit

Tabealla 3.32

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Ealáhuseallin ja fitnodatovddideapmi	5 721 318	6 369 227	647 909	10,2 %
Submi	5 721 318	6 369 227	647 909	10,2 %

Poasttas Ealáhusat ja fitnodatovddideapmi lea badjelbáza 647 909 ru. Dat bohtá das go ovdalis juoluduvvon doarjagat leat gessojuvvon dahje mákso-

juvvon ruovttoluotta. Poastta birra kommenterejuvvo maiddá kapihttalis 11.4 Árvoháhkkan ja odđa ásaheamit.

11.3 Kulturealáhusat

Tabealla 3.33

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Duodjeealáhusa ovddideapmi ja rekrutteren dasa	2 578 000	2 578 000	0	0,0 %
Duodjeinstituhtta	2 856 000	2 856 000	0	0,0 %
Gealbovuđot kulturealáhusa ovddideapmi	2 182 292	2 450 000	267 708	10,9 %
Duoji ealáhusšiehtadus	6 789 965	9 400 000	2 610 035	27,8 %
Submi	14 406 257	17 284 000	2 877 744	16,6 %

Poasttas Gelbbolašvuoda vuđot kulturealáhusaid ovddideapmi lea badjelbáza 267 708 ru. Dat bohtá das go prošeavttas leamaš unnit doaimma vuosttaš jahkebealis 2014 go lei plánejuvvon. Sámediggi lea ožžon Innovašuvdna Norggas 350 000 ruvdnosaš juolludusa Dáhttu prošeaktii jagiide 2014-2015. Dát juolludus lea fievrriiduvvon sisabohtun postii ja lea várrejuvvon jahkái 2015.

Poasttas Duoji ealáhusšiehtadus lea badjelbáza 2 610 035 ru. Dat bohtá das go ovdalis juolluduvvon doarjagat leat gessojuvvon dahje máksojuvvon ruovttoluotta. Doarjja geavahuvvo vuollebáhcegii mii lea eará poasttain, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit. Poastta birra kommenterejuvvo maiddái kapihttalis 11.4 Árvoháhkkan ja odđa ásaheamit

11.4 Árvoháhkkan ja odđa ásaheamit

Tabealla 3.34

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Árvoháhkkan ja odđaásaheamit	2 187 850	4 000 000	1 812 150	45,3 %
Gelbbolašvuoda buorideapmi ja čuovvoleapmi	1 102 545	1 000 000	-102 545	-10,3 %
Submi	3 290 395	5 000 000	1 709 605	34,2 %

Poasttas Árvoháhkkan ja odđa ásaheamit lea badjelbáza 1 812 150 ru. Dat bohtá das go ovdalis juolluduvvon doarjagat leat gessojuvvon dahje máksojuvvon ruovttoluotta. Badjelbáza geavahuvvo vuollebáhcegii mii lea eará poasttain, gč kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit.

Poasttas Gelbbolašvuoda buorideapmi ja čuovvoleapmi lea vuollebáza -102 545. Dat bohtá das

go lea eanet geavahuvvon go mii lei biddjojuvvon dasa.

Poasttas Ohcanvuđot doarjjaortnegat ealáhusa vuolde lea badjelbáza 1 505 794 ru. Dat bohtá das go ovdalis juolluduvvon doarjagat leat gessojuvvon dahje máksojuvvon ruovttoluotta. Badjelbáza geavahuvvo vuollebáhcegii mii lea eará poasttain, gč kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit.

Tabealla 3.35 Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2014 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2014:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2009	0	-	50 000	0
2010	0	-	953 500	0
2011	600 250	2,2 %	1 135 000	135 000
2012	679 350	2,4 %	1 669 865	113 000
2013	8 247 850	29,7 %	644 262	0
2014	18 221 032	65,7 %	231 200	100 000
Submi	27 748 482	100,0 %	4 683 827	348 000

Prošeavttain, mat eai leat čadahuvvon, lea ruovttoluotta gessojuvvon ja máksojuvvon 5 031 827 ru.

Várrejuvvo 27 748 482 ru gustovaš doarjjalohpádušaid mat leat 31.12.2014 muttus.

12 Regionálaovddideapmi

Tabealla 3.36

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Regionálaovddidan	4 268 900	2 500 000	-1 768 900	-70,8 %
Submi	4 268 900	2 500 000	-1 768 900	-70,8 %

12.1 Regionálaovddidanprošeavttat

Tabealla 3.37

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Regionálaovddidanprošeavttat	4 268 900	2 500 000	-1 768 900	-70,8 %
Submi	4 268 900	2 500 000	-1 768 900	-70,8 %

Poasttas Regionálaovddideapmi lea vuollebáza - 1 768 900 ru. Vuollebáhcaga sivvan lea liige geavaheapmi ja sámediggeráddi lea eará láhkai geavahan poastta ruđaid, gč. kapihttala 18 Eará láhkai

geavaheamit. Liige geavaheapmi bohtá das go ohcamiidda lea juolluduvvon eanet ruhta, earret eará buvttademiide ja prošeavttaide mat leat ovtas fylkkagiellaiguin ruhtaduvvon.

Tabealla 3.38 Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2014 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2014:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2011	75 000	1,5 %	0	0
2012	419 000	8,5 %	308 900	0
2013	1 108 000	22,5 %	279 000	0
2014	3 330 800	67,5 %	0	0
Submi	4 932 800	100,0 %	587 900	0

Prošeavttain, mat eai leat čađahuvvon, lea gessojuvvon ja máksojuvvon ruovttoluotta 587 900 ru.

Várrejuvvo 4 932 800 ru gustovaš doarjjalohpádušaide mat leat 31.12.2014 muttus.

13 Sámi ovttasbargu ja riikkaidgaskasaš bargu

Tabealla 3.39

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Riikkaidgaskasaš bargu	3 068 345	1 796 000	-1 272 345	-70,8 %
Submi	3 068 345	1 796 000	-1 272 345	-70,8 %

13.1 Riikkaidgaskasaš bargu

Tabealla 3.40

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Riikkaidgaskasaš doaibmabijut	-323 000	0	323 000	-
Riikkaidgaskasaš bargu	986 000	986 000	0	0,0 %
Sámi dásseárvoorganisašuvnnat	310 000	310 000	0	0,0 %
Ráhkkanepmi álgoálbmogiid 2014 máilmmikonferánsii WCIP	2 095 345	500 000	-1 595 345	-319,1 %
Submi	3 068 345	1 796 000	-1 272 345	-70,8 %

Poasttas Riikkaidgaskasaš doaibmabijut lea badjelbáza 323 000 ru. Dat boahtá das go ovdalis juolluvvon doarjagat leat gessojuvvon ruovttoluotta. Badjelbáza geavahuvvo vuollebáhcagii mii lea eará poasttain, gč kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit.

Poasttas WCIP 2014 konferánsii ráhkkaneapmi lea vuollebáza -1 595 345 ru. Dat boahtá das go jagi 2013 rehket girjejuvvui 2014:s. Sámediggeráđdi lea eará láhkai geavahan poastta ruđaid, gč. kapihttala 18 Eará láhkai geavaheamit.

14 Eará doaibmabijut

Tabealla 3.41

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámedikki konferánsat	1 046 719	1 000 000	-46 719	-4,7 %
Sámiide guoski statistihkka Norggas	375 000	375 000	0	0,0 %
Bálkkašumiid ja stipeandaid juohkin	125 000	125 000	0	0,0 %
Čielggadeamit ja árvvoštallamat	1 131 361	1 052 000	-79 361	-7,5 %
Sámedikki 25 jagi ávvudeapmi	1 167 243	1 000 000	-167 243	-16,7 %
Submi	3 845 322	3 552 000	-293 322	-8,3 %

Poastta konferánsat lea vuollebáza -46 719 ru. Dasa lea sivvan liige geavaheapmi.

Poasttas čielggadusat ja evalueremat lea vuollebáza -79 361 ru. Dasa lea sivvan liige geavaheapmi.

Poasttas Sámedikki 25 jagi ávvudeapmi lea vuollebáza -167 243 ru. Dasa lea sivvan liige geavaheapmi.

15 Sámeálbmotfoanda

Tabealla 3.42

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámeálbmotfoandda geavaheapme	8 183 653	7 800 000	-383 653	-4,9 %
Submi	8 183 653	7 800 000	-383 653	-4,9 %

Tabealla 3.43

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Hupmansyntesa	2 205 737	1 000 000	-1 205 737	-120,6 %
Sátnegirjiid ja sátnelisttaid digitaliseren	404 259	1 000 000	595 741	59,6 %
Giellaproševttat	1 797 000	1 700 000	-97 000	-5,7 %
Girjjálašvuohta	1 450 000	1 450 000	0	0,0 %
Girječállin	497 057	500 000	2 943	0,6 %
Árbediehtu ja meahcásteapmi vuodđoskuvllas	679 600	1 000 000	320 400	32,0 %
Árbedieđuid vuogádatlaš kárten	650 000	650 000	0	0,0 %
Stipeanda alit ohppui	500 000	500 000	0	0,0 %
Submi	8 183 653	7 800 000	-383 653	-4,9 %

Poasttas Ohcanvuđot doarjjaortnegat giellaprošeavttaide ja árbedihtui ja sámi meahcásteapmái vuoddoskuvllas lea badjelbáza 223 400 ru.

Tabealla 3.44 Doarjjalohpádusat fámus 31/12-2014 ja máksojuvvon ruovttoluotta/gessojuvvo 2014:s

Jahki	Submi	%	Gess.ruovt	Máks.ruovt
2009	0	-	10 600	0
2010	117 500	1,8 %	110 500	0
2011	0	-	7 400	0
2012	1 325 500	20,3 %	16 000	0
2013	1 830 000	28,0 %	0	0
2014	3 259 900	49,9 %	0	0
Sum	6 532 900	100,0 %	144 500	0

Prošeavttain, mat eai leat čadahuvvon, lea ruovttoluotta gessojuvvon 144 500 ru. Várrejuvvo 6 532 900 ru gustovaš doarjjalohpádusaide mat leat 31.12.2014 muttus.

16 Politihkalaš dási doaimmagolot

Tabealla 3.45

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Politihkalaš dási doaimmagolot	25 091 602	22 491 000	-2 600 602	-11,6 %
Váikkuhangaskaoamit dievasčoahkkinjođihangotti geavahussii	8 008 205	8 076 000	67 795	0,8 %
Submi	33 099 807	30 567 000	-2 532 807	-8,3 %

16.1 Politihkalaš dási doaimma

Tabealla 3.46

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámedikki dievasčoahkkin	11 925 723	9 136 000	-2 789 723	-30,5 %
Sámedikki dievasčoahkkinjođihangoddi	1 636 572	2 150 000	513 428	23,9 %
Sámedikki bearráigeahččanlávdegoddi	507 124	900 000	392 876	43,7 %
Sámi parlamentáralaš ráđđi	710 083	900 000	189 917	21,1 %
Sámediggeráđđi	9 464 941	8 500 000	-964 941	-11,4 %
Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi	245 494	350 000	104 506	29,9 %
Sámedikki vuorasiidráđđi	405 505	400 000	-5 505	-1,4 %
Sámedikki váiddalávdegoddi	196 159	155 000	-41 159	-26,6 %
Submi	25 091 602	22 491 000	-2 600 602	-11,6 %

Politihkalaš dási doaimmarehketdoalus lea oktiibuot -2 600 602 ru vuollebáza.

Poasttas Dievasčoahkkinii vuollebáhcaga sivvan lea dat go mátkegolot sullii 1 071 000 ru ovdas juovlamánu dievasčoahkkinis/lávdegoddečoahkkinis girjejuvvojedje 2014:s. Dasa lassin ledje

eanet buhtadusgolot go mii lei biddjojuvvon bušehttii.

Poastta badjelbáhcaga sivvan lea váldoáššis dat go dievasčoahkkin reviderejuvvon bušehta meannudeamis mearridii bissehit lávdegoddemát-

kkiid loahppa jagis. Ruđat lávdegottiide leat dievasčoahkkinjodihangotti bušeahtas.

Poasttain Bearráigeahččanlávdegoddi, Sámi parlamentáralaš ráđđi ja Sámedikki nuoraidpolitihkalaš lávdegoddi lea badjelbáza, go lea unnit geavahuvvon bušeahta ektui.

Poastta Sámediggeráđđi vuollebáhcaga sivvan lea manjábáلكá ovddeš ráđđelahtuide ja eanet doaimma bušeahta ektui.

Poasttain Vuorasolbmuidráđđi ja Váiddalávdegoddi lea vuollebáza, masa sivvan lea liige geavaheapmi.

16.2 Váikkuhangaskaoamit dievasčoahkkinjodihangotti geavahussii

Tabealla 3.47

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Sámedikki politihkalaš joavkkut	3 242 878	3 316 000	73 122	2,2 %
Opposišuvnna bargoeavttu	1 720 004	1 720 000	-4	0,0 %
Doarjja 2013 sámediggeválgga listtaide	91 800	0	-91 800	-
Sámi válldoorganisašuvnnat	2 438 525	2 525 000	86 475	3,4 %
Doarjja organisašuvnnaide, bellodagaide ja joavkkuide main lea ovddastus Sám	514 998	515 000	2	0,0 %
Submi	8 008 205	8 076 000	67 795	0,8 %

Poasttas Doarjja Sámedikki politihkalaš joavkkuide lea badjelbáza 73 122 ru. Dat boahťa das go leat gáibidan 73 117 ru ruovttoluotta máksojuvvot listtas Sámit Máttá-Norggas.

Poasttas doarjja sámediggeválgga listtaide 2013:s lea vuollebáza -91 800 ru. Dat boahťa das go

guokte listta Ávjovári dáloniid listii ja Gurutbellodahkii máksojuvvui doarjja mii lei bušeahtain 2013 ja 2014.

Poasttas Sámi válldoorganisašuvnnat lea badjelbáza 86 475 ru, sivvan dasa lea unnit geavaheapmi.

17 Hálldahusdási doaimmagolut

Tabealla 3.48

	Rehketdoallu 2014	Rev. buš 2014	Erohus	%
Hálldahusa doaimma	102 594 934	102 372 000	-222 935	-0,2 %
Submi	102 594 934	102 372 000	-222 935	-0,2 %

Poasttas Hálldahusdási doaimmagolut lea vuollebáza -222 935 ru bušeahta ektui.

Sámi visttiid registreremii lea várrejuvvon 850 000 ru. Dainna bargguin jotkojuvvo 2015:s. Sámediggi oaččui dán prošehtii 4 000 000 ruvdnosaš juolludusa Riikaantikváras 2014:s.

Dasto lea 2014:s várrejuvvon 820 000 ru prošehtii arkeologalaš kulturmuittuid suodjaleapmi. Dainna bargguin jotkojuvvo 2015:s. Sámediggi oaččui dán prošehtii 820 000 ruvdnosaš juolludusa Riikaantikváras 2014:s.

18 Eará láhkai geavaheamit

Sámediggeráđđi mearridii golggotmánus áššis SR 116/14 Rehketdoalu eará láhkai geavaheami čakčamánu 2014 nammii. Dát geavaheapmi dieđihuvvui ráđi dieđáhusas dievasčoahkkinii juovlamánus 2014.

Tabealla 3.49

Poasta	Čilgešhus	Bušeahhta 2014	Ruđaid maid sáhtta eara- láhkai geavahit	Gevahuvvo dáidda poast- taide	Bušeahhta 2014 manjá rievda- demiid
21100	Stipeanda ohppiide geain lea sámegealla fágan joatkkas- kuvllas	3 000 000	-350 000	0	2 650 000
12700	Sátnegeirjiid ja sátnelisttaid digitaliseren	1 000 000	-500 000	0	500 000
12800	Čállinrávagirji	500 000	-300 000	0	200 000
	Submi giella	4 500 000	-1 150 000	0	3 350 000
17100	Kulturdoaimmabijut	4 600 000	0	450 000	5 050 000
17300	Dáidda- ja kulturgaskkkustana- renat	2 848 000	0	250 000	3 098 000
56100	Sámi kultur- ja nuoraidorgani- sašuvnnat	400 000	-94 000	0	306 000
	Submi kultuvra	7 848 000	-94 000	700 000	8 454 000
21200	Sámi mánaigárdefálaldat	11 050 000	-500 000	0	10 550 000
21130	Árbediehtu ja sámi meahcáste- apmi vuoddoškuvllas	1 000 000	-520 000	0	480 000
21140	Kvalitetsutvikling til etter- og videreutdanning	0	-150 000	0	-150 000
21030	Oahpponeavvuid jorgaleapmi ja heiveheapmi	3 323 000	0	540 000	3 863 000
	Submi máhttu	15 373 000	-1 170 000	540 000	14 743 000
40000	Doarjagat vuoddoealáhusaide	7 212 000	0	4 800 000	12 012 000
41051	Investeren- ja ovddidandoarjagat	4 100 000	-2 300 000	0	1 800 000
41052	Duodjestipeanddat	200 000	-100 000	0	100 000
41010	Doarjagat árvoháhkamii	4 000 000	-2 700 000	0	1 300 000
	Submi ealáhus	15 512 000	-5 100 000	4 800 000	15 212 000
45000	Regiovdnaovddideapmi	2 500 000	0	775 000	3 275 000
60000	Friija váikkuhangaskaoamit	0	-75 000	0	-75 000
	Submi regiovdnaovddideapmi	2 500 000	-75 000	775 000	3 200 000
51000	Riikkaidgaskasaš doaimmabijut	0	-323 000	0	-323 000
51100	Ráhkkanepmi álgoálbmogiid 2014 máilmmikonferánsii WCIP	500 000	0	1 097 000	1 597 000
	Submi riikkaidgaskasaš doaimma- bijut	500 000	-323 000	1 097 000	1 274 000
	Submi geavahanrievdadusat		-7 912 000	7 912 000	

Diŋgomis publikašuvnna

Almmolaš ásašusat:

Departemeantaid sihkkarvuoda- ja bálvalusorganisašuvdna

Interneahtta: www.publikasjoner.dep.no

E-poasta: publikasjonsbestilling@dss.dep.no

Telefovdna: 22 24 00 00

Priváhta suorgi:

Interneahtta: www.fagbokforlaget.no/offpub

E-poasta: offpub@fagbokforlaget.no

Telefovdna: 55 38 66 00

Publikašuvnnat leat maiddái gávdnamis

www.regjeringen.no

Departemeanta ovdanbuktá davvinorgalaš dahje sámi dáiddára dáiddabarggu ovdasiiddus mii lea jahkásaš stuoradiggediedáhusas Sámedikki doaimma birra.

Dán jagi dáiddár lea Hilde Skancke Pedersen.

Gova namma lea: Rádji.

Deaddileapmi: 07 Aurskog AS – 10/2015

